Lokalna Grupa Działania "Region Włoszczowski"

Lokalna Strategia Rozwoju

Włoszczowa, maj 2023

Fundusze Europejskie
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Spis treści

Rozdział I. Charakterystyka Partnerstwa Lokalnego 5
Nazwa LGD i forma prawna 5
Opis procesu tworzenia partnerstwa 5
Ogólny opis struktury LGD 7
Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego 8
Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym 8
Wewnętrzne dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD 9
Rozdział II. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR 11
Rozdział 3. Partycypacyjny charakter LSR 16
Doświadczenie LGD w stosowaniu metod partycypacyjnych 16
Opis partycypacyjnych metod tworzenia LSR 17
Opis partycypacyjnych metod realizacji LSR 22
Rozdział IV. Analiza potrzeb i potencjału LSR 24
Demografia 24
Gospodarka 26
Zasoby przyrodnicze 30
Zasoby kulturowe 31
Problemy społeczne 32
Działalność sektora społecznego 34
Potrzeby w zakresie infrastruktury 36
Analiza SWOT 37
Rozdział V. Spójność komplementarność i synergia 41
Zgodność i komplementarność LSR z innymi dokumentami planistycznymi i strategiami 41
Komplementarność i synergia przedsięwzięć w LSR 48
Wartość dodana podejścia LEADER 50
Rozdział VI. Cele i wskaźniki 52
Specyfikacja i opis celów 52
Cel 1. Poprawa jakości życia lokalnej społeczności 52
Cel 2. Wykorzystanie lokalnych zasobów turystycznych i kulturowych 53
Cel 3. Animowanie społeczności do wdrażania innowacji i partnerstwa 54
Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania 55
Opis przedsięwzięć realizujących cele LSR 56
Przedsięwzięcia w celu 1. 56
Przedsięwzięcia w celu 2. 62
Przedsięwzięcia w celu 3. 69
Rozdział VII. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru 75

Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD 75
Nabory wniosków o wsparcie w ramach wdrażania LSR 75
Realizacja projektów grantowych 77
Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru 77
Innowacyjność i partnerstwo na obszarze LSR 79
Definicja innowacyjności 79
Premiowanie współpracy z innymi podmiotami 81
Rozdział VIII. Plan działania 83
Rozdział IX. Plan finansowy 84
Rozdział X. Monitoring i ewaluacja 86
Opis procesu monitorowania realizacji LSR 86
Opis elementów podlegających ewaluacji 87
Sposób wykorzystania wyników ewaluacji i analizy danych monitoringowych 89
Spis literatury 90
Załącznik nr 1: Cele i przedsięwzięcia LSR 91
Załącznik nr 2: Plan działania 92
Załącznik nr 3: Budżet LSR 100
Załącznik nr 4: Plan wykorzystania budżetu LSR. 101

Rozdział I. Charakterystyka Partnerstwa Lokalnego

Nazwa LGD i forma prawna

Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski" jest partnerstwem trójsektorowym składającym się z przedstawicieli grup interesu sektora publicznego, gospodarczego, społecznego. Funkcjonuje jako Stowarzyszenie i jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych, organizacji nie posiadających osobowości prawnej i osób prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, mającym na celu działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (dalej: Lokalna Strategia Rozwoju LSR) obejmuje pięć gmin z województwa świętokrzyskiego: Kluczewsko, Moskorzew, Radków, Secemin i Włoszczowa, pięć gmin z województwa łódzkiego: Gidle, Kobiele Wielkie, Ładzice, Radomsko i Żytno oraz położoną w województwie śląskim gminę Koniecpol.

LGD „Region Włoszczowski" działa na podstawie obowiązujących przepisów prawa dotyczących stowarzyszeń oraz lokalnych grup działania, w tym ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261), ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności ((Dz. U. z 2022 r. poz. 943 z późn. zm.), ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 2422 z późn. zm.), rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. U. L 231 z 30.6.2021) oraz statutu Lokalnej Grupy Działania „Region Włoszczowski" i innych dokumentów wewnętrznych.

Opis procesu tworzenia partnerstwa

Proces tworzenia Lokalnej Grupy Działania „Region Włoszczowski" został zainicjowany przez wójta gminy Radków, który w 2007 roku z przedstawicielami gmin Włoszczowa, Kluczewsko, Moskorzew i Secemin powołał do życia Stowarzyszenie. Równocześnie rozpoczęto akcję promocyjno-informacyjną, która zachęcała do uczestnictwa w pracach nad powstaniem LGD partnerów gospodarczych i społecznych. Postanowiono w ten sposób zintegrować działania na rzecz rozwoju regionu i włączyć mieszkańców przedmiotowego obszaru do współpracy. Założycielskie zebranie Lokalnej Grupy Działania „Region Włoszczowski" odbyło się 14 grudnia 2007 roku i wtedy też przyjęto Statut i wybrano skład Rady, Zarządu i Komisji Rewizyjnej. Siedzibę organizacji ulokowano we Włoszczowie. LGD została wpisana przez Sąd Rejonowy w Kielcach do KRS 24 października 2008 roku. W następnych latach do Stowarzyszenia przystąpiły kolejne gminy: Żytno (24 maja 2011), Gidle (7 listopada 2011), Koniecpol (23 stycznia 2012), Kobiele Wielkie (23 marca 2015), Radomsko (2 czerwca 2015) i Ładzice (15 czerwca 2015).

Ważnym etapem tworzenia partnerstwa były konsultacje i prace nad Lokalną Strategią Rozwoju, którą miała realizować powstała LGD. Przeprowadzono wówczas szereg spotkań, w których uczestniczyli mieszkańcy, pracownicy administracji samorządowej oraz przedstawiciele lokalnych przedsiębiorców. W konsekwencji za priorytetowe uznano działania z obszarów kultury oraz turystyki i rekreacji.

LGD „Region Włoszczowski" w okresie programowania PROW 2007–2013 zrealizowała wnioski wybrane do dofinansowania na kwotę 6 564 757,34 zł. Łączna liczba złożonych wniosków wyniosła 304 w tym: 237 na małe projekty, 34 na odnowę i rozwój wsi, 25 na tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw i 8 na różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej. Udało się zrealizować 188 operacji, w tym: małe projekty – 153, odnowa i rozwój wsi – 29, tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw – 5 oraz różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – 1 projekt. Doświadczenie zdobyte w pierwszym okresie programowania UE niewątpliwie wpłynęło pozytywnie na

profesjonalizację działań LGD i zostało wykorzystane w czasie przygotowania i wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju na okres 2014-2020.

W ramach drugiej realizowanej LSR wskazano jeden cel ogólny oraz dwa cele szczegółowe. Sformułowano je w oparciu o wyniki przeprowadzonej diagnozy oraz na podstawie wniosków płynących z analizy SWOT. Na podstawie zdiagnozowanych problemów oraz potencjałów gmin tworzących LGD zaproponowano przedsięwzięcia nastawione na wspieranie przedsiębiorczości, budowę postaw przedsiębiorczych, rozwój współpracy wewnątrz sektora gospodarczego, integrację, aktywizację, współpracę, tworzenie warunków do aktywności oraz wzmacnianie tożsamości lokalnej.

Projekty realizowane w ramach wdrażania LSR przyczyniły się w bardzo dużym stopniu do osiągania celów strategii i odpowiadały na realne potrzeby społeczności z obszaru LGD. Dzięki działaniom LGD „Region Włoszczowski" zwiększyła się aktywność organizacji pozarządowych, które zajęły się przygotowaniem wielu interesujących wydarzeń, szkoleń czy zajęć. Dało się zaobserwować wzrost poziomu świadomości społeczności lokalnej w zakresie możliwości realizacji inicjatyw lokalnych, ujawniły się też postawy przedsiębiorcze (w tym wśród osób młodych), nastąpiła integracja społeczności lokalnej, w tym dzięki wykorzystywaniu nowoczesnej infrastruktury zbudowanej ze środków na realizację LSR. Dodać należy do tego też integrację obszaru poprzez działania z zakresu rozwoju dziedzictwa kulturowego.

W ramach LSR 2014-2020 dużą uwagę poświęcono realizacji projektów współpracy. LGD „Region Włoszczowski" brała udział w czterech tego rodzaju inicjatywach. Pierwszy z nich „Kreator przedsiębiorczości", miał charakter międzynarodowy, a jego celem było zwiększenie wiedzy ekonomiczno-biznesowej wśród dzieci i młodzieży, rozwój przedsiębiorczości oraz współpracę pomiędzy jednostkami gospodarczymi biorącymi udział w projekcie. W ramach projektu m.in. utworzono Lokalne Centrum Wspierania Przedsiębiorczości wspierające podmioty gospodarcze i podmioty ekonomii społecznej, zorganizowano warsztaty z gier strategicznych dla dzieci i młodzieży oraz wyjazd na obóz szkoleniowy z zakresu przedsiębiorczości. Drugi projekt współpracy „Marsz po zdrowie" zakładał popularyzację aktywnych sposobów spędzania wolnego czasu przez mieszkańców, podniesienie jakości zajęć rekreacyjnych oraz działania promocyjne. Zorganizowano wyjazdy na rajd nordic walking, konsultacje dietetyczne i warsztaty kulinarne oraz oznakowano kolejną trasę do nordic walking i zorganizowano jej promocję. W ramach trzeciego projektu zatytułowanego „Strefy aktywności" uzupełniono infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną, a także wyposażono ją w innowacyjne elementy. Czwarty projekt współpracy to „„EKOlogiczni Liderzy LGD", który służył inspirowaniu mieszkańców działaniami proekologicznymi i pokazywaniu dobrych praktyk. Podstawą działań była realizacja EKOwarsztatów oraz dwa ekologiczne konkursy. Wszystkie projekty współpracy ściśle odpowiadały na priorytetowe kwestie, jakie zostały określone w LSR, czyli przedsiębiorczość, infrastrukturę, ekologię czy wzmocnienie kapitału społecznego. Nie ulega wątpliwości, że stanowiły dobrą formę kooperacji LGD i wpływały na rozwój umiejętności współdziałania w realizowaniu istotnych dla społeczności lokalnych celów.

W okresie programowania UE 2014-2020 LGD „Region Włoszczowski" starała się także o pozyskiwanie środków na działania poza RLKS. W tym aspekcie warto przywołać dwie duże operacje. Pierwszą realizowano z środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego 2014-2020 i Europejskich Funduszy Społecznych. Liderem było Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Włoszczowie, ale „Region Włoszczowski" był partnerem realizującym istotne elementy projektu, który składał się z dwóch zadań. W ramach pierwszego z nich, „Młodzieżowa Szkoła Liderów", przeprowadzono szkolenia dla mentorów, zajęcia wyrównawcze dla dzieci i młodzieży oraz wyjazd szkoleniowo-integracyjny. Skorzystała z nich młodzież z rodzin zastępczych i usamodzielnieni wychowankowie objęci wsparciem. Drugie zadanie to Akademia Twórczego Juniora, która polegała na organizowaniu zajęć wyrównawczych, wyjazdu szkoleniowo-integracyjnego i wyjazdów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży. Z działań tego rodzaju skorzystało 11 dzieci z rodzin zastępczych. Drugie działanie poza RLKS, na które warto zwrócić uwagę, finansowane było z środków RPO województwa świętokrzyskiego. Projekt nosił dużo mówiącą nazwę, „LGD-owskie wsparcie w biznesowym starcie" i polegał na wsparciu dla 10 osób, które w ramach projektu otrzymały: szkolenia z zakresu zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, profesjonalne

doradztwo, wsparcie finansowe na rozwój przedsiębiorczości, wsparcie pomostowe. W działaniach wzięło też udział 15 mieszkańców obszarów wiejskich, którzy uzyskali kwalifikacje z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej oraz jedna osoba pozostająca bez pracy, która otrzymała bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie.

Stowarzyszenie na przestrzeni kilkunastu lat nabyło duże doświadczenie i dysponuje wypróbowanymi kanałami komunikacji ze społecznością lokalną. LGD „Region Włoszczowski" dużo uwagi poświęca informowaniu przy wykorzystaniu internetowych kanałów komunikacji, ale nie zapominano także o bardziej tradycyjnych metodach. Istotną rolę w promocji LGD odgrywał do tej pory udział w dożynkach czy różnych otwartych imprezach lokalnych i wydawane materiały promocyjne. Niewątpliwie działania komunikacyjne wpłynęły na wzrost zainteresowania społeczności procesem wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Dużym sukcesem było na pewno umiejętne ich wplecenie w codzienne funkcjonowanie biura LGD.

Nie ulega wątpliwości, że pracownicy LGD i jego Zarząd nabyli przez kilkanaście lat doświadczenie niezbędne do zarządzania LGD i realizacji projektów zaspokajających potrzeby lokalnej społeczności finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz innych Programów, których zakres jest zgodny z zawartą w niniejszej LSR diagnozie. LGD „Region Włoszczowski" przyczyniła się niewątpliwie do zbudowania sieci współpracy pomiędzy wchodzącymi w jej skład gminami, zarówno na płaszczyźnie publicznej jak i społecznej. Istotnego znaczenia nabiera też rozpoznawalność LGD jaką udało się zbudować wśród samorządów, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, a także wśród mieszkańców gmin z obszaru LGD. W istotny sposób ułatwia to realizację działań i nawiązywanie współpracy z instytucjami i organizacjami również spoza terenu LGD.

Ogólny opis struktury LGD

Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski" składa się z następujących organów:

- Walne Zebranie Członków,
- Zarząd,
- Rada,
- Komisja Rewizyjna.

Najwyższą władzą stowarzyszenia jest **Walne Zebranie Członków**. Zwoływane jest ono przez Zarząd co najmniej jeden raz w roku lub na pisemny wniosek Komisji Rewizyjnej, bądź Rady. Do kompetencji Walnego Zebrania Członków należy przede wszystkim uchwalanie kierunków i programu działania LGD, wybór i odwołanie członków Rady, Zarządu i Komisji Rewizyjnej, uchwalanie zmian Statutu, przyjmowanie rocznych sprawozdań z działalności Rady i Zarządu.

Według stanu na 31.12.2022 roku łączna liczba członków LGD wyniosła 99 osób. Skład LGD „Region Włoszczowski" jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności – zgodnie z ustaleniami regulaminowymi członkami są kobiety i mężczyźni, osoby 50+, seniorzy (osoby 60+) i osoby młode (do 35 lat). Grupę interesów sektora społecznego reprezentuje 64 członków stowarzyszenia, grupę interesów sektora publicznego reprezentuje 18 osób, a 17członków należy do grupy interesów sektora gospodarczego. Reprezentanci grupy interesów sektora publicznego to przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, w tym urzędów gmin, gminnych ośrodków kultury czy gminnych bibliotek. Grupę interesów sektora gospodarczego reprezentują osoby z przedsiębiorstw oraz podmiotów gospodarczych (głównie właściciele lub współwłaściciele firm) funkcjonujących na obszarze LSR. Grupa interesów sektora społecznego to mieszkańcy obszaru LSR, organizacje pozarządowe, w tym ochotnicze straże pożarne i koła gospodyń wiejskich. Udział w partnerstwie przedstawicieli trzech sektorów daje możliwość wypracowania rozwiązań uwzględniających interesy mieszkańców, organizacji społecznych, sektora publicznego i przedsiębiorców. Dodatkowo obecność osób z dziedziny przedsiębiorczości i działalności społecznej pomaga niewątpliwie w odpowiedniej współpracy czy wymianie doświadczeń pomiędzy tymi sektorami.

Zarząd jest organem wykonawczym LGD, który realizuje funkcje kierownicze i zarządzające. W jego skład według stanu na 31.12.2022 wchodzi 11 osób: prezes, dwóch wiceprezesów, skarbnik i siedmiu Członków Zarządu. Do kompetencji Zarządu należy kierowanie bieżącą pracą LGD, ale też między innymi przyjmowanie nowych członków LGD, zwoływanie Walnego Zebrania Członków, powoływanie i odwoływanie kierownika Biura oraz zatrudnianie pracowników Biura, uchwalanie LSR i innych wymaganych przepisami dokumentów w celu przystąpienia do konkursu na realizację LSR, reprezentowanie LGD na zewnątrz i działanie w jego imieniu, realizacja LSR zgodnie z zasadami wynikającymi z obowiązujących przepisów. Uchwały Zarządu zapadają zwykłą większością głosów (w przypadku równej ilości głosów decyduje głos Prezesa Zarządu). Zgodnie z zapisami statutu Lokalnej Grupy Działania w skład Zarządu wchodzą przedstawiciele grupy interesu sektora publicznego, grupy interesu sektora społecznego oraz grupy interesu sektora gospodarczego w proporcjach zapewniających, iż żadna grupa interesów nie będzie kontrolowała procesu podejmowania decyzji.

Komisja Rewizyjna składa się z trzech osób (Przewodniczący, Wiceprzewodniczący, Członek), wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków. Główną kompetencją Komisji Rewizyjnej jest kontrola bieżącej pracy LGD, ale też składanie wniosków w przedmiocie absolutorium dla Zarządu, występowanie z wnioskiem o zwołanie Walnego Zebrania Członków czy dokonywanie wyboru podmiotu odpowiedzialnego za zbadanie sprawozdania finansowego.

Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym LGD „Region Włoszczowski" jest **Rada**. Do jej kompetencji należy wybór operacji i ustalenie kwoty wsparcia zgodnie z art. 33 ust. 3 lit. d Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.

W skład Rady wchodzą przedstawiciele grupy interesu sektora publicznego, grupy interesu sektora społecznego oraz grupy interesu sektora gospodarczego. Zapisy statutu Lokalnej Grupy Działania gwarantują zróżnicowanie składu rady zapewniające, iż żadna grupa interesów nie może kontrolować procesu podejmowania decyzji. Rada składa się maksymalnie z 30% członków zwyczajnych, reprezentujących sektor publiczny. W skład Rady wchodzi też co najmniej 20% kobiet i co najmniej jedna osoba poniżej 25 roku życia. Według stanu na 31.12.2022 Rada LGD „Region Włoszczowski" złożona jest z 15 osób. W jej skład wchodzą przedstawiciele wszystkich trzech grup interesu: społecznego, gospodarczego, publicznego reprezentujących różne gminy.

Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Proces decyzyjny leży w gestii Rady. Zasady członkostwa w Radzie i prac organu decyzyjnego regulują zapisy Statutu i Regulaminu Rady LGD. Szczegółowe mechanizmy wyboru i oceny projektów określone są natomiast przez takie dokumenty jak: Procedura wyboru i oceny operacji w ramach LSR realizowanych przez podmioty inne niż LGD oraz operacji własnych LGD, Procedura wyboru i oceny grantobiorców w ramach projektów grantowych wraz z opisem sposobu rozliczania grantów, monitorowania i kontroli.

Sam wybór operacji dokonywany jest w formie uchwały Rady zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy uprawnionych do głosowania. Podkreślić należy, że zgodnie z zapisami Statutu i Regulaminu Rady:

- władze publiczne, ani żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu (w składzie Rady, na etapie podejmowania decyzji i na etapie wyboru operacji);
- partnerzy niebędący instytucjami publicznymi posiadają co najmniej 50% głosów (w składzie Rady i na etapie wyboru operacji).

W procesie decyzyjnym bardzo istotną kwestią jest więc **bezstronność**. Narzędziem ją weryfikującym jest w tym przypadku deklaracja bezstronności wykluczająca z wyboru i oceny wniosków osoby powiązane z wnioskodawcami, a także rejestr interesów wykluczający z oceny przedstawicieli grup interesów mogących w sposób znaczący i negatywny wpływać na decyzję Rady. Rejestr interesów zawiera informacje

na temat zajmowanych stanowisk, pełnionych funkcji, prowadzonej działalności zawodowej/gospodarczej/społecznej/naukowej i innej przez poszczególnych członków Rady, co pozwala na identyfikację faktu i charakteru ich powiązań z wnioskodawcami czy poszczególnymi operacjami. Członek Rady ma obowiązek udzielania informacji o dotyczących go aktywnościach i podmiotach czy instytucjach, z którymi aktywności te są związane. Warto dodać, że weryfikowanie członków Rady odbywa się każdorazowo zgodnie z przyjętymi procedurami wyboru operacji i grantobiorców, w zależności od rodzaju ogłoszonego konkursu.

Kolejną ważną kwestią w procesie decyzyjnym jest **jawność**, co oznacza, iż procedury wyboru oraz protokoły z posiedzeń Rady zawierające informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego przekazywane są do publicznej wiadomości.

Wewnętrzne dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

LGD funkcjonuje w oparciu o szereg rozwiązań formalno-prawnych. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD „Region Włoszczowski" to Statut, Regulamin Zarządu, Regulamin Rady, Regulamin Komisji Rewizyjnej. W poniższej tabeli umieszczono najważniejsze ich zapisy oraz sposoby uchwalenia/aktualizacji.

Dokumenty wewnętrzne regulujące funkcjonowanie LGD „Region Włoszczowski"		
Tytuł dokumentu	**Sposób uchwalenia/aktualizacji**	**Główne zapisy**
Statut Lokalnej Grupy Działania „Region Włoszczowski"	Uchwalenie statutu Stowarzyszenia lub jego zmiana dokonywana jest przez Walne Zebranie Członków (wymaga bezwzględnej większości głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania Członków).	• cele i zasady działania LGD „Region Włoszczowski", • prawa i obowiązki członków LGD, powody utraty członkostwa, • skład i kompetencje organów LGD, • kwestie związane z majątkiem i rozwiązaniem Stowarzyszenia,
Regulamin Pracy Zarządu Lokalnej Grupy Działania „Region Włoszczowski"	Regulamin prac Zarządu uchwala i zmienia Zarząd LGD zwykłą większością głosów.	• zadania Zarządu LGD, • organizacja pracy Zarządu LGD, • sposób zwoływania, przeprowadzania i protokołowania posiedzeń Zarządu, • zasady podejmowania decyzji,
Regulamin Rady LGD „Region Włoszczowski"	Regulamin Rady jest uchwalany przez Radę i jego aktualizacja również jest dokonywana przez Radę LGD „Region Włoszczowski"	• uprawnienia Rady LGD, • organizacja i tryb pracy Rady LGD, • organizacja posiedzeń Rady,
Regulamin Komisji Rewizyjnej LGD „Region Włoszczowski"	Regulamin jest uchwalany przez Komisję Rewizyjną i jego aktualizacja również jest dokonywana przez Komisję Rewizyjną „Region Włoszczowski	• obowiązki członków Komisji Rewizyjnej, • uprawnienia Komisji Rewizyjnej, • organizacja i tryb pracy Komisji Rewizyjnej LGD,

Tabela 1. Dokumenty wewnętrzne regulujące funkcjonowanie LGD „Region Włoszczowski".

Uzupełnieniem dokumentów wewnętrznych regulujących funkcjonowanie LGD „Region Włoszczowski" są regulacje dotyczące działania Biura LGD, w tym Opis wymagań koniecznych i pożądanych na poszczególnych stanowiskach

wraz z podziałem obowiązków i zakresem odpowiedzialności pracowników Biura LGD, Struktura organizacyjna Biura LGD „Region Włoszczowski”.

Regulacje zawarte w statucie i dokumentach wewnętrznych cechują się dużą szczegółowością i w rezultacie nie pozostawiają wątpliwości co do rozmaitych aspektów funkcjonowania LGD „Region Włoszczowski”, znacznie ułatwiając efektywność prowadzonych działań.

Rozdział II. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

Obszar Lokalnej Grupy Działania „Region Włoszczowski” będzie obejmować swoim zasięgiem pięć gmin z terenu powiatu włoszczowskiego (województwo świętokrzyskie): Kluczewsko, Moskorzew, Radków, Secemin, Włoszczowa, pięć gmin z terenu powiatu radomszczańskiego (województwo łódzkie): Gidle, Kobiele Wielki, Łazice, Radomsko, Żytno oraz gminę Koniecpol, która położona jest w powiecie częstochowskim (województwo śląskie). Gminy Włoszczowa i Koniecpol to gminy miejsko-wiejskie, zaś pozostałe gminy to gminy wiejskie. Wszystkie pozostają w bezpośrednim lub dalszym sąsiedztwie i stanowią spójny pod względem przestrzennym obszar, znajdujący się w jednym obrysie.

Rysunek 1. Obszar LGD „Region Włoszczowski”.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2015 roku obszar LGD zamieszkiwany był przez 71 388 osób. W 2020 roku liczba ta była niższa i wyniosła 67 932. Warto zauważyć, że w latach 2015-2020 liczba mieszkańców spadła w każdej z gmin obszaru LGD. Biorąc pod uwagę poszczególne gminy wchodzące w skład LGD, zdecydowanie najliczniej zamieszkiwaną jest gmina Włoszczowa, a najmniejszą liczbę mieszkańców posiada Radków. Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

Ludność w gminach wchodzących w skład LGD (źródło BDL)		
Nazwa gminy/rok	**31.12.2015**	**31.12.2020**
Gidle	6 230	5 882
Kluczewsko	5 238	5 018
Kobiele Wielkie	4 480	4 280
Koniecpol	9 740	9 014
Ładzice	4 840	4 709
Moskorzew	2 770	2 602
Radków	2 546	2 372
Radomsko	5 620	5 446

Secemin	4 879	4 668
Włoszczowa	19 755	19 030
Żytno	5 290	4 911

Tabela 2. Ludność w gminach wchodzących w skład LGD.

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność opracowana przez LGD „Region Włoszczowski" to strategia wielofunduszowa. Oznacza to więc, że jest ona współfinansowana przez różne Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne (EFSI). W przypadku Lokalnej Grupy Działania „Region Włoszczowski" wdrażanie LSR będzie wspierane przez:

1. Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW),
2. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR).

Operacje finansowane ze środków EFRROW będą realizowane we wszystkich jedenastu partnerskich gminach. Operacje finansowane przez EFRR będą podejmowane na obszarze pięciu gmin położonych w województwie świętokrzyskim.

Spójność obszaru to kluczowa cecha, której konsekwencją jest zasadność stosowania podejścia LEADER. Gminy wchodzące w skład LGD „Region Włoszczowski" tworzą zwarty geograficznie obszar, pozostając w bezpośrednim lub nieco dalszym sąsiedztwie. Spójność dotyczy jednak też rozmaitych innych aspektów, w tym funkcjonalnych i społecznych. Na spójność duży wpływ ma historia, kultura i tradycje partnerskich gmin.

Wyróżnikiem obszaru LGD „Region Włoszczowski są **zasoby przyrodnicze**, w tym bardzo duży udział terenów leśnych i naturalnych kompleksów. Na obszarze LGD „Region Włoszczowski" licznie obecne są rozmaite formy ochrony przyrody. Obejmują one:

Gmina Kluczewsko:

- rezerwat stepowy Murawy Dobromierskie, rezerwat leśny Bukowa Góra,
- Przedborski Park Krajobrazowy,
- Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- obszary Natura 2000 (Ostoja Przedborska, Dolina Górnej Pilicy).
- pomniki przyrody – cztery kasztanowce białe, dwie lipy drobnolistne i klon pospolity oraz sosna pospolita w miejscowości Kluczewsko, cztery lipy drobnolistne, klon jawor, dąb szypułkowy i dwie lipy drobnolistne w miejscowości Rączki, dwa kasztanowce białe i lipa drobnolistna w miejscowości Stanowiska, jarząb pospolity w miejscowości Kolonia Mrowina, trzy dęby szypułkowe w miejscowości Ciemiętniki, aleja lip, kasztanowców i klonów w miejscowościach Dobromierz i Jeżowiec, dwie lipy drobnolistne i wiąz szypułkowy w miejscowości Januszewice, cztery dęby bezszypułkowe na terenie gminy,
- użytki ekologiczne – bagna w miejscowościach: Bobrowniki (2 sztuk), Bobrowska Wola (1 sztuk), Brzeście (7 sztuk), Ciemiętniki (1 sztuk) i Komparzów (7 sztuk).

Gmina Moskorzew:

- obszary Natura 2000 (Dolina Białej Nidy, Dolina Górnej Pilicy),
- użytki ekologiczne – Bagno położone w Leśnictwie Perzyny i Płynik (bagna) w miejscowości Moskorzew.

Gmina Radków:

- obszary Natura 2000 (Dolina Białej Nidy),
- użytek ekologiczny – Stara Nida (starorzecze w formie zarastającego stawu, płat nieużytkowanej roślinności) w miejscowości Chycza.

Gmina Secemin:

- obszar Natura 2000 (Dolina Górnej Pilicy),
- pomniki przyrody – cztery dęby szypułkowe w miejscowości Bichniów, trzy dęby szypułkowe w miejscowości Wałkonowy Górne,

- użytki ekologiczne – Na Stoku (wydma) w miejscowości Bichniów, Łosiowy Dół (bagno – ostoja zwierzyny) w miejscowości Secemin, Koński Dół (Zagłębienie terenu, podmokłe i porośnięte roślinnością bagienną) w miejscowości Secemin.

Miasto i Gmina Włoszczowa:

- rezerwat przyrody Ługi,
- Włoszczowsko-Jędrzejowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- obszary Natura 2000 (Dolina Białej Nidy, Dolina Górnej Pilicy),
- pomniki przyrody – sosna pospolita w miejscowości Kurzelów, topola czarna w miejscowości Włoszczowa, dąb szypułkowy w miejscowości Międzylesie, grupa drzew (pięć dębów szypułkowych) w miejscowości Gościencin, 25 dębów szypułkowych w miejscowości Kurzelów, grupa drzew (6 lip drobnolistnych) w miejscowości Czarnca.

Miasto i Gmina Koniecpol:

- rezerwat przyrody Borek
- użytki ekologiczne – Misiowa i Torfowisko
- obszary Natura 2000 – Białka Lelowska, Dolina Górnej Pilicy, Suchy Młyn.

Gmina Gidle:

- pomniki przyrody – cis pospolity w miejscowości Niesulów, klon jawor, dwa wiązy szypułkowe i dąb „Dąb Niepodległości" w miejscowości Gidle, dwie robinie białe, klon pospolity, lipa drobnolistna i dąb „Dąb Wolności" w miejscowości Pławno, dąb szypułkowy „Dyzio" w miejscowości Borki.

Gmina Kobiele Wielkie:

- rezerwat leśny Kobiele Wielkie,
- rezerwat florystyczny Jasień,
- Piliczański Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Widawki,
- pomniki przyrody – 11 modrzewi polskich i 76 lip drobnolistnych w miejscowości Kobiele Wielkie, osiem lip drobnolistnych i 5 kasztanowców białych w miejscowości Babczów, dwie lipy drobnolistne i dwa dęby szypułkowe w miejscowości Przyborów, dąb szypułkowy „Aleksander" w miejscowości Orzechów,
- użytki ekologiczne – 12 bagien na terenie gminy.

Gmina Ładzice:

- pomnik przyrody – wiąz polny w miejscowości Radziechowice.

Gmina Radomsko:

- pomniki przyrody – cztery klony srebrzyste, pięć modrzewi europejskich, jesion wyniosły, dwie lipy drobnolistne i dąb szypułkowy w miejscowości Strzałków, dąb szypułkowy i lipa drobnolistna w miejscowości Cerkawizna,
- użytki ekologiczne – 25 bagien śródleśnych na ternie gminy.

Gmina Żytno:

- rezerwat leśny Dębowiec,
- Piliczański Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- pomniki przyrody: 14 dębów szypułkowych, 7 lip drobnolistnych i olsza czarna w miejscowości Żytno, 30 lip drobnolistnych w miejscowości Maluszyn.

Ponadto na obszarze funkcjonowania LGD „Region Włoszczowski" znajdują się obszary Natura 2000 mające znaczenie dla Wspólnoty (Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk):

- Dolina Białej Nidy (PLH260013) – gminy: Moskorzew, Radków, Włoszczowa,
- Dolina Górnej Pilicy (PLH260018) – gminy: Kluczewsko, Włoszczowa, Moskorzew, Secemin, Koniecpol, Żytno,

- Ostoja Przedborska (PLH260004) – Gmina Kluczewsko,
- Białka Lelowska (PLH240031) – Gmina Koniecpol,
- Suchy Młyn (PLH240016) – Gmina Koniecpol,
- Cisy w Jasieniu (PLH100018) – Gmina Kobiele Wielkie,
- Torfowiska Żytno – Ewina (PLH100030) – gminy: Żytno, Gidle,
- Las Dębowiec (PLH100023) – Gmina Żytno.

Różnorodność krajobrazowa i bogactwo przyrodnicze bezpośrednio połączone są z dużą liczbą szlaków turystycznych i tematycznych, w tym szlaków rowerowych, ścieżek dydaktycznych, przyrodniczo-edukacyjnych oraz szlaku kajakowego.

Spójność obszaru to również fakt, iż mieszkańcy partnerskich gmin mają wspólne dziedzictwo kulturowe, co znajduje przełożenie na bogactwo wartych zobaczenia i zwiedzenia miejsc czy mnogość ciekawych obiektów architektonicznych. Wymienić tu można pozostałości grodziska we Włoszczowie, barokowy kościół pw. Wniebowzięcia NMP we Włoszczowie, gotyckie kościoły w Moskorzewie i Seceminie, kościół w Dzierzgowie (gmina Radków), kościół pw. św. Wawrzyńca w Kluczewsku. Teren LGD „Region Włoszczowski" bogaty jest też w inne ciekawe obiekty sakralne, w tym kaplice, dzwonnice, bramy, cmentarze, zabytkowe kapliczki. Na obszarze LGD występują również w dużej ilości obiekty świeckie, takie jak dwory.

Na spójność obszaru duży wpływ ma **tożsamość lokalna**. Wynika ona ze wspólnych korzeni i podobnych doświadczeń historycznych, które są wzmacniane poprzez liczne zintegrowane działania mieszkańców obszaru. We wszystkich gminach da się zaobserwować dążenie do zachowania tożsamości kulturowej. Odbywa się to między innymi poprzez działalność Kół Gospodyń Wiejskich, Ochotniczych Straży Pożarnych czy wiejskich i gminnych domów kultury. Silnie rozwinęła się też dziedzina folklorystyczna, a przykładem są liczne kapele i zespoły ludowe. Należy również wskazać dbałość o zabytki sakralne i świeckie, kapliczki i pomniki historyczne. Istotną role w budowaniu tożsamości lokalnej odgrywają organizowane wydarzenia, z których wiele odbywa się cyklicznie, ma charakter regionalny i integruje mieszkańców. W gminach odbywają się takie imprezy jak dożynki gminne, parafialne i sołeckie, noc świętojańska, festyny dla dzieci, mikołajki, rodzinny festyn pro-zdrowotny, ale też znane bardziej szeroko wydarzenia, jak np. odpust w Dzierzgowie i Dzień Czekolady w Bieganowie w gminie Radków.

Na obszarze LGD prężnie funkcjonują **organizacje pozarządowe**, których działalność opiera się na wiejskich i historycznych tradycjach oraz na folklorze. Wymienić tu można już wspomniane Koła Gospodyń Wiejskich i Ochotnicze Straże Pożarne, ale też Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Kluczewsko „Od pomysłu do działania", Stowarzyszenie „Nad Czarną" w Komornikach, Fundację Rozwoju Gminy Secemin, Stowarzyszenie „Jesteśmy razem" w Radkowie, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Radków, Świętokrzyskie Stowarzyszenie „Wspólnie Pomagamy". Istotną rolę odgrywają też organizacje związane ze sportem (kluby sportowe) i kulturą (przy gminnych i wiejskich ośrodkach kultury). Więcej informacji na temat działalności III sektora znajduje się w rozdziale IV.

Gminy wchodzące w skład obszaru objętego LSR starają się poszerzać **ofertę przeznaczoną dla seniorów i młodych ludzi**. Istotną funkcję odgrywają kluby seniora i Koła Gospodyń Wiejskich, które zajmują się organizowaniem zajęć, spotkań, warsztatów tematycznych dla starszych osób. Ważną rolę integracyjną odgrywają też takie imprezy jak np. senioralia. Zwraca uwagę aktywność ośrodków kultury (szczególnie bogatą ofertę posiada Dom Kultury we Włoszczowie). Proponują one m.in. zajęcia taneczne, plastyczne, teatralne, naukę gry na instrumentach, zajęcia wokalne, zajęcia sportowe, ale też i inne przedsięwzięcia pozwalające młodym i starszym mieszkańcom aktywnie i twórczo spędzać wolny czas. Dla młodych ludzi przeznaczona jest dodatkowo infrastruktura, w tym place zabaw, boiska do gry w piłkę nożną i siatkówkę, korty tenisowe oraz wytyczone trasy rowerowe i certyfikowane parki Nordic Walking. Nie ulega wątpliwości, że oferta powinna być jednak systematycznie rozszerzana, w tym warto zwrócić uwagę na niedostateczną ilość miejsc spotkań czy integrację międzypokoleniową. Kwestia potrzeb seniorów oraz osób młodych została szerzej omówiona w rozdziale IV.

Grupami istotnymi z punktu wdrażania LSR są także kobiety oraz osoby poszukujące zatrudnienia. Przedstawiciele i przedstawicielki tych grup napotykają trudności z wejściem na lokalny rynek pracy oraz bariery w podejmowaniu

aktywności społecznej. W przypadku kobiet taką barierą jest obciążenie obowiązkami związanymi z odgrywaniem ról rodzinnych. Jest to szczególnie istotne w kontekście zjawiska starzenia się społeczeństwa, prowadzącego do zwiększania się liczby osób wymagających opieki. Osoby poszukujące zatrudnienia doświadczają problemów wynikających z braku na obszarze LGD dużych zakładów pracy. Problemem w funkcjonowaniu na rynku pracy bywa także niedopasowanie kompetencji do oczekiwań lokalnych pracodawców. Kreuje to presję migracyjną, która przyczynia się do spadku liczby ludności na obszarze LGD. Ze względu na te zdiagnozowane problemy Lokalna Grupa Działania podjęła decyzję o udzieleniu wsparcia kobietom oraz osobom poszukującym zatrudnienia, które to dwa zbiory osób zostały zdefiniowane jako grupy w niekorzystnej sytuacji.

Spójność obszaru łączy się także z faktem, iż gminy wchodzące w skład LGD muszą stawić czoła podobnym **problemom i wyzwaniom**. Dotyczą one przede wszystkim niebezpiecznej tendencji systematycznego wyludniania, a składają się na to ujemny przyrost naturalny i niekorzystne saldo migracji. Warto też wskazać zmiany klimatyczne, które powodują zagrożenie suszą hydrologiczną, powodziami i podtopieniami, ale również od lat podkreślany jest brak atrakcyjnych miejsc pracy. Partnerskie gminy mają jednak również wspólne szanse rozwojowe oraz cenne zasoby, które mogą zostać użyte do ich wykorzystania. Spójność tworzonego przez nie obszaru powoduje, że jest on odpowiedni do wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Należy też zauważyć, że na przestrzeni kilkunastu lat funkcjonowania LGD „Region Włoszczowski" udało się zgromadzić cenne doświadczenie oraz stworzyć sieci współpracy, które dają możliwość efektywnego rozwiązywania lokalnych problemów i wspierania rozwoju całego obszaru.

Rozdział 3. Partycypacyjny charakter LSR

Doświadczenie LGD w stosowaniu metod partycypacyjnych

Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski" od początku swojego istnienia stara się w sposób profesjonalny podchodzić do prawidłowej i obustronnej komunikacji z mieszkańcami oraz skutecznie działać na rzecz integracji społeczności oraz aktywizacji jej członków. Podstawą jest więc wykorzystanie szeregu metod partycypacyjnych, obejmujących trzy podstawowe stopnie działań tego rodzaju - informowanie, konsultowanie, współdecydowanie/współdziałanie. Działania na rzecz upowszechniania partycypacji dotyczą więc samych członków organizacji stanowiących najwyższą władze w LGD i będących ambasadorami LGD w zamieszkiwanych gminach, ale także, wychodzą poza samą organizację i dotyczą rozmaitych grup interesu funkcjonujących na obszarze objętym LSR.

Przykład okresu programowania UE na lata 2014-2020 potwierdza, iż przedstawiciele Lokalnej Grupy Działania doskonale zdawali sobie sprawę, że zastosowanie szerokiego spektrum metod partycypacji przy tworzeniu Lokalnej Strategii Rozwoju jest niezbędne. Sam proces przygotowania dokumentu strategicznego podzielony był na pięć etapów:

1. diagnoza i analiza SWOT,
2. określenie celów i wskaźników oraz planu działania,
3. wskazanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów,
4. opracowanie zasad monitorowanie i ewaluacji,
5. opracowanie planu komunikacji.

W procesie przygotowania dokumentu strategicznego zastosowano takie metody partycypacyjne jak: spotkania w każdej gminie, wywiady grupowe, badania ankietowe, otwarte warsztaty Zespołu ds. LSR czy spotkania otwarte. W każdym z etapów dawano także mieszkańcom możliwość kontaktu online z pracownikiem Biura LGD za pośrednictwem oficjalnej strony internetowej LGD. Innym z rozwiązań zastosowanych w każdym etapie prac na Lokalną Strategią Rozwoju było publikowanie na stronie internetowej opracowanych materiałów wraz z formularzem umożliwiającym wyrażenia swojej opinii. Kluczową rolę odgrywał Zespół ds. LSR, którego finalnym zadaniem było zebranie wszystkich informacji związanych z danymi statystycznymi (ich analiza została zlecona zewnętrznemu ekspertowi), wniosków z konsultacji społecznych oraz wniosków i uwag mieszkańców do każdego z etapów tworzenia LSR. Zespół podejmował decyzje dotyczące przyjęcia i odrzucania zgłaszanych uwag i propozycji. Warto podkreślić, że każdy z postulatów był traktowany jako jednakowo ważny i poddawany rzetelnej analizie.

Metody partycypacyjne były również stosowane przez cały okres wdrażania poprzedniej Lokalnej Strategii Rozwoju. LGD dużą uwagę poświęciła wspieraniu powstawania i rozwoju organizacji pozarządowych (m.in. oferowano obsługę prawną), a w działania te chętnie angażowały się osoby w wieku senioralnym. Należy też podkreślić, że z projektów grantowych korzystały rozmaite lokalne NGO, dzięki czemu zrealizowano między innymi wiele interesujących aktywizujących wydarzeń, szkoleń czy zajęć. Generalnie współpraca na linii organizacje pozarządowe – LGD „Region Włoszczowski" układała się bardzo dobrze i pozytywnie wpływała na partycypację mieszkańców obszaru we wdrażaniu LSR. O tym, że LGD docenia znaczenie partycypacji doskonale świadczy fakt, iż drugi cel szczegółowy poprzedniej strategii został nazwany „Zaangażowanie mieszkańców w rozwój obszaru" W jego ramach przeprowadzono wiele aktywizacyjnych działań, w tym dzięki projektowi grantowemu organizowano wydarzenia dla osób 55+ (m.in. zajęcia komputerowe, aerobik, nordic walking, szkolenia z cyberbezpieczeństwa). Przeprowadzono też imprezy integrujące i aktywizujące organizacje pozarządowe (operacja własna dla NGO-sów, które nawiązały partnerstwo na rzecz zorganizowania imprez, dzięki czemu zrealizowano m.in. piknik rycerski i kino plenerowe), wydarzenia integrujące mieszkańców i promujące obszar LGD (włączanie się przez „Region Włoszczowski" w akcje innych podmiotów i przeznaczanie środków na aktywizację). Skuteczność działań LGD na rzecz wspierania partycypacji potwierdzają wyniki ewaluacji końcowej. Mieszkańcy biorący udział w badaniach

ankietowych stwierdzili, iż w ostatnich latach dało się zaobserwować zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne, poprawę relacji między innymi, zwiększenie ich wpływu na to, co dzieje się w gminie, a także zwiększenie się liczby mieszkańców biorących udział w warsztatach i/lub szkoleniach.

Komunikacja z mieszkańcami w trakcie wdrażania dokumentu strategicznego w latach 2016-2023 odbywała się zgodnie z opracowanym planem komunikacji. Jego celem była obustronna wymiana informacji pomiędzy mieszkańcami/beneficjentami oraz LGD, a patrząc na zagadnienie bardziej szczegółowo celami wybranych działań komunikacyjnych było:

- informowanie o rozpoczęciu realizacji, planowanych działaniach i możliwościach dofinansowania,
- informowanie o planowanych konkursach oraz o wynikach tych konkursów,
- informowanie o planowanych zmianach – konsultacje zmian oraz informowanie o dokonanych zmianach,
- podsumowywanie zrealizowanych działań oraz informowanie o działaniach planowanych do realizacji,
- podsumowywanie realizacji LSR.

Plan komunikacji w poprzednim okresie programowania był bardzo rozbudowany. W jego ramach stosowano takie kanały komunikacji jak: ogłoszenia na tablicach informacyjnych w siedzibach instytucji użyteczności publicznej, artykuły na stronie internetowej LGD, artykuły na profilu LGD na portalu społecznościowym, prezentacje informacji podczas wydarzeń na obszarze LGD, spotkania informacyjne otwarte w każdej gminie, spotkanie informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (grupy docelowej) konkursu w każdej gminie, dyżury pracownika LGD w poszczególnych gminach w wyznaczonych terminach, ulotki informacyjne dystrybuowane na obszarze LGD, bezpłatny biuletyn w wersji papierowej i elektronicznej, ankiety oceniające poziom zadowolenia z działań informacyjnych i doradczych, doradztwo w siedzibie LGD, kontakty poprzez rozmowę telefoniczną, kontakty poprzez wiadomość e-mail, szkolenia dla potencjalnych beneficjentów, ankiety elektroniczne rozsyłane na adresy e-mail wnioskodawców, materiały informacyjne w telewizji obejmującej obszar LSR, w regionalnych portalach internetowych oraz lokalnej prasie, przekazanie informacji do głównych i regionalnych Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich, spotkania dla grup defaworyzowanych określonych w LSR.

Działania partycypacyjne dotyczyły też aktualizacji LSR. Było to niezbędne w przypadku powstawania nowych uregulowań prawnych czy też dostosowywania dokumentu do aktualnej sytuacji. Każda taka zmiana była konsultowana poprzez umieszczenie na stronie internetowej LGD proponowanych korekt. Istotnym elementem było też monitorowanie, czy realizacja LSR spełnia oczekiwania mieszkańców, czemu służyły działania zaplanowane w planie komunikacji i konsultacje ze społecznością lokalną.

Potwierdzeniem efektywności działań prowadzonych w tym obszarze przez LGD „Region Włoszczowski" są wyniki badań ankietowych jakie przeprowadzono na potrzeby raportu z ewaluacji końcowej. Najwięcej mieszkańców gmin obszaru LGD biorących udział w badaniu wskazało, iż źródłem informacji o LGD były dla nich strona internetowa LGD, strona internetowa gminy oraz profil LGD na Facebooku, co tylko potwierdza istotne znaczenie bardziej nowoczesnych kanałów komunikacyjnych. Z drugiej strony w dalszym ciągu ważną rolę odgrywają tradycyjne metody - bardzo dużo ankietowanych stwierdziło, że dotarło do informacji o LGD „Region Włoszczowski" poprzez spotkania informacyjne oraz stoiska LGD w trakcie imprez lokalnych. Istotny okazał się także „marketing szeptany".

Podsumowując wątek doświadczenia LGD „Region Włoszczowski" w stosowaniu narzędzi partycypacyjnych można stwierdzić, że jest ono niewątpliwie bardzo bogate. Dodatkowo stanowi ono rezultat poprawnych i inkluzywnych procedur wewnętrznych, realizowanej zasady oddolności w trakcie przygotowania i wdrażania dokumentu strategicznego, a także skutecznej komunikacji z przedstawicielami lokalnej społeczności.

Opis partycypacyjnych metod tworzenia LSR

W odniesieniu do niniejszej Lokalnej Strategii Rozwoju, celem LGD „Region Włoszczowski" było przygotowanie dokumentu, który odpowiada na realne potrzeby mieszkańców obszaru LGD, trafnie diagnozuje lokalne zasoby,

a także wskazuje perspektywiczne kierunki rozwoju społeczności lokalnej. Istotne było więc odpowiednie zarządzanie procesem tworzenia LSR tak, aby zapewnić udział mieszkańców w podejmowaniu wszystkich kluczowych decyzji. Działania podporządkowane były trzem podstawowym zasadom. Pierwsza z nich, zasada transparentności, zakładała przejrzystość i jawność procesu na każdym jego etapie, w tym przekazywanie mieszkańcom wszystkich informacji dotyczących realizowanego procesu. Druga zasada, czyli zasada inkluzywności, dotyczyła włączenia w proces przedstawicieli wszystkich grup interesu wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania „Region Włoszczowski", reprezentantów wszystkich potencjalnych grup docelowych i potencjalnych grup w niekorzystnej (ze szczególnym uwzględnieniem zasady równości płci). Zasada sprawczości oznacza natomiast zapewnienie wszystkim uczestnikom procesu realnego i równego wpływu na jego przebieg.

W trakcie tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju uwzględniono szereg przepisów prawnych. Jedne z najważniejszych uregulowań to zasady horyzontalne jakie zostały określone w art. 9 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060, w tym dotyczące poszanowania praw podstawowych i przestrzegania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Bardzo ważne było uwzględnienie zasad równości kobiet i mężczyzn, zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasady dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Podkreślić należy zgodność podjętych przez LGD działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także Porozumienia Paryskiego i zasady „nie czyń poważnych szkód”. W trakcie prac nad Lokalną Strategią Rozwoju dołożono też wszelkich starań, by w konsultacjach brały udział przedstawiciele grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji (kobiety, osoby poszukujące zatrudnienia) oraz seniorzy i młodzi ludzie do 25 roku życia. W konsekwencji w tworzeniu dokumentu strategicznego kluczowe okazało się wykorzystywanie zróżnicowanych środków komunikacji oraz zastosowanie metod partycypacyjnych dopasowanych do różnych grup docelowych. Dzięki temu udało się zapewnić szeroką partycypację różnych grup interesu w procesie powstania LSR, co obrazuje poniższa tabela.

Strony zaangażowane w przygotowanie Lokalnej Strategii Rozwoju		
Instytucje publiczne		16
Sołtysi		6
Przedsiębiorcy		16
Grupa interesów sektora społecznego, w tym:	Ochotnicze Straże Pożarne	7
	Koła Gospodyń Wiejskich	7
	Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej	0
	Organizacje harcerskie	1
	Inne NGO	18

Tabela 3. Strony zaangażowane w przygotowanie Lokalnej Strategii Rozwoju.

Sam proces tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju został podzielony na pięć etapów, które zaprezentowano w poniższej tabeli wraz z datami spotkania Zespołu Inicjatywnego podsumowującego dany etap prac.

Etap prac nad LSR	Data spotkania Zespołu Inicjatywnego podsumowującego dany etap
1. Diagnoza potrzeb	14.08.2022
2. Wybór i określenie hierarchii celów strategii	06.10.2022
3. Zdefiniowanie sposobów realizacji strategii	09.12.2022
4. Stworzenie systemu monitorowania postępów w realizacji strategii	14.03.2023
5. Określenie grup docelowych	10.05.2023

Tabela 4. Spotkania zespołu inicjatywnego ds. opracowania LSR.

Metody partycypacyjne stosowano na każdym etapie opracowywania Lokalnej Strategii Rozwoju. W konsekwencji można mówić o tym, że do opracowania dokumentu strategicznego wykorzystano bardzo szeroki zakres danych jaki został pozyskany w trakcie konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR. Do nadzoru prac powołany został specjalny Zespół Inicjatywny. W jego skład weszli członkowie Lokalnej Grupy Działania, w tym przedstawiciele jej organów. Dołożono starań, by reprezentowali oni wszystkie grupy interesu będące częścią partnerstwa i wszystkie gminy obszaru LGD. Zespół podejmował decyzje na zasadzie konsensusu i w niektórych przypadkach - większością głosów. Zespół Inicjatywny spotykał się na zakończenie każdego z pięciu wymienionych etapów prac nad dokumentem strategicznym. Należy podkreślić, że odpowiadał on za podejmowanie decyzji dotyczących ostatecznych rozwiązań jakie zostały zawarte w LSR oraz dodatkowo członkowie Zespołu Inicjatywnego wspierali LGD w stosowaniu pozostałych metod konsultacyjnych.

Konsultacje społeczne w ramach prac nad dokumentem strategicznym prowadzono w następujących formach:

1. Warsztaty strategiczne - zorganizowano je w każdej gminie wchodzącej w skład LGD „Region Włoszczowski". Brali w nich udział mieszkańcy, przedsiębiorcy, samorządowcy i organizacje pozarządowe. Działania promocyjne zapewniły optymalną frekwencję w trakcie prowadzonych dyskusji. W czasie warsztatów poruszano tematykę problemów i potrzeb mieszkańców poszczególnych gmin obszaru objętego LSR. Wskazywano mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia, a także starano się zaproponować cele Lokalnej Strategii Rozwoju. Dokonano także hierarchizacji problemów i potrzeb, jakie były zgłaszane w trakcie warsztatów. W istotny sposób pomogło to w przygotowaniu dokumentu strategicznego. W warsztatach strategicznych udział wzięło łącznie 326 mieszkańców obszaru.

2. Nabór fiszek projektowych - metoda pozwalająca na rozpoznanie potrzeb potencjalnych beneficjentów. Osoby uzupełniające fiszki wskazywały jakiego rodzaju projekty chciałyby realizować w ramach LSR. Mieszkańcy obszaru zostali dodatkowo poproszeni o określenie swego zainteresowania zagadnieniami dotyczącymi innowacji, cyfryzacji, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu oraz przeciwdziałania negatywnym zmianom demograficznym. Fiszki zawierały także pytania o możliwość podjęcia działań dotyczących potencjalnych grup w niekorzystnej sytuacji. Ta metoda konsultacji pozwoliła w konsekwencji na dokładniejsze określenie rezultatów wdrażania LSR, zaplanowanie budżetu i wskaźników do osiągnięcia.

3. Gminne punkty konsultacyjne - metoda polegająca na prowadzeniu dyżurów przez przedstawicieli LGD w każdej z gmin obszaru objętego LSR. Przyjmowali oni uwagi mieszkańców dotyczące aktualnie opracowywanych elementów dokumentu strategicznego. W ramach punktu konsultacyjnego możliwy był, oprócz kontaktu bezpośredniego, także kontakt za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej.

4. Badania ankietowe mieszkańców - wykorzystano wyniki badania ankietowego prowadzonego przez mieszkańców na potrzeby ewaluacji zewnętrznej z poprzedniego okresu programowania. Respondenci mieli możliwość wyrażenia swojej opinii w kwestiach dotyczących zmian w gminach w obszarach kapitału społecznego, gospodarki, turystyki i kultury, infrastruktury i czasu wolnego. Badania te pomogły w określeniu potrzeb i problemów społeczności lokalnej. Ankiety były dystrybuowane w formie papierowej i elektronicznej. Łącznie zebrano 636 wypełnione kwestionariusze.

5. Konsultacje internetowe - metoda wykorzystująca stronę internetową i profil LGD na portalu społecznościowym. Konsultacje polegały na publikowaniu aktualnie opracowywanych elementów Lokalnej Strategii Rozwoju i ewidencjonowaniu otrzymywanych informacji zwrotnych. Metoda ułatwiła podjęcie decyzji odnośnie do ostatecznego kształtu Lokalnej Strategii Rozwoju, w tym pomogła zdefiniować potrzeby i potencjał obszaru LGD, i szczegółowe, przedsięwzięcia, wybór grup w niekorzystnej sytuacji czy sformułowanie wskazówek dotyczących sposobu formułowania kryteriów wyboru operacji.

Warto zwrócić uwagę jakie metody konsultacji wykorzystywano w poszczególnych etapach prac nad Lokalną Strategią Rozwoju. Szczegóły dotyczące tego zagadnienia prezentuje poniższa tabela.

Kluczowy etap prac nad LSR	**Zastosowane metody konsultacji**
Diagnoza potrzeb	1. Badanie ankietowe mieszkańców 2. Punkty konsultacyjne
Wybór celów priorytetowych oraz określenie hierarchii celów	1. Punkty konsultacyjne 2. Konsultacje internetowe 3. Warsztaty strategiczne
Zdefiniowanie sposobów realizacji strategii	1. Warsztaty strategiczne 2. Punkty konsultacyjne 3. Konsultacje internetowe
Stworzenie systemu monitorowania postępów w realizacji LSR	1. Punkty konsultacyjne 2. Konsultacje internetowe 3. Badanie ankietowe mieszkańców
Określenie grup docelowych	1. Nabór fiszek projektowych od przedsiębiorców 2. Nabór fiszek od NGO 3. Punkty konsultacyjne 4. Konsultacje internetowe

Tabela 5. Metody konsultacji społecznych zastosowane na kluczowych etapach pracy nad LSR.

W procesie tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju wykorzystano różnorodne kanały komunikacji. Podzielić je można na trzy grupy. Pierwsza to środki komunikacji bezpośredniej i wskazać można tutaj takie narzędzia jak rozmowy w trakcie warsztatów strategicznych, rozmowy w punktach konsultacyjnych, dyskusje prowadzone na zebraniach Zespołu Inicjatywnego. Drugą grupę stanowiły środki komunikacji zapośredniczonej przez komputer, czyli m.in. możliwość udziału w spotkaniach Zespołu Inicjatywnego w formie zdalnej, komunikator internetowy wbudowany w profil LGD na portalu społecznościowym Facebook, możliwość umieszczania komentarzy pod artykułami na stronie internetowej. Trzecia grupą środków komunikacyjnych były inne środki komunikacji pośredniej i tutaj wskazać można wnioski składane na piśmie, w tym m.in. fiszki projektowe.

Istotnym aspektem jest niewątpliwie to, iż w trakcie prac nad Lokalną Strategią Rozwoju uwzględniano cztery zagadnienia przekrojowe LEADER:

1. innowacyjność,
2. cyfryzacja,
3. ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu,
4. zmiany demograficzne.

Każde spośród tych zagadnień przekrojowych było uwzględnianie we wszystkich pięciu etapach prac nad Lokalną Strategią Rozwoju LGD „Region Włoszczowski". Poniżej wskazano najistotniejsze wyniki konsultacji w tych obszarach oraz rozdziały Lokalnej Strategii Rozwoju, w których można odnaleźć pogłębioną ich analizę.

Kryteria przekrojowe	**Wyniki przeprowadzonych konsultacji**	**Rozdział LSR/ Załącznik LSR**
Zmiany demograficzne	Analiza oferty kierowanej do osób poniżej 25 roku życia	2, 4
	Analiza oferty kierowanej do osób powyżej 60 roku życia	2, 4
	Określenie grup w niekorzystnej sytuacji	2, 4, 6
	Wskazanie przedsięwzięć, które nakierowane będą na zwiększenie aktywności społecznej ludzi do 25 roku życia	6
	Przypisanie grup docelowych do poszczególnych przedsięwzięć	Załącznik 1
Innowacyjność	Inwentaryzacja lokalnych zasobów, które mogą zostać wykorzystane do tworzenia innowacyjnych rozwiązań	2, 4
	Uszczegółowienie definicji innowacyjności	7
	Określenie efektów wdrażania innowacji	6
	Określenie branż działalności gospodarczej, w których realizowane będą innowacje	6, 7
Ochrona środowiska I przeciwdziałanie zmianom klimatu	Identyfikacja kluczowych zasobów obszaru LGD	2, 4
	Obszary Natura 2000	2
	Diagnoza zasobów rolniczych	4
Cyfryzacja	Diagnoza wykluczenia cyfrowego	4
	Określenie potrzeb w zakresie wdrażania koncepcji Inteligentnych Wsi	4, 6
	Stworzenie procedur monitoringu i ewaluacji	10
	Zaplanowanie działań komunikacyjnych związanych z cyfryzacją obszaru LGD	3

Tabela 6. Sposób uwzględnienia wyników konsultacji społecznych w LSR.

Działania partycypacyjne przyniosły wiele istotnych danych. Warto podkreślić, że wszystkie informacje zawarte w formularzach czy uzyskane w trakcie konsultacji zostały poddane analizie pod kątem zgodności, poprawności i zasadności z programami, z których finansowane jest wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju. Odpowiedzialny był za to przede wszystkim Zespół Inicjatywny. W konsekwencji przygotowano listę najważniejszych zagadnień, które w późniejszym etapie stały się bazą do opracowania kierunków dziania LGD „Region Włoszczowski" na lata 2023-2027.

Opis partycypacyjnych metod realizacji LSR

Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski" będzie kontynuować działania partycypacyjne na etapie wdrażania niniejszej strategii. W dalszym ciągu istotną kwestią będzie więc dążenie do aktywizacji mieszkańców i umożliwienia im pełnego udziału w działaniach na rzecz rozwoju obszaru LGD. Stosowane metody partycypacyjne, tak jak w poprzednich okres programowania UE będą obejmować wszystkie trzy podstawowe stopnie partycypacji, czyli informowanie, konsultowanie i współdziałanie.

Metody partycypacyjne, które będą stosowane w czasie realizacji LSR zostały ściśle powiązane z planem komunikacji. W czasie jego tworzenia wzięto pod uwagę także wyniki diagnozy potrzeb, cele strategiczne, grupy docelowe LSR oraz grupy znajdujące się w niekorzystnej sytuacji i wymagające specjalnego wsparcia. Plany dotyczące propagowania partycypacji oraz komunikowania się z lokalną społecznością uwzględniają także dotychczasowe doświadczenia LGD „Region Włoszczowski" we wdrażaniu RLKS i potrzeby zgłaszane przez mieszkańców obszaru w trakcie przygotowywania LSR. Istotną kwestią jest niewątpliwie fakt, iż w trakcie opracowywania strategii, wszystkie grupy interesu, organizacje i instytucje wyraziły chęć dalszego współpracowania przy jej wdrażaniu.

Cele działań komunikacyjnych w trakcie wdrażania dokumentu strategicznego określono w następujący sposób:

- wzmacnianie wewnętrznego partnerstwa,
- wzmocnienie partnerstwa na obszarze LSR i animowanie społeczności do partnerstwa z innymi podmiotami.,
- animowanie społeczności do wdrażania innowacji,
- aktywizacja ludzi młodych,
- informowanie społeczności o możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań,
- wzmacnianie efektów realizacji LSR.

Pierwszy z wymienionych celów, czyli wzmacnianie wewnętrznego partnerstwa, uwzględnia działania kierowane do wszystkich członków LGD. W jego ramach stosowane będą środki komunikacji takie, jak: newsletter dla członków Stowarzyszenia, coroczne warsztaty refleksyjne, nabór fiszek z pomysłami na nowe sposoby i kierunki działania.

Inicjatywy na rzecz wzmacniania partnerstwa na obszarze LSR i animowania społeczności do partnerstwa z innymi podmiotami będą podejmowane na rzecz wszystkich mieszkańców obszaru LGD. W ramach tych działań zaplanowano przede wszystkim: informowanie o zapisach LSR, doradztwo w biurze LGD, prowadzenie rejestru NGO i podmiotów ekonomii społecznej, ocenę działalności LGD, pozyskiwanie informacji zwrotnej od mieszkańców, poszukiwanie nowych sposobów działania oraz przyjmowanie propozycji dotyczących zmian w LSR, usprawnień w funkcjonowaniu LGD i nowych inicjatyw.

Adresatami działań na rzecz animowania społeczności do wdrażania innowacji również będą wszyscy mieszkańcy obszaru w LGD, choć w tym przypadkach uwaga skupiona zostanie na przedsiębiorcach i przedstawicielach organizacji pozarządowych. Zaplanowano takie działania jak szkolenia, spotkania informacyjne oraz promowanie dobrych praktyk.

Działania komunikacyjne i dotyczące aktywizacji i wspierania partycypacji ludzi młodych zakładają promowanie członkostwa w LGD, spotkania dla organizacji działających na rzecz młodzieży oraz konkursy na najlepszą inicjatywę realizowaną przez młode osoby. Jeśli chodzi o informowanie społeczności o możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań podstawą będą kampanie informacyjne oraz spotkania z przedstawicielami NGO i grup nieformalnych z obszaru LGD. W inicjatywach tych zostaną też uwzględnione organizacje działające na rzecz osób w wieku senioralnym.

Przez cały okres wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju LGD będzie pracowała nad wzmacnianiem efektów realizacji LSR, co obejmować będzie badanie efektywności doradztwa, informowanie o efektach realizacji LSR, propagowanie efektów operacji partnerskich i innowacyjnych, zwiększanie rozpoznawalności LGD poprzez udział w imprezach lokalnych i ponadlokalnych.

W działaniach komunikacyjnych oraz w ramach stosowania metod partycypacyjnych zaplanowano wykorzystanie rozmaitych środków przekazu informacji i wymienić tu można między innymi: e-mail, telefon i komunikatory internetowe, artykuły na stronie internetowej i w mediach społecznościowych, newsletter, plakaty, artykuły i audycje w mediach lokalnych, fiszki z pomysłami na działania, ankietę dla mieszkańców obszaru, spotkania refleksyjne, a także inne działania z zakresu komunikacji bezpośredniej. Duża uwaga zostanie przyłożona do tego, by wszystkie działania były prowadzone z dbałością o efektywność i adekwatność, co oznacza, iż przekazywane informacje będą potrzebne i zrozumiałe dla odbiorców, a stosowane metody trafne. Duże zróżnicowanie środków komunikacji wynika z konieczności dostosowania ich do potrzeb konkretnych grup odbiorców. W ich wyborze pomocne były nie tylko wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych, ale także wnioski wyciągnięte z przeprowadzonego w 2022 roku badania ankietowego.

Rozdział IV. Analiza potrzeb i potencjału LSR

Demografia

Zmiany demograficzne na obszarze LGD były jednym z najczęściej poruszanych tematów w czasie konsultacji społecznych prowadzonych na potrzeby opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju. Wątek ten pojawił się na każdym z przeprowadzonych warsztatów strategicznych. O jego istotność świadczyły też wyniki badań ankietowych, które jednoznacznie wskazują, że mieszkańcy partnerskich gmin obawiają się, że mogą one zostać w szczególny sposób dotknięte depopulacją oraz starzeniem się. W badaniu ankietowym, aż 75% respondentów (spośród ogólnej liczby 363 badanych osób) stwierdziło, że zagrożeniem dla obszaru mała liczba rodzących się dzieci. 80% za istotne zagrożenie uznało fakt opuszczania ich gminy przez młodych mieszkańców. Dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują, że te obawy nie są bezpodstawne.

W okresie między 2015, a 2020 rokiem liczba mieszkańców jedenastu gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania „Region Włoszczowski" zmniejszyła się aż o 3 454 osoby i obecnie wynosi 67 934. Oznacza to zmniejszenie wielkości populacji prawie o 5%. Spadek liczby ludności wystąpił we wszystkich gminach, a więc negatywne trendy demograficzne dotyczą całego obszaru LGD. Dane GUS zaprezentowane w poniższej tabeli wskazują, że istnieje duże zagrożenie dalszym spadkiem ludności w kolejnych latach.

Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym (Źródło: BDL, stan na 31.12)						
Nazwa gminy	**Wiek przedprodukcyjny**		**Wiek produkcyjny**		**Wiek poprodukcyjny**	
	2015	**2020**	**2015**	**2020**	**2015**	**2020**
Gidle	1 004	953	3 898	3 473	1 329	1 456
Kluczewsko	1 003	970	3 248	2 993	987	1 055
Kobiele Wielkie	847	830	2 789	2 555	842	895
Koniecpol	1 496	1 419	6 099	5 233	2 145	2 362
Ładzice	910	878	2 983	2 795	948	1 036
Moskorzew	439	425	1 655	1 447	676	730
Radków	398	381	1 493	1 301	655	690
Radomsko	983	1 034	3 547	3 268	1 091	1 144
Secemin	791	810	2 936	2 617	1 152	1 241
Włoszczowa	3 413	3 342	12 320	11 155	4 022	4 533
Żytno	878	780	3 159	2 770	1 250	1 361

Tabela 7. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.

W latach 2015-2020 w dwóch gminach (Radomsko i Secemin) wzrosła liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym. To zjawisko szczególnie niepokojące ze względu na fakt, że okres ten pokrywał się z wiekiem rozrodczym pokolenia wyżu demograficznego z początku lat '80 poprzedniego wieku. W kolejnych latach w wiek rozrodczy będą wchodzić

coraz mniej liczne roczniki osób urodzonych już w XXI wieku. Oznacza to, że obszar LGD z dużym prawdopodobieństwem doświadczy jeszcze bardziej odczuwalnego spadku ludności.

Gminy wchodzące w skład LGD „Region Włoszczowski" w badanym okresie doświadczyły także bardzo istotnego spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym. Zmniejszyła się ona łącznie aż o 4 520 osób i jej spadku doświadczyło wszystkie jedenaście partnerskich gmin. Liczebność zwiększyła za to grupa osób w wieku poprodukcyjnym. W 2020 roku było ich na obszarze LGD o 1 406 więcej niż w 2015 roku. Te zmieniające się proporcje pomiędzy liczbą osób w różnych grupach wiekowych jednoznacznie wskazują, że „Region Włoszczowski" doświadcza zjawiska starzenia się społeczności.

Dane statystyczne wskazują, że za spadek liczby ludności odpowiedzialna jest nie tylko niska liczba rodzących się dzieci, ale także migracje poza obszar LGD. Dane na temat meldunków w 2016 i w 2020 roku wskazują, że obu w tych latach w większości gmin liczba osób wymeldowujących się górowała nad nowymi zameldowaniami. Nie było tak jedynie w 2016 roku w gminie Kobiele Wielkie, Ładzice, Radomsko i Secemin oraz w 2020 roku w gminie Ładzice, Radków, Radomsko i Żytno.

Nazwa gminy	**Zameldowania ogółem (Źródło BDL)**		**Wymeldowania ogółem (Źródło BDL)**	
	2016	**2020**	**2016**	**2020**
Gidle	48	44	52	67
Kluczewsko	38	47	60	48
Kobiele Wielkie	41	30	39	44
Koniecpol	63	54	91	108
Ładzice	61	61	41	48
Moskorzew	18	20	24	21
Radków	22	24	28	16
Radomsko	70	62	52	60
Secemin	41	35	34	42
Włoszczowa	126	146	170	192
Żytno	27	43	46	36

Tabela 8. Zameldowania i wymeldowania ogółem na obszarze LSR.

Analiza potrzeb obszaru jednoznacznie wskazuje, że wymaga on podjęcia działań, które będą przeciwdziałać powiększaniu się rozmiarów niekorzystnych zjawisk demograficznych. Należy mieć jednak świadomość, że obszar LGD „Region Włoszczowski" wpisuję się w szersze procesy demograficzne, które zachodzą w całej Polsce i Europie. Starzenie się społeczeństwa i spadek liczby urodzeń wydają się być zatem zjawiskami niemożliwymi do powstrzymania. Z tego względu oprócz prób ograniczania ich rozmiarów należy podejmować działania, które będą ułatwiały radzenie sobie z ich negatywnymi następstwami oraz umożliwiały społeczności lokalnej adaptację do nowych warunków. Warto zwrócić uwagę, że w badaniu ankietowym tylko 54% respondentów stwierdziło, że zagrożeniem dla ich gminy jest zwiększanie się liczby osób w wieku emerytalnym. Wynika to zapewne z tego, że samo wydłużanie się życia ludzi nie jest negatywnym zjawiskiem. Problemem jest jednak brak przygotowania na

zmieniającą się strukturę ludności. Zapewne z tego powodu znacznie większa grupa respondentów (84%) stwierdziła, że w zamieszkiwanej przez nich gminie potrzebne są innowacje w zakresie opieki nad osobami starszymi.

Gospodarka

Wśród mieszkańców gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania rozpowszechnione jest przekonanie, że ich problemy demograficzne powiązane są z kondycją lokalnej gospodarki. Dostępne dane wskazują, że obszar pięciu świętokrzyskich gmin należy do biedniejszych części swojego województwa. W podobnie negatywny sposób od reszty swojego regionu odstaje część obszaru LGD położona w województwie śląskim. Tę sytuację dobrze obrazują wartości wskaźnika dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, zwanego też wskaźnikiem G. W 2020 roku jego wartość dla Polski wynosiła 1 956,15 zł. Przeciętna wartość tego wskaźnika w województwie świętokrzyskim wynosiła wówczas 1 214,41 zł, natomiast w województwie łódzkim wynosiła 1 733,83 zł. Z kolei przeciętna wartość wskaźnika G dla gmin wchodzących w skład LGD „Region Włoszczowski" to 1 409,72 zł. Spośród gmin świętokrzyskich, tylko gmina Włoszczowa mogła w 2020 roku pochwalić się wartością wskaźnika dochodów podatkowych na jednego mieszkańca przewyższającą średnią wojewódzką. Warto zwrócić uwagę, że analiza wskaźnika G potwierdza także twierdzenie o spójności gospodarczej obszaru. Gmina Koniecpol jest zbliżona pod względem dochodów do gmin województwa świętokrzyskiego, gdyż wartość wskaźnika wynosi dla niej 1 329,97 zł. To znacznie poniżej przeciętnej wartości w województwie śląskim, która w 2020 roku była równa 1 792,40 zł. Mimo bycia przyporządkowania pod względem administracyjnym do innego regionu, gmina Koniecpol cechuje się gospodarką o charakterystyce podobnej do sąsiadujących z nią gmin świętokrzyskich. Natomiast spośród gmin łódzkich, tylko gmina Gidle mogła w 2020 roku pochwalić się wartością wskaźnika dochodów podatkowych na jednego mieszkańca przewyższającą średnią wojewódzką.

Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD (2020 rok)	
Nazwa gminy/rok	**2020**
Gidle	3 624,00
Kluczewsko	767,25
Kobiele Wielkie	1 150,00
Koniecpol	1 329,97
Ładzice	1 582,88
Moskorzew	1 046,08
Radków	947,27
Radomsko	1 539,91
Secemin	1 126,04
Włoszczowa	1 587,16
Żytno	806,32

Tabela 9. Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD.

Jednym z najczęściej wskazywanych w czasie konsultacji problemów obszaru był brak dużych zakładów pracy. Także w tym przypadku przekonania mieszkańców „Regionu Włoszczowskiego" znajdują potwierdzenie w danych

Głównego Urzędu Statystycznego. W partnerskich gminach dominują małe podmioty gospodarcze. W latach 2015-2020 ich liczba wzrosła, ale wzrost ten nie był bardzo dynamiczny. Najlepiej wypadła pod tym względem gmina Włoszczowa, w której liczba podmiotów zatrudniających do 9 osób zwiększyła się w analizowanym okresie o 118. Najgorzej wyglądało to w Radkowie, gdzie przybyły tylko 4 takie podmioty. Wzrost liczby podmiotów zatrudniających od 10 do 49 osób nastąpił w gminie Kobiele Wielkie, Radomsko i Żytno. W aż 5 gminach ich liczba uległa za to zmniejszeniu. Natomiast w 3 gminach nie zmieniła się. Na całym obszarze LGD w 2020 roku działało 189 podmiotów zatrudniających od 10 do 49 osób oraz 30 podmioty zatrudniające co najmniej 50 osób i więcej.

Podmioty w rejestrze REGON (Źródło BDL)						
Nazwa gminy	**Zatrudniające do 9 osób**		**Zatrudniające od 10 do 49 osób**		**Zatrudniające 50 osób i więcej**	
	2015	**2020**	**2015**	**2020**	**2015**	**2020**
Gidle	426	492	20	16	1	1
Kluczewsko	381	426	11	9	0	0
Kobiele Wielkie	320	375	11	13	0	1
Koniecpol	642	696	33	29	6	5
Ładzice	315	377	13	13	4	4
Moskorzew	149	164	11	11	1	0
Radków	150	154	3	3	0	0
Radomsko	424	466	18	21	1	1
Secemin	227	271	5	4	0	1
Włoszczowa	1 458	1 576	65	60	19	17
Żytno	210	258	9	10	0	0

Tabela 10. Podmioty w rejestrze REGON.

Istotną częścią lokalnej gospodarki na obszarze LGD „Region Włoszczowski: jest rolnictwo. Mieszkańcy biorący udział w konsultacjach często wskazywali je jako mocną stronę lokalnej społeczności. W poniższej tabeli zaprezentowano dane dotyczące wielkości gospodarstw rolnych dla powiatu włoszczowskiego oraz powiatu radomszczańskiego. Nie dotyczą one gminy Koniecpol, która położona jest w powiecie częstochowskim. Specyfika tej gminy jest jednak zdecydowanie zbliżona do jej sąsiadów w województwie świętokrzyskim, co pozwala poniższe dane traktować jako miarodajne dla całego obszaru Lokalnej Grupy Działania.

Gospodarstwa rolne wg klas wielkości ekonomicznej w tys. euro. (Źródło BDL, Powszechny Spis Rolny)									
	Ogółem	**0 -2 tys. euro**	**2001-4 tys. euro**	**4001-8 tys. euro**	**8001 – 15 tys. euro**	**15001 - 25 tys. euro**	**25001 – 50 tys. euro**	**50001 – 100 tys. euro**	**100 00-1 tys. euro i więcej**
Powiat włoszczowski	4 541	1 423	1 183	831	486	269	223	90	36
Powiat radomszczański	6 951	2 333	1 597	1 246	746	436	318	167	108

Tabela 11. Gospodarstwa rolne wg klas wielkości ekonomicznej w tys. euro.

Dane dla powiatu włoszczowskiego oraz powiatu radomszczańskiego wskazują, że w regionie dominują drobne gospodarstwa rolne. W powiecie włoszczowskim aż 4192 spośród ogólnej liczby 4541 gospodarstw rolnych, to jednostki o wielkości ekonomicznej poniżej 25 000 euro. Podobna sytuacja ma miejsce w powiecie radomszczańskim, ponieważ aż 6358 spośród ogólnej liczby 6951 gospodarstw rolnych, to jednostki o wielkości ekonomicznej poniżej 25 000 euro. Należy podejrzewać, że dla zdecydowanej większości właścicieli gospodarstw, rolnictwo nie jest podstawowym lub jedynym źródłem dochodu. W regionie występują duże, towarowe gospodarstwa, ale nie wydaje się by mogły one być kołem zamachowym lokalnej gospodarki. Przypuszczenie to zostało częściowo potwierdzone wynikami analizy SWOT, która została zaprezentowana w dalszej części rozdziału. Wskazuje ona, że rolnictwo w niewielkim stopniu przyczynia się do wykorzystania szans rozwojowych, jakie dostrzegają mieszkańcy obszaru LGD. Z drugiej strony, nie można jednak całkiem pomijać go w rozważaniach nad rozwojem partnerskich gmin. Jest to branża gospodarki, w której zatrudnienie znajduje spora liczba osób, co obrazują dane z poniższej tabeli.

Pracujący w gospodarstwach rolnych w 2020 r. (Źródło BDL)			
	Ogółem	**Mężczyźni**	**Kobiety**
Gidle	740	429	311
Kluczewsko	1 367	830	537
Kobiele Wielkie	1 213	718	495
Koniecpol	1 314	762	552
Ładzice	899	497	402
Moskorzew	838	509	329
Radków	783	468	315
Radomsko	728	414	314
Secemin	1 245	707	538
Włoszczowa	3 146	1 881	1 265
Żytno	1 449	793	656

Tabela 12. Pracujący w gospodarstwach rolnych w 2020 r.

Należy również zwrócić uwagę, że obecność rolnictwa na obszarze LGD może mieć znaczenie dla jego rozwoju. Dzięki niej możliwe jest kultywowanie tradycji rolniczych czy rozwój dziedzictwa kulinarnego w oparciu o lokalne składniki. Były to kwestie, na które również zwracali uwagę mieszkańcy biorący udział w warsztatach strategicznych.

Wśród mieszkańców obszaru LGD dominuje przekonanie, że potrzebne jest wsparcie dla przedsiębiorców. Opowiedziało się za tym 85% osób biorących udział w badaniu ankietowym. Z tego względu w czasie prac Zespołu Inicjatywnego ds. LSR dużo uwagi poświęcono na poszukiwanie branż z potencjałem rozwojowym i innowacyjnym. Rozwój był tu rozumiany jako zdolność do tworzenia miejsc pracy i zdobywania nowych rynków. Z kolei innowacyjność oceniano stosując kryteria opisane w rozdziale VII, czyli potencjał do tworzenia nowatorskich rozwiązań i/lub rozwiązań wykorzystujących lokalnej zasoby. W analizie wykorzystano dane z rejestru REGON oraz wiedzę członków Zespołu ds. LSR. Na tej podstawie wybrano trzy kluczowe branże (zgodnie z sekcjami PKD 2007), w ramach których należy wspierać rozwój przedsiębiorczości w czasie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. W poniższej tabeli zaprezentowano uzasadnienie wyboru kluczowych branż.

Sekcja PKD 2007	Uzasadnienie
Sekcja C. Przetwórstwo przemysłowe	Na obszarze LGD brakuje firm produkcyjnych. Występują tu jednocześnie zasoby, które mogą zostać wykorzystane do ich rozwoju. Jako przykład perspektywicznych działalności można wskazać produkcję artykułów spożywczych wykorzystującą surowiec dostarczanych przez lokalnych rolników. Podobnie rozwijać się mogą firmy wykorzystujące surowce dostarczane przez lasy. Oczekuje się, że w tym sektorze gospodarki będą mogły w przyszłości rozwijać się większe firmy, które urozmaicą gospodarczy krajobraz partnerskich gmin.
Sekcja I. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	Obszar LGD dysponuje cennymi zasobami przyrodniczymi i kulturowymi. Mogą one być wykorzystywane do rozwoju turystyki. Postęp w tej branży jest obecnie niewielki, właśnie ze względu na braki w infrastrukturze i ofercie dla turystów. Na decyzję o wsparciu działalności gospodarczych przypisanych do sekcji I PKD 2007 wpływ miało także to, że w partnerskich gminach brakuje usług gastronomicznych, z których mogliby korzystać także mieszkańcy. W 2020 roku do sekcji I dział 56 PKD 2007 (Działalność usługowa związana z wyżywieniem) należało tylko 136 podmiotów gospodarczych działających na obszarze LGD. Na jeden taki podmiot przypadało więc 500 mieszkańców, co wskazuje na potencjalnie duży wewnętrzny popyt w jedenastu analizowanych gminach.
Sekcja R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją.	Brak oferty gastronomicznej ma z pewnością negatywny wpływ na samoocenę jakości życia u mieszkańców obszaru LGD „Region Włoszczowski". Podobnie jest w przypadku stwierdzonych braków w zakresie innej oferty czasu wolnego. Z tego względu zdecydowano, że trzecią branżą gospodarki wspieraną z ramach wdrażania LSR będzie działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją. Jest to perspektywiczna branża, której rozwój zwiększy atrakcyjność obszaru zarówno dla jego mieszkańców, jak i osób przyjezdnych.

Tabela 13. Potrzeby w zakresie wspierania działalności gospodarczej.

W latach 2015-2020 na obszarze LGD „Region Włoszczowski" znacząco zmniejszyła się liczba osób bezrobotnych. Szczegółowe dane na ten temat zostały zebrane w poniższej tabeli.

Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych według gmin (stan na 31.12.)						
	Ogółem		Kobiety		Mężczyźni	
Nazwa gminy	**2015**	**2020**	**2015**	**2020**	**2015**	**2020**
Gidle	257	143	131	72	126	71
Kluczewsko	233	172	146	111	87	61
Kobiele Wielkie	152	80	90	47	62	33
Koniecpol	851	570	425	295	426	275
Ładzice	168	84	106	46	62	38
Moskorzew	112	91	52	41	60	50
Radków	99	69	51	39	48	30
Radomsko	217	112	140	64	77	48

Secemin	198	189	115	102	83	87
Włoszczowa	774	622	460	341	314	281
Żytno	240	107	133	61	107	46

Tabela 14. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych według gmin.

Dane informujące o spadku liczby osób bezrobotnych mogą wskazywać na pewien postęp w dziedzinie gospodarki. Należy jednak zwrócić uwagę, że zjawisko to wystąpiło w czasie, kiedy znacząco obniżyła się liczba osób w wieku produkcyjnym mieszkających na obszarze LGD „Region Włoszczowski". Danych tych nie można zatem traktować jako dowodu na istotny wzrost w sektorze gospodarczym, tym bardziej, że zmniejszającej się liczbie potencjalnych pracowników towarzyszył spadek liczby dużych zakładów pracy. Obszar LGD doświadczył efektów dobrej koniunktury gospodarczej i wzrostu gospodarczego, który występował w Polsce w analizowanym okresie, ale rynek pracy nadal boryka się z ważnymi problemami. Zostały one szczegółowo omówione w czasie konsultacji społecznych. Ich uczestnicy zwracali uwagę, że na lokalnym rynku pracy brakuje miejsc pracy zgodnych z aspiracjami i kompetencjami młodych ludzi. Z drugiej strony, dominujący w partnerskich gminach niewielcy przedsiębiorcy często zmagają się z brakiem pracowników posiadających poszukiwane umiejętności i doświadczenie zawodowe. To wszystko powoduje, że osoby poszukujące pracy na lokalnym rynku znajdują się w niekorzystnej sytuacji i odczuwają presję migracyjną. Wiele z tych osób decyduje się na opuszczenie obszaru LGD, o czym jednoznacznie świadczą dane zaprezentowane w poprzednim podrozdziale. Aż 92% uczestników badania ankietowego stwierdziło, że w ich gminie potrzebne są innowacyjne działania w zakresie wsparcia młodych osób wchodzących na rynek pracy. 79% respondentów uważało, że zagrożeniem dla rozwoju ich gminy jest brak odpowiednich miejsc pracy dla młodych osób. Wskazuje to, że oprócz wsparcia dla przedsiębiorców, którzy mogą rozwijać swoje firmy potrzebne jest również wsparcie dla osób, które poszukują zatrudnienia.

Trudności na lokalnym rynku pracy są w większym stopniu odczuwane przez kobiety niż przez mężczyzn. Liczba bezrobotnych kobiet jest wyższa niż liczba mężczyzn pozostających bez pracy. Dzieje się tak mimo tego, że ci ostatni dominują liczebnie w grupie osób znajdujących się w wieku produkcyjnym. W czasie konsultacji społecznych zidentyfikowano dwie potencjalne przyczyny takiego stanu rzeczy. Po pierwsze, zwrócono uwagę na specyfikę lokalnego rynku pracy, na którym dominują „męskie" zawody. Zjawisko to obrazują zaprezentowane powyżej dane na temat zatrudnienia w rolnictwie, które wskazują, że wśród zatrudnionych w tej branży osób zdecydowanie dominują mężczyźni. Po drugie, za barierę w wejściu kobiet na rynek pracy uznano sytuację rodzinną wielu z nich. Kobiety częściej niż mężczyźni wykonują zadania związane z opieką nad niesamodzielnymi członkami swoich rodzin. Dotyczy to nie tylko opieki nad dziećmi czy osobami z niepełnosprawnościami, ale także opieki nad osobami starszymi, których liczba wzrasta na obszarze LGD „Region Włoszczowski". Niekorzystnie na aktywność zawodową kobiet wpływa również nierówny podział obowiązków domowych w niektórych rodzinach. Trudności, jakich doświadczają kobiety na lokalnym rynku pracy oraz bariery w podejmowaniu aktywności zawodowej, jakich one doświadczają, również wytwarzają presję migracyjną. Niewątpliwie wpływają one również na niski poziom dzietności na obszarze LGD. Argumenty te zadecydowały o tym, że w czasie konsultacji społecznych sformułowano postulat by kobiety zostały uwzględnione w LSR jako grupa wymagająca wyjątkowego wsparcia.

Zasoby przyrodnicze

Środowisko naturalne jest niezaprzeczalnie wielkim bogactwem gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania „Region Włoszczowski". Mieszkańcy obszaru, którzy brali udział w konsultacjach społecznych w większości przypadków byli zgodni, że jest ono wyróżnikiem ich gmin i powodem do dumy. Jednocześnie, dość powszechne było przekonanie, że zasoby przyrodnicze nie są w pełni wykorzystywane na rzecz rozwoju obszaru LGD. Podkreślano również, że ich wykorzystywanie powinno odbywać się w sposób zrównoważony, a więc tak by zachować je w dobrym stanie dla przyszłych pokoleń.

Zasoby przyrodnicze omawiane w czasie konsultacji społecznych można podzielić na trzy zasadnicze typy:

1. Obszary cenne przyrodniczo,
2. Zasoby wodne,
3. Lasy i produkty leśne.

Pierwszy z wyróżnionych powyżej typów został już omówiony w rozdziale II. Podkreślono w nim, że obecność licznych form ochrony przyrody w każdej z partnerskich gmin świadczy o spójności obszaru. Taki sam wniosek można wysnuć z konsultacji społecznych, który udowodniły, że te elementy środowiska naturalnego są rozpoznawalne i mają wpływ na kształtowanie lokalnej tożsamości.

Obszar LGD bogaty jest w cieki wodne i zbiorniki wodne. Występują tu także zasoby wód podziemnych. Zasoby wodne sprzyjają bioróżnorodności. Ich obecność jest korzystna dla rolnictwa oraz umożliwia rozwój hodowli ryb. Popularną formą spędzania wolnego czasu na obszarze LGD jest wędkarstwo, możliwość jego uprawiania jest atrakcją dla osób z zewnątrz. Zasoby wodne mogą być wykorzystane także do rozwoju aktywnej turystyki. Mieszkańcy zgłaszali również potrzebę tworzenia terenów rekreacyjnych w okolicy rzek czy zbiorników wodnych. Te szanse rozwojowe nie są jednak na razie w pełni wykorzystywane.

Obszar LGD „Region Włoszczowski" charakteryzuje się bardzo dużym udziałem terenów leśnych. Powierzchnia obszarów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych stanowi ponad 37% ogólnej powierzchni obszaru LGD. Nie może zatem dziwić, że na każdym z warsztatów konsultacyjnych mieszkańcy obszaru wskazywali je jako jeden z najważniejszych zasobów gminy. Zwracano uwagę na liczne atuty wynikające z dużej lesistości. Dzięki lasom obszar LGD jest bardziej przyjaznym miejscem do życia. Lasy oczyszczają powietrze oraz oferują miejsce do spacerów. Po drugie, tereny leśne bogate są w grzyby i jagody. Korzystają z tego mieszkańcy partnerskich gmin, ale tereny leśne mają również potencjał do przyciągania amatorów owoców lasów spoza obszaru LGD. Dają one także możliwość rozwijania produktów lokalnych. To stwierdzenie kieruje uwagę na potencjał tkwiący w gospodarczym wykorzystaniu lasów. Są one źródłem surowców, które mogą być wykorzystywane przez lokalne przedsiębiorstwa. Dają one również podstawę do myślenia o rozwoju turystyki aktywnej i agroturystyki. Mieszkańcy obszaru zwracali uwagę, że problemem w ich gminach, jak w wielu regionach w Polsce, jest zaśmiecanie lasów. Niektórzy uczestnicy konsultacji obawiają się także nadmiernej wycinki lasów.

Wspomniana powyżej słaba strona obszaru związana z niewielką liczbą dużych zakładów pracy ma także swój pozytywny aspekt. Brak przemysłu sprzyja ochronie dziedzictwa przyrodniczego. Jedynie 23% ankietowanych osób uważało, że zagrożeniem dla ich gminy jest działalność gospodarcza degradująca środowisko. Niemniej, działania na rzecz ochrony dziedzictwa przyrodniczego mają duże poparcie w lokalnej społeczności. Nie może to dziwić w kontekście faktu, że należą one do najcenniejszych zasobów obszaru. Aż 93% ankietowanych mieszkańców uznało, że obszarem, w którym potrzebne są innowacyjne rozwiązania jest ochrona środowiska.

Zagrożeniem dla zasobów przyrodniczych są gwałtowne zjawiska pogodowe oraz powtarzające się okresy suszy. Były to zagadnienia, które pojawiały się na większości spotkań konsultacyjnych. Mieszkańcy zwracali uwagę na zagrożenie powodziowe oraz braki w infrastrukturze zabezpieczającej przed podtopieniami. Z drugiej strony coraz częściej występują niskie poziomy wody i obserwuje się wysychanie rzek. Susze zwiększają także zagrożenie pożarowe. Z tego względu proponowano by działania w ramach wdrażania LSR dotyczyły nie tylko wykorzystania zasobów przyrodniczych, ale także ich ochrony oraz zabezpieczenia społeczności lokalnej przed gwałtownymi zjawiskami pogodowymi.

Zasoby kulturowe

W czasie konsultacji społecznych poruszono temat zasobów kulturowych obszaru. Co ciekawe, temat ten znalazł się nieco w cieniu dyskusji nad zrównoważonym wykorzystaniem zasobów przyrodniczych. Niemniej, w ramach spotkań z mieszkańcami stworzono również katalog elementów kulturowych, które mogą pozytywnie wpływać na rozwój obszaru Lokalnej Grupy Działania „Region Włoszczowski".

Zasoby kulturowe społeczności lokalnej bardzo często związane są z historią regionu. Jego niematerialne dziedzictwo związane jest z rozpoznawalnymi w Polsce postaciami historycznymi takimi, jak Stefan Czarnecki. Dla partnerskich gmin istotna jest też historia związana z walkami powstańczymi i partyzanckimi z okresu powstania styczniowego oraz II wojny światowej. W regionie podejmowane są działania na rzecz ich upamiętnienia, które mają pozytywny wpływ na integrację lokalnej społeczności. Trzecia charakterystyczna grupa lokalnych bogactw kulturowych, która bezpośrednio wiąże się z historią regionu to zabytki. Na terenie „Regionu Włoszczowskiego" rozsiane są ciekawe obiekty historyczne. Można wśród nich wskazać m.in. „Kopiec Kościuszki" i Zbór Ariański w Moskorzewie, fortalicję w Seceminie i liczne zabytkowe kościoły.

Ciekawym zasobem niematerialnym dostrzeżonym przez uczestników konsultacji społecznych jest dobry wizerunek obszaru LGD. Zwracano uwagę, że kojarzy się on z czystym środowiskiem, oddaleniem od dużych aglomeracji i związaną z tym ciszą i spokojem. Źródłem pozytywnych skojarzeń mogą być także produkty mleczne (m.in. ser włoszczowski), które dostępne są w całej Polsce.

Obszar ma potencjał do rozwoju zakorzenionych w lokalnej tradycji produktów lokalnych, ale jest on jak na razie nie w pełni wykorzystany. Uczestnicy konsultacji społecznych zgłaszali swoje propozycje produktów lokalnych, wśród których przeważały kulinaria. Wśród nich wymieniali dżemy, soki, miód, wyroby alkoholowe, leśne runo, przetwory z grzybów i leśnych owoców, ryby i dania z ryb. Społeczność zamieszkująca obszar LGD „Region Włoszczowski" ciągle jest jednak jeszcze na początku drogi zmierzającej do pełnego wykorzystania potencjału tkwiącego w lokalnej żywności i innych produktach charakterystycznych dla regionu. To obszar, w którym potrzebne są działania edukacyjne i animacyjne. Jedną z propozycji zgłoszonych w czasie konsultacji społecznych było stworzenie sklepu internetowego z produktami lokalnymi. To pokazuje, że jest potencjał do działania w tym obszarze tematycznym, którego wykorzystanie warto wspierać.

Problemy społeczne

Przeprowadzona diagnoza potrzeb wskazuje, że na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Region Włoszczowski" występują problemy społeczne. W kontekście treści zaprezentowanych w poprzednich podrozdziałach nie może dziwić, że problemy te związane są z peryferyjnym położeniem partnerskich gmin, strukturą lokalnej gospodarki oraz obserwowanymi zjawiskami demograficznymi. O skali problemów społecznych obszaru świadczy fakt, że aż pięć spośród jedenastu tworzących go gmin wpisane jest na rządową listę gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. Na liście tej ujęte są gminy Koniecpol, Moskorzew, Radków, Secemin oraz Żytno.

W latach 2015-2020 liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej zmniejszyła się we wszystkich jedenastu gminach. Szczegółowe dane na ten temat zamieszczone są w poniższej tabeli.

Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (Źródło BDL)		
Nazwa gminy/rok	**2015**	**2020**
Gidle	550	247
Kluczewsko	518	311
Kobiele Wielkie	626	384
Koniecpol	855	573
Ładzice	469	292

Moskorzew	229	143
Radków	344	222
Radomsko	609	289
Secemin	469	287
Włoszczowa	1 412	682
Żytno	763	333

Tabela 15. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej.

Zmniejszająca się liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej jest oczywiście dobrą wiadomość. Zjawisko to jest z pewnością skorelowane ze zmniejszeniem się liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych. Idzie ono jednak w parze również ze spadkiem liczby ludności obszaru i nie może ono być traktowane jako objaw zmniejszenia się skali problemów społecznych. W niektórych obszarach ulegają one wręcz nasileniu. W czasie konsultacji społecznych zdiagnozowano następujące obszary tematyczne, w których Lokalna Grupa Działania mogłaby podjąć inicjatywy na rzecz rozwiązywania problemów społecznych:

1. Starzenie się społeczności,
2. Zatrudnienie,
3. Presja migracyjna na osoby młode,
4. Wykluczenie komunikacyjne.

Analizując kwestię starzenia się społeczności lokalnej trzeba podkreślić, że nie jest ono przez mieszkańców postrzegano jako jednoznacznie negatywne zjawisko. Wydłużanie się życia osób najstarszych jest z pewnością czymś oczekiwanym, np. problemem staje się ono w sytuacji, gdy towarzyszy mu brak oferty dla seniorów, spadek dzietności i presja migracyjna. Taki niekorzystny syndrom zjawisk występuje niestety w gminach wchodzących w skład LGD „Region Włoszczowski". W czasie konsultacji społecznych zaproponowano trzy główne kierunki działań na rzecz seniorów powyżej 60 roku życia:

1. **Tworzenie nowych form opieki nad seniorami**. Zwracano uwagę, że w dziedzinie opieki istnieje możliwość stosowania innowacji cyfrowych, np. w zakresie telemedycyny. Potrzebne są także rozwiązania, które zwiększają mobilność seniorów i ułatwiają tym samym korzystanie z różnego rodzaju usług. W kontekście opieki sugerowano także rozwój organizacji pozarządowych działających na rzecz osób starszych i różnych form wolontariatu.
2. **Podnoszenie kompetencji seniorów**. W konsultacjach na pierwszy plan wysuwał się postulat kursów komputerowych i wsparcia seniorów w poruszaniu się po świecie cyfrowym. Poznanie elektronicznych płatności, nauka zakupów przez internet czy korzystanie z rządowych aplikacji (np. Internetowe Konto Pacjenta) mogłoby poprawić jakość życia osób starszych i ułatwić im codzienne funkcjonowanie. Seniorzy mogą jednak podnosić swoje kompetencje także w innych obszarach, np. dotyczących zdrowego stylu życia czy ekologii. Tego typu inicjatywy pomogłyby im w pełniejszym angażowaniu się w życie społeczne. W tym kontekście należy wspomnieć, że seniorzy mają również dużo do zaoferowania lokalnej społeczności, z którą mogą się dzielić chociażby swoją wiedzą na rzecz lokalnych tradycji. Osoby starsze mogłyby także w jeszcze większym stopniu niż obecnie angażować się w zarządzanie sołectwami i gminami.
3. **Tworzenie oferty czasu wolnego**. Uczestnicy konsultacji dostrzegali wprawdzie, że działania w tym zakresie są już obecnie podejmowane, ale jednocześnie stwierdzano, że nie wszędzie mają one charakter ciągły. W niektórych miejscowościach organizowane są imprezy integracyjne przy okazji festynów czy świąt, ale

okres pomiędzy nimi pozostaje niezagospodarowany. W tym kontekście pojawił się postulat, by wspierać lokalne podmioty w tworzeniu bogatszej, dostępnej na co dzień oferty dla osób w wieku senioralnym.

Sytuacja na lokalnym rynku pracy została już obszernie opisana we wcześniejszej części tego rozdziału. Problemem jest tu z pewnością niedostatek atrakcyjnych ofert pracy i brak dużych zakładów pracy, co wypycha ludzi poza obszar. Kwestią problematyczną jest też godzenie ról rodzinnych i zawodowych. Niedostateczna oferta placówek wspierających rodziny w opiece nad dziećmi i seniorami, negatywnie wpływa na aktywność zawodową. Dane statystyczne wskazują, że szczególnie mocno problem ten dotyczy kobiet, które dominują wśród osób bezrobotnych.

Problemy rynku pracy odczuwalne są szczególnie mocno przez ludzi młodych poniżej 25 roku życia, dopiero wchodzących na rynek pracy. Warto jednak zwrócić uwagę także na inne słabe strony obszaru, które przyczyniają się do powstawania presji migracyjnej. Uczestnicy konsultacji społecznych zwracali uwagę, że w ich gminach brakuje miejsc spotkań dla młodzieży. W tym kontekście zgłaszano postulaty tworzenia i doposażania świetlic, planowania punktów spotkań na świeżym powietrzu czy też wspierania powstawania kawiarni, pubów i klubów. Popularnością cieszyły się również propozycje wzbogacania oferty kulturalnej (np. uruchomienie kina letniego) czy sportowej i rekreacyjnej (budowa i modernizacja infrastruktury). Poza potrzebami w zakresie wzbogacania form spędzania czasu wolnego, stwierdzono zapotrzebowanie na inicjatywy podnoszące kompetencje społeczne i/lub zawodowe młodych ludzi. Podejmowanie takich działań wydaje się słusznym postulatem. Problemy demograficzne obszaru powodują, że inwestycja w młodych ludzi jest koniecznością i ważnym celem strategicznym. W czasie konsultacji społecznych dość popularny jest pogląd, że podnoszenie jakości życia młodych osób mogłoby nie tylko zachęcać ich do pozostania na obszarze LGD, ale być może również skłaniać do powrotu mieszkańców, którzy opuścili go w przeszłości. Takie emigracje powrotne są jedną z szans dla obszaru LGD i zdaniem mieszkańców należy podejmować wysiłki, by ją wykorzystać.

Istotnym problemem społecznym obszaru jest wykluczenie komunikacyjne, które dotyka zwłaszcza osoby mniej mobilne: seniorów, młodzież, osoby z małymi dziećmi. Na obszarze LGD znajdują się ośrodki miejskie - Koniecpol i Włoszczowa. Region jest położony jednak w oddaleniu od dużych aglomeracji. Ma to swoje dobre strony, o czym przekonują wyniki analizy zasobów przyrodniczych obszaru LGD. Z drugiej strony kłopotem jest tu brak dostępności wielu usług czy punktów handlowych. Problem ten doskwiera szczególnie osobom, które uzależnione są od komunikacji zbiorowej, w tym wielu seniorom, młodzieży czy osobom dopiero wchodzącym na rynek pracy. Organizacja transportu zbiorowego jest z pewnością wyzwaniem dla lokalnej społeczności, zwłaszcza w przypadku najmniejszych i oddalonych od centrów gmin miejscowości. Jest to obszar, w którym potrzebne są nowatorskie, innowacyjne rozwiązania. Członkowie Lokalnej Grupy Działania, którzy brali udział w konsultacjach zdawali sobie sprawę, że organizacja ta nie może sama w sobie rozwiązać problemu dostępności komunikacyjnej. Możliwe jest jednak wspieranie inicjatyw na rzecz poszukiwania jego rozwiązań. W tym kontekście zgłaszano postulat tworzenia na obszarze LGD koncepcji inteligentnych wsi, które mogłyby pomóc w przezwyciężaniu wykluczenia komunikacyjnego.

Działalność sektora społecznego

Atutem obszaru LGD „Region Włoszczowski" są działające na nim organizacje pozarządowe. Podejmują one wiele pożytecznych dla lokalnej społeczności inicjatyw. Są wśród nich NGO, które działają na rzecz opisanych powyżej problemów społecznych obszaru. W czasie konsultacji społecznych dużo uwagi poświęcono analizie działalności organizacji III sektora. W poniższej tabeli zaprezentowano niektóre spośród wymienianych przez uczestników konsultacji organizacji pozarządowych. Należy podkreślić, że nie jest to kompletna lista lokalnych NGO, a jedynie wyszczególnienie tych, które były analizowane w czasie warsztatów strategicznych.

Wybrane organizacje pozarządowe w gminach z obszaru LGD "Region Włoszczowski"

Gidle	Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Oświaty Kultury – „Alfa” Stowarzyszenie „ROZWOJU WSI BOROWA”
Kluczewsko	Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Kluczewsko "OD POMYSŁU DO DZIAŁANIA" Stowarzyszenie Wiejskie Wsi Komorniki "Nad Czarną"
Kobiele Wielkie	Stowarzyszenie na rzecz rozwoju gminy Kobiele Wielkie „W kolebce Reymonta”
Koniecpol	Stowarzyszenie 4 Żywioły Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Radoszewnica POD Wiatrakami Stowarzyszenie "Przyjaciele Szkoły" w Koniecpolu
Ładzice	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Ładzice Stowarzyszenie „BABRZYSKO” Stowarzyszenie na Rzecz Zintegrowanego Rozwoju wsi Zakrzówek Szlachecki - Borki
Moskorzew	Stowarzyszenie "Wielu Pokoleń Jesteśmy Solą Tej Ziemi"
Radków	Stowarzyszenie „Jesteśmy razem” w Radkowie Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Gminy Radków Stowarzyszenie "Nasze Dzieciaki" Stowarzyszenie Wędkarskie GRUBA RYBA
Radomsko	Stowarzyszenie Rozwoju Lokalnego „Nasze Miejsce” Stowarzyszenie Klub Karat „RANDORI” Stowarzyszenie na rzecz dzieci „Pomagajmy Razem”
Secemin	Stowarzyszenie Sympatyków Piłki Siatkowej „Zryw Secemin” Fundacja Rozwoju Gminy Secemin Fundacja Na Rzecz Rozwoju Żelisławic i Żelisławiczek
Włoszczowa	Fundacja "Jesteśmy Blisko" Stowarzyszenie "Włoszczowa Na Obcasach" Fundacja "Folwark Podzamcze" Stowarzyszenie Sprawniejsi.pl
Żytno	Stowarzyszenie na rzecz rozwoju Gminy Żytno

Tabela 16. Organizacje pozarządowe w gminach z obszaru LGD “Region Włoszczowski”.

Należy także wspomnieć, że na obszarze działają bardzo aktywnie Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne i Kluby Sportowe. Do trzeciego sektora można zaliczyć także orkiestry i zespoły muzyczne, które kultywują opisywane w jednym z wcześniejszych podrozdziałów dziedzictwo niematerialne.

Organizacje pozarządowe działające na obszarze LGD „Region Włoszczowski” mają potencjał do podejmowania zróżnicowanych działań. Niektóre z nich skupiają się na wybranych, istotnych społecznie tematach, podczas gdy wachlarz działań innych jest dość szeroki. Wśród analizowanych organizacji znalazły się podmioty działające w sferze sportu, prowadzące działalność charytatywną, podejmujące działania na rzecz seniorów, zajmujące się edukacją i ochroną środowiska czy wspierające kobiety. Można zatem stwierdzić, że organizacje pozarządowe podejmują działania na rzecz rozwiązania większości zdiagnozowanych problemów społecznych obszaru. Czyni to z nich naturalnego sojusznika Lokalnej Grupy Działania w skutecznej realizacji procesu wdrażania LSR.

Nie jest jednak zaskoczeniem, że lokalne NGO napotykają na rozmaite trudności. Jedną z nim jest oczywiście brak środków na działalność. Wiele organizacji nie radzi sobie z pozyskiwaniem funduszy. Bardzo słabo rozpowszechniona jest również działalność odpłatna. Brakuje wymiany wiedzy między organizacjami oraz ich sieciowania. Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski” podejmuje działania w tym zakresie i uczestnicy konsultacji społecznych jednoznacznie wskazywali, że powinny być nie tyle kontynuowane, co raczej jeszcze bardziej intensyfikowane. We wcześniejszej części rozdziału wielokrotnie wskazywano, że problemy obszaru LGD domagają się innowacyjnych rozwiązań. Nie wszystkie NGO przejawiają taki innowacyjny potencjał. Potrzebne jest edukowanie i animowanie do wdrażania innowacji społecznych.

Organizacje pozarządowe także doświadczają zjawiska starzenia się społeczności lokalnej. Wielu ich przedstawicieli dostrzega problem z angażowaniem w swoje działania młodych ludzi. W czasie konsultacji społecznych w jednej z gmin padło stwierdzenie, że brakuje młodych liderów, którzy mogliby zastąpić osoby od lat działające społecznie. Jest to z pewnością problem powiązany z sygnalizowanymi wcześniej niedostatkami oferty kierowanej do młodych osób, który powoduje, że ten obszar potencjalnych działań LGD zyskuje dodatkowo na znaczeniu.

Potrzeby w zakresie infrastruktury

Od początków swojego istnienia Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski” podejmuje działania na rzecz poprawy szeroko rozumianej infrastruktury publicznej. Potrzeby w tym zakresie są jednak nadal bardzo duże. Były one zgłaszane w czasie każdego z warsztatów strategicznych oraz w czasie spotkań w każdym gminnym punkcie konsultacyjnym. Zgłaszane potrzeby można podzielić na dwie grupy. Do pierwszej zalicza się infrastruktura turystyczna, tworzona z myślą o przyciąganiu osób spoza obszaru LGD i wykorzystywaniu jego potencjału turystycznego. Do drugiej, większej grupy zalicza się mała infrastruktura publiczna tworzona w celu poprawy jakości życia lokalnej społeczności.

W poniższych punktach zaprezentowano wybrane potrzeby w zakresie infrastruktury zgłaszane przez lokalną społeczność, które są reprezentatywne dla całego obszaru Lokalnej Grupy Działania:

- Miejsca spotkań mieszkańców – tworzenie i modernizacja świetlic, tworzenie miejsc spotkań na świeżym powietrzu, modernizacja siedzib organizacji pozarządowych,
- Modernizacja i doposażenie strażnic Ochotniczych Straży Pożarnych, które nie tylko działają na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnej, ale także podejmują działania o charakterze kulturalnym i integracyjny,
- Infrastruktura rekreacyjna, turystyczna i sportowa wokół rzek i zbiorników wodnych - jako przykład można podać rzekę Pilicę, która oferuje potencjał do organizacji. Mogłyby na niej być organizowane spływy kajakowe, ale brakuje odpowiedniej infrastruktury,
- Infrastruktura rowerowa – ma nie tylko znaczenie dla spędzania czasu wolnego, ale pozwala także na łagodzenie problemów związanych z wykluczeniem komunikacyjnym,
- Infrastruktura sportowa – boiska, korty tenisowe, hale sportowe,
- Zielona infrastruktura – parki, skwery, infrastruktura umożliwiająca zwiedzanie obszarów cennych przyrodniczo, tereny zielone.

Są liczne dowody na to, że rozwój infrastruktury służącej mieszkańcom jest bardzo potrzebny. Przykładowo, uczestnicy warsztatów w Seceminie zwracali uwagę, że znajdujący się w gminie kort tenisowy jest bardzo intensywnie wykorzystywany i budowa kolejnego umożliwiłaby większej liczbie osób częstsze uprawianie sportu. Należy zwrócić uwagę, że braki w infrastrukturze w szczególny sposób doskwierają grupom mieszkańców doświadczających wykluczenia komunikacyjnego.

Analiza SWOT

W czasie tworzenia niniejszej Lokalnej Strategii Rozwoju, analiza SWOT wykorzystana została jako narzędzie umożliwiające podsumowanie diagnozy potrzeb obszaru LGD oraz przekształcenie jej wyników w cele Lokalnej Strategii Rozwoju. Było to możliwe dzięki określeniu głównych obszarów tematycznych wymagających interwencji oraz wskazanie grup mieszkańców, którzy wymagają szczególnego wsparcia w ramach wdrażania LSR.

Lista zmiennych uwzględnionych w analizie SWOT została stworzona na podstawie propozycji zgłaszanych w czasie warsztatów strategicznych we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD „Region Włoszczowski". Ostateczna wersja analizy przygotowana została w czasie spotkania Zespołu Inicjatywnego. Członkowie zespołu wspólnie stworzyli listę mocnych i słabych stron modelu oraz szans i zagrożeń dla procesu jego wdrażania. Następnie wspólnie udzielono odpowiedzi na następujące pytania:

1. Czy dana mocna strona pozwoli wykorzystać daną szansę?
2. Czy dana słaba strona ogranicza możliwość wykorzystania danej szansy?
3. Czy dana mocna strona pozwoli zniwelować dane zagrożenie?
4. Czy dana słaba strona potęguje ryzyko związane z danym zagrożeniem?

Odpowiedzi wyrażane były w formie liczbowej:

- Odpowiedź „nie dotyczy" kodowana była jako „0"
- Odpowiedź „w umiarkowanym stopniu" kodowana była jako „1"
- Odpowiedź „w wysokim stopniu" kodowana była jako „2".

Odpowiedzi ujęte zostały w macierzy a następnie zsumowane, co zobrazowane zostało w drugiej z poniższych tabel. Głównym przedmiotem analizy są sumy uzyskane w kolumnach, które pozwalają na ocenę korzyści wynikających z poszczególnych mocnych stron modelu oraz skali problemów tworzonych przez jego niedoskonałości.

Mocne strony obszaru LGD	**Słabe strony obszaru LGD**
1. Organizacje pozarządowe 2. Zasoby związane z historią regionu 3. Obszary cenne przyrodniczo 4. Zasoby wodne 5. Lasy i produkty leśne 6. Rolnictwo 7. Dobry wizerunek regionu.	1. Brak dużych zakładów pracy 2. Wykluczenie komunikacyjne 3. Niedostateczna liczba osób zaangażowanych społecznie, zwłaszcza wśród osób młodych 4. Braki w infrastrukturze rekreacyjnej i turystycznej 5. Brak rozpoznawalnych produktów lokalnych 6. Niedostatecznie atrakcyjna oferta dla osób młodych 7. Trudności w godzeniu pracy zawodowej i ról rodzinnych
Szanse rozwojowe obszaru LGD	**Zagrożenia w rozwoju obszaru LGD**
1. Powrót dawnych mieszkańców 2. Rozwój odnawialnych źródeł energii 3. Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych 4. Możliwość realizacji koncepcji inteligentnych wsi	1. Gwałtowne zjawiska pogodowe 2. Susza 3. Wyludnianie się obszarów wiejskich 4. Starzenie się społeczności wiejskich 5. Konkurencja ze strony innych regionów 6. Niestabilna sytuacja makroekonomiczna

5. Wdrażanie innowacji społecznych 6. Rozwój turystyki krajowej 7. Moda na zdrowy styl życia	7. Skomplikowane przepisy dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej.

Tabela 17. Zmienne uwzględnione w analizie SWOT.

		Słabe i mocne strony modelu															
		1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**Σ**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**Σ**
Szanse	**1**	1	1	2	1	2	0	2	9	2	2	1	2	1	2	2	12
	2	1	0	1	1	0	2	0	5	1	0	1	0	0	0	0	2
	3	2	1	1	1	0	1	0	6	0	1	2	1	1	1	0	6
	4	2	1	1	1	0	0	0	5	0	0	2	1	0	0	0	3
	5	2	0	1	1	0	0	0	4	0	0	2	0	0	0	2	4
	6	1	2	2	2	2	2	2	13	0	2	1	2	2	2	0	9
	7	1	0	2	2	2	0	0	7	0	0	0	2	2	2	0	6
Σ		10	5	10	9	6	5	4	49	3	5	9	8	6	7	4	
Zagrożenia	**1**	0	0	2	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	2	2	2	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0
	3	1	1	1	1	1	0	1	6	2	2	2	2	2	2	2	14
	4	2	0	0	0	0	0	0	2	2	2	2	2	0	2	2	12
	5	2	2	2	2	2	2	2	14	2	2	2	2	2	2	2	14
	6	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	3
	7	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	3
Σ		5	3	7	5	5	2	3	30	10	6	6	6	4	6	8	46

Tabela 18. Wyniki analizy SWOT.

Wyniki analizy SWOT

1. Czy dana mocna strona pozwoli wykorzystać daną szansę?
    a. Mocne strony, które w najmniejszym stopniu sprzyjają wykorzystywaniu szans rozwojowych to rolnictwo oraz dobry wizerunek regionu.
    b. Ważnym atutem obszaru LGD są organizacje pozarządowe, które pozytywnie wpływają na możliwość wykorzystywania każdej ze zidentyfikowanych szans rozwojowych.
    c. Uwagę zwracają zasoby przyrodnicze, które w większym stopniu niż zasoby związane z historią pozwalają wykorzystywać szanse rozwojowe.
2. Czy dana słaba strona ogranicza możliwość wykorzystania danej szansy?
    a. Brak dużych zakładów nie jest istotną przeszkodą w wykorzystywaniu szans rozwojowych.
    b. Słabymi stronami obszaru, które w największym stopniu utrudniają wykorzystywanie szans rozwojowych jest niedostateczne zaangażowanie mieszkańców w lokalne sprawy oraz braki w infrastrukturze rekreacyjnej i turystycznej.
    c. Brak rozpoznawalnych produktów lokalnych utrudnia wykorzystanie szans związanych z turystyką oraz modą na zdrowy styl życia.

    d. Niedostatecznie atrakcyjna oferta dla młodych osób obniża atrakcyjność osadniczą oraz turystyczną obszaru.
3. Czy dana mocna strona pozwoli zniwelować dane zagrożenie?
    a. Wśród atutów obszaru, które mogą w największym stopniu pomóc w niwelowaniu zagrożeń znajdują się zasoby przyrodnicze: lasy, obszary cenne przyrodniczo oraz zasoby wodne.
    b. Kolejny raz wyróżniają się organizacje pozarządowe, które mogą przeciwdziałać skutkom starzenia się społeczności oraz dawać przewagę w konkurencji z innymi regionami.
    c. Niektóre zagrożenia zewnętrzne (np. niestabilność sytuacji gospodarczej, skomplikowane przepisy) nie są niwelowane przez żadną z mocnych stron.
4. Czy dana słaba strona potęguje ryzyko związane z danym zagrożeniem?
    a. Brak dużych zakładów pracy w regionie jest słabą stroną obszaru, która w znaczący sposób zwiększa ryzyka generowane przez zidentyfikowane zagrożenia.
    b. Trudności w godzeniu ról zawodowych i rodzinnych potęgują zarówno zagrożenia związane z problemami społecznymi, jak również zagrożenia związane z sytuacją gospodarczą i otoczeniem prawnym.
    c. Słabe strony obszaru w znacznym stopniu zwiększają zagrożenia związane z problemami demograficznymi oraz konkurencją ze strony innych regionów.

Wnioski z analizy SWOT

- Atutem regionu są organizacje pozarządowe. Barierą w wykorzystywaniu szans rozwojowych jest jednak niedostateczne zaangażowanie mieszkańców obszaru LGD w ich działalność. Potrzebne jest wsparcie dla NGO, by można było w pełni wykorzystać tę mocną stronę. Z drugiej strony niezbędne są również działania na rzecz zwiększania aktywności mieszkańców, np. poprzez angażowanie ich w innowacyjne projekty na rzecz rozwoju lokalnej społeczności takie jak wdrażanie koncepcji inteligentnych wsi.
- Mocnymi stronami są zasoby obszaru, zwłaszcza te związane ze środowiskiem naturalnym. Wskazane są działania na rzecz ich ochrony i rozwoju.
- Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna i rekreacyjna obniża atrakcyjność obszaru i obniża jakość życia mieszkańców. Potrzebne są dalsze inwestycje w tym zakresie.
- Potrzebne są działania na rzecz rozwoju produktów lokalnych, który brak utrudnia wykorzystywanie szans rozwojowych.
- Brak dużych zakładów pracy negatywnie wpływa na rozwój regionu. Z tego względu warto wspierać rozwój lokalnych przedsiębiorstw. To tym bardziej istotne, że brak dużych pracodawców utrudnia znalezienie stabilnego zatrudnienia osobom go poszukującym. Ważnym problemem w kontekście rynku pracy jest też godzenie ról zawodowych i rodzinnych, co negatywnie wpływa zwłaszcza na aktywność zawodową kobiet.
- Obszar doświadcza problemów demograficznych, które są potęgowane przez jego słabe strony. Niezwykle potrzebne są działania na rzecz przeciwdziałania nim, zwłaszcza podnoszenie atrakacyjności obszaru dla młodych osób (przeciwdziałanie migracji), jak również tworzenie oferty kierowanej do seniorów i włączanie ich w życie społeczności.

Na podstawie analizy zidentyfikowano dwie grupy osób w niekorzystnej sytuacji:

1. Osoby poszukujące zatrudnienia, ze względu na brak dużych zakładów pracy i trudności w znalezieniu zatrudnienia zgodnego z ich aspiracjami i kwalifikacjami
2. Kobiety, ponieważ ze względu na obciążenie odgrywaniem ról rodzinnych napotykają ograniczenia w swojej aktywności zawodowej i społecznej.

Proponuje się, by działania w ramach LSR skupiły się w trzech obszarach tematycznych:

1. Podnoszenie jakości życia lokalnej społeczności (przeciwdziałanie przyczynom i negatywnym następstwom zjawisk demograficznych, wsparcie osób w niekorzystnej sytuacji).
2. Wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych (wykorzystanie szans związanych z turystyką, rozwój produktów lokalnych, ochrona cennych zasobów)
3. Wsparcie organizacji pozarządowych i poszukiwanie nowych sposobów angażowania mieszkańców w działania na rzecz lokalnej społeczności.

Rozdział V. Spójność komplementarność i synergia

Zgodność i komplementarność LSR z innymi dokumentami planistycznymi i strategiami

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Region Włoszczowski" zawiera spójny zestaw operacji, które mają posłużyć zaspokojeniu potrzeb społeczności lokalnej zidentyfikowanych w trakcie opisanych w rozdziale III konsultacji. Partycypacyjna diagnoza problemów obszaru LGD przeprowadzona została w sposób rzetelny, co powoduje, że w wielu miejscach jest ona spójna z wynikami innych badań prowadzonych na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym. Dzięki temu Lokalna Strategia Rozwoju zachowuje zgodność z innymi dokumentami planistycznymi.

Przedsięwzięcia zaplanowane w LSR wspierane będą przede wszystkim przez Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFFROW), który jest programem obligatoryjnym dla realizacji instrumentu RLKS. W tym aspekcie podkreślić należy, że Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej 2023-2027 oparta jest na 10 podstawowych celach. Przedsięwzięcia w ramach LSR sprzyjają osiągnięciu większości spośród nich, co obrazują dane w poniższej tabeli. .

Cele WPR 2023-2027	**Przedsięwzięcia w ramach LSR sprzyjające osiąganiu celów WPR**
Zapewnienie rolnikom godziwych dochodów	*Brak powiązania*
Zwiększenie konkurencyjności	P.1.3. Włączenie przedsiębiorców w działania na rzecz podnoszenia jakości życia mieszkańców
Poprawa pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym	P.2.3. Rozwój produktów lokalnych
Przeciwdziałanie zmianie klimatu	P.2.2. Edukacja liderów życia publicznego i społecznego
Dbanie o środowisko	P.2.2. Edukacja liderów życia publicznego i społecznego
Zachowanie krajobrazów i różnorodności biologicznej	P.2.2. Edukacja liderów życia publicznego i społecznego
Wsparcie wymiany pokoleń	P.1.1 Poprawa dostępności infrastruktury publicznej P.1.2 Integracja społeczności i włączenie osób w niekorzystnej sytuacji
Dynamiczny rozwój obszarów wiejskich	P.3.1. Przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi
Ochrona jakości żywności i zdrowia	P.2.3. Rozwój produktów lokalnych
Promowanie transferu wiedzy i innowacyjności	P.2.2. Edukacja liderów życia publicznego i społecznego P.3.1. Przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi P.3.2. Wzmocnienie innowacyjnego potencjału NGO

Tabela 19. Przedsięwzięcia w ramach LSR sprzyjające osiąganiu celów WPR.

Instrumentem służącym realizacji celów Wspólnej Polityki Rolnej w Polsce jest Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Region Włoszczowski" będzie wspierana przez zawartą w nim interwencję I.13.1. – LEADER/Rozwój Kierowany przez Społeczność (RLKS). Stanowi ona odpowiedź na dziewięć potrzeb obszarów wiejskich takich, jak: dywersyfikacja dochodów gospodarstw rolnych, włączenie osób z grup w niekorzystnej sytuacji, stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacja i wykorzystanie potencjału endogennego, zaangażowanie młodych w życie lokalne, rozwój wiedzy i umiejętności, poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, poprawa dostępu do usług komercyjnych, rozwój form współpracy na obszarach wiejskich; rozwój przedsiębiorczości.

Należy podkreślić, że potrzeby obszaru objętego LSR są zbieżne z potrzebami, na które odpowiedzią jest interwencja LEADER. Oznacza to, że niniejszy dokument strategiczny, w zakresie w jakim wspierany jest przez środki EFRROW

jest zgodny z PS WPR. Poniższa tabela prezentuje zakresy operacji, które są możliwe do realizacji w ramach LEADER-a zestawione z przedsięwzięciami LSR.

Zakresy wsparcia I.13.1. – LEADER	Przedsięwzięcia LSR
1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez: a) podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, b)rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej	P.1.3. Włączenie przedsiębiorców w działania na rzecz podnoszenia jakości życia mieszkańców
2. Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia lub rozwoju: 1. gospodarstw agroturystycznych, 2. zagród edukacyjnych, 3. gospodarstw opiekuńczych.	*Nie dotyczy*
3. Rozwój współpracy poprzez tworzenie lub rozwój krótkich łańcuchów żywnościowych	*Nie dotyczy*
4. Poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz operacji w zakresach wymienionych punktach 1 - 3	P.3.2. Wzmocnienie innowacyjnego potencjału NGO
5. Przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi	P.3.1. Przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi
6. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	P.1.1 Poprawa dostępności infrastruktury publicznej
7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych	P.2.2. Edukacja liderów życia publicznego i społecznego P.2.3. Rozwój produktów lokalnych
8. Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji.	P.1.2. Integracja społeczności i włączenie osób w niekorzystnej sytuacji
9. ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi	*Nie dotyczy*

Tabela 20. Zgodność celów i przedsięwzięć LSR z zakresem wsparcia I.13.1. – LEADER.

Wysoki stopień spójności Lokalnej Strategii Rozwoju z calami Wspólnej Polityki Rolnej znajduje także potwierdzenie w fakcie, iż zaplanowane przedsięwzięcia pozwolą na osiąganie zawartych w Planie Strategicznym dla WPR wskaźników rezultatu:

1. R.1. Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom.
2. R.37. Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich.
3. R.40. Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej
4. R.41. Łączenie obszarów wiejskich w Europie.
5. R.42. Promowanie włączenia społecznego.

Lokalna Strategia Rozwoju wspierana jest także przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR). W tym aspekcie warto przywołać Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021

r., które w artykule 5 określa cele polityki, które wspierane są w ramach EFRR. Lokalna Strategia Rozwoju opracowana przez LGD „Region Włoszczowski przewiduje przedsięwzięcie wpisujące się w te zamierzenia. Wykazuje ona zgodność z celem polityki „Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej". Dzięki temu możliwe jest wpisanie się w Program „Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027". W ramach programu regionalnego FEŚ 2021-2027 pozyskane zostaną środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na działania związane z budową lub modernizacją niekomercyjnej infrastruktury turystycznej (P.2.1), co stanowi odpowiedź na zgłaszaną w trakcie konsultacji społecznych potrzebę wykorzystania potencjału turystycznego. Przedsięwzięcie 2.1. wpisuje się w cel szczegółowy FEŚ 2021-2027 **RSO5.2. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie (EFRR)**. Działania realizowane w tym zakresie przez LGD „Region Włoszczowski" wpłyną na osiągnięcie wskaźnika rezultatu RCR77 „Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem" i wskaźnika produktu „RCO080. Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność".

W tym miejscu należy wskazać również, że diagnoza potrzeb lokalnej społeczności zgodna jest z zapisami Programu „Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027" dotyczącymi działań podejmowanych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego +. Daje to możliwość aktywnego włączenia się w działania na rzecz stosowania instrumentów aktywnej integracji oraz świadczenia usług dla osób starszych. W tym drugim zakresie cele LSR są spójne z rządowym „Programem wieloletnim na rzecz Osób Starszych „Aktywni+". Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski" planuje realizację dodatkowych projektów finansowanych z tych dwóch źródeł. Więcej informacji na ten temat można znaleźć w rozdziale VI.

Lokalna Strategia Rozwoju jest komplementarna wobec „Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+". Realizowane w jej ramach przedsięwzięcia będą wspierać osiąganie celów polityki regionalnej zdefiniowanymi przez Samorząd Województwa. Cele LSR są zgodne ze strategią województwa w wielu obszarach:

- Przedsięwzięcie **1.1. Poprawa dostępności infrastruktury publicznej** wpisuje się w cel strategiczny 3. *Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi* i cel operacyjny *2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym"*, gdzie do kluczowych kierunków działań zaliczono poprawę jakości infrastruktury.

- Przedsięwzięcie **1.2. Integracja społeczności i włączenie osób w niekorzystnej sytuacji** wpisuje się przede wszystkim w cel strategiczny *„Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi"*, a w szczególności w cel operacyjny *„Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym"*, gdzie w kierunkach działania wymieniono upowszechnianie stosowania instrumentów aktywnej integracji społecznej oraz rozwój podmiotów reintegracyjnych w celu ograniczania skali ubóstwa i wykluczenia społecznego.

- Przedsięwzięcie **1.3. Włączenie przedsiębiorców w działania na rzecz podnoszenia jakości życia mieszkańców** cel strategiczny *„Inteligentna gospodarka i aktywni ludzie"*, w którym kierunki działań zakładają zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki oraz wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu.

- Przedsięwzięcie **2.1. Budowa lub modernizacja niekomercyjnej infrastruktury turystycznej** cel strategiczny *„Inteligentna gospodarka i aktywni ludzie",* gdzie założono szereg działań zmierzających do wzrostu potencjału turystycznego regionu.

- Przedsięwzięcie **2.2. Edukacja liderów życia publicznego i społecznego** wpisuje się w cel strategiczny *„Wspólnota i bezpieczna przestrzeń które łączą ludzi*", gdzie w celu operacyjnym *Silny kapitał społeczny w regionie* założono realizacje działań służących rozwojowi instytucji kultury i dziedzictwa kulturowego.

- Przedsięwzięcie **2.3. Rozwój produktów lokalnych** jest komplementarne z celem strategicznym nr 4 *„Sprawne zarządzanie regionem”* i zawartym w jego ramach celem operacyjny *4.2. „Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego”*, w którym zwrócono uwagę na potrzebę budowania rozpoznawalnej marki województwa świętokrzyskiego w oparciu o jej zidentyfikowane mocne strony, w tym lokalne zasoby.

- Przedsięwzięcie 3.2 **Wzmocnienie innowacyjnego potencjału NGO** wpisuje się w cel operacyjny 4.3. *„Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa”*.

Dokumentami komplementarnymi wobec niniejszej LSR są także dokumenty strategiczne przygotowane przez Samorząd Województwa Śląskiego. Założenia Lokalnej Strategii Rozwoju wpisują się w cele „Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego >>Śląskie 2030<<. Należy tu w szczególności wskazać na cel strategiczny A „Województwo śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej” oraz cel strategiczny B „Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca”. W pierwszy z tych celów wpisują się zaplanowane w LSR przedsięwzięcia 1.3, 2.2, 2.3 i 3.2. W drugi z celów strategii województwa śląskiego wpisują się przedsięwzięcia 1.1., 1.2., 2.1. i 3.1.

Możliwe jest również wykazanie zgodności LSR ze „Strategią Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030”. W jej cel strategiczny A (Zdywersyfikowana struktura gospodarcza obszarów wiejskich województwa śląskiego wykorzystująca tradycyjne sektory produkcji, otwarta na innowacje oraz rozwijająca się w zgodzie z zasadami rozwoju zrównoważonego) dobrze wpisują się zaplanowane w LSR przedsięwzięcia dotyczące przedsiębiorczości (1.3.), rozwoju produktów lokalnych (2.3.) oraz pobudzania innowacyjności (3.1. i 3.2.). W cel strategiczny B (Wysoka jakość życia na obszarach wiejskich województwa śląskiego odpowiadająca rosnącym standardom cywilizacyjnym i wykorzystująca specyfikę społeczną i środowiskową wsi) wpisują się z kolei przedsięwzięcia związane z poprawą dostępu do infrastruktury (1.1.), włączeniem społecznym (1.2.) oraz aktywizacją i edukacją członków społeczności lokalnej (2.2.).

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Region Włoszczowski" jest spójna z działaniami na poziomie regionalnym, ale również i lokalnym. W tym aspekcie należy zauważyć, że LSR ściśle nawiązuje do celów założonych w dokumentach gminnych oraz strategiach rozwoju ponadlokalnego, w które włączone są gminy z obszaru LGD. W niemal wszystkich dokumentach planistycznych tworzonych na poziomie lokalnym podkreślone zostało dążenie do wzrostu poziomu przedsiębiorczości i wysokiej jakości życia mieszkańców, popularyzacja aktywnego stylu życia poprzez rozwój miejsc do spędzania wolnego czasu, promocja walorów gminy wśród turystów, wspieranie organizacji pozarządowych i inicjatyw oddolnych, włączenie społeczne osób starszych. Poniżej przedstawiono zestawienie celów wyznaczonych przez wybrane dokumenty gminne z przedsięwzięciami LSR, wskazujące na to, że ich realizacja będzie sprzyjać osiąganiu zamierzeń w nich określonych.

Przedsięwzięcia LSR	**Nazwa dokumentu planistycznego**	**Cele dokumentów planistycznych**
P.1.1 Poprawa dostępności infrastruktury publicznej	Strategia Rozwoju Gminy Koniecpol do 2025 roku	Cel operacyjny II.5. Zapewnienie atrakcyjnej oferty kulturalnej oraz możliwości spędzania wolnego czasu
	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Gmin Moskorzew, Nagłowice, Oksa, Radków, Secemin, Słupia do roku 2030	Cel strategiczny 2. Gminy objęte Strategią zapewniają swoim mieszkańcom dobre miejsce do życia
	Program Rewitalizacji Gminy Secemin na lata 2016-2030	Cel nr 3 Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych (zdrowotnych, edukacyjnych)

	Strategia Rozwoju Gminy Włoszczowa na lata 2015-2024	Cel szczegółowy 1.2. Atrakcyjna oferta rekreacji, kultury i edukacji Działanie priorytetowe 1.2.1. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej.
	Strategia Rozwoju Gminy Gidle na lata 2016 - 2025	Cel strategiczny 2 Rozwój infrastruktury technicznej w celu poprawy jakości życia mieszkańców gminy Cel strategiczny 3 Wykorzystanie zasobów naturalnych w celu stworzenia warunków do rozwoju turystyki i kultury oraz zabezpieczenie trwałości dziedzictwa kulturowego
	Strategia Rozwoju Gminy Żytno na lata 2024 – 2032 (dokument w trakcie konsultacji)	Cel strategiczny: Zwiększenie poziomu i zadowolenia z życia mieszkańców gminy, kreowanie otoczenia sprzyjającego życiu, pracy i wypoczynkowi
	Strategia Rozwoju Gminy Radomsko do 2030 roku	Cel strategiczny: Poprawa i rozwój infrastruktury technicznej w Gminie
P.1.2. Integracja społeczności i włączenie osób w niekorzystnej sytuacji	Strategia Rozwoju Gminy Koniecpol do 2025 roku	Cel operacyjny II.2. Stworzenie dogodnych warunków dla życia mieszkańców oraz włączenie społeczne
	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Gmin Moskorzew, Nagłowice, Oksa, Radków, Secemin, Słupia do roku 2030	Cel strategiczny 2. Gminy objęte Strategią zapewniają swoim mieszkańcom dobre miejsce do życia
	Program Rewitalizacji Gminy Secemin na lata 2016-2030	Cel nr 1 Poprawa jakości życia mieszkańców, wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem poprzez aktywną integrację, uczestnictwo w kulturze i rekreacji, aktywizację obywatelską.
	Strategia Rozwoju Gminy Włoszczowa na lata 2015-2024	Cel szczegółowy 1.1. Estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna Działanie priorytetowe 1.1.3. Dostosowanie usług publicznych do potrzeb osób starszych Cel szczegółowy 2.2. Wzrost aktywności społecznej Działanie priorytetowe 2.2.3. Włączenie społeczne osób starszych
	Strategia Rozwoju Gminy Żytno na lata 2024 – 2032 (dokument w trakcie konsultacji)	Cel strategiczny: Wzmacnianie konkurencyjności lokalnego rynku gospodarczego:
	Strategia Rozwoju Gminy Radomsko do 2030 roku	Cel strategiczny: Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez realizację projektów inwestycyjnych i społecznych
P.1.3. Włączenie przedsiębiorców w działania na rzecz podnoszenia jakości życia mieszkańców	Strategia Rozwoju Gminy Koniecpol do 2025 roku	Cel operacyjny II.3. Wspieranie i rozwój przedsiębiorczości mieszkańców
	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Gmin Moskorzew, Nagłowice, Oksa, Radków, Secemin, Słupia do roku 2030	Cel strategiczny 1. Rozwój przedsiębiorczości poprzez bardziej efektywne wykorzystanie zasobów rolnych, przyrodniczych i historyczno-kulturowych partnerstwa

	Program Rewitalizacji Gminy Secemin na lata 2016-2030	Cel nr 2 Pobudzenie przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji
	Strategia Rozwoju Gminy Włoszczowa na lata 2015-2024	Cel szczegółowy 2.1. Wzrost aktywności gospodarczej Działanie priorytetowe 2.1.1. Wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców
	Strategia Rozwoju Gminy Gidle na lata 2016 - 2025	Cel strategiczny 2 Rozwój infrastruktury technicznej w celu poprawy jakości życia mieszkańców gminy
	Strategia Rozwoju Gminy Żytno na lata 2024 – 2032 (dokument w trakcie konsultacji)	Cel strategiczny: Wzmacnianie konkurencyjności lokalnego rynku gospodarczego
	Strategia Rozwoju Gminy Radomsko do 2030 roku	Cel strategiczny: Wsparcie dla rozwoju konkurencyjnej gospodarki lokalnej
P.2.1. Budowa lub modernizacja niekomercyjnej infrastruktury turystycznej	Strategia Rozwoju Gminy Koniecpol do 2025 roku	Cel operacyjny I.4. Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne terenów gminy
	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Gmin Moskorzew, Nagłowice, Oksa, Radków, Secemin, Słupia do roku 2030	Cel strategiczny 3. Gminy partnerskie wykorzystują nowoczesne, proekologiczne rozwiązania dla poprawy wszelkiej infrastruktury umiejętnie odpowiadając na wyzwania klimatyczne
	Program Rewitalizacji Gminy Secemin na lata 2016-2030	Cel nr 3. Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych (zdrowotnych, edukacyjnych)
	Strategia Rozwoju Gminy Włoszczowa na lata 2015-2024	Cel szczegółowy 1.2. Atrakcyjna oferta rekreacji, kultury i edukacji Działanie priorytetowe 1.2.1. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej.
	Strategia Rozwoju Gminy Żytno na lata 2024 – 2032 (dokument w trakcie konsultacji)	Cel strategiczny: Zwiększenie poziomu i zadowolenia z życia mieszkańców gminy, kreowanie otoczenia sprzyjającego życiu, pracy i wypoczynkowi
P.2.2. Edukacja liderów życia publicznego i społecznego	Strategia Rozwoju Gminy Koniecpol do 2025 roku	Cel operacyjny II.3. Wspieranie i rozwój przedsiębiorczości mieszkańców
	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Gmin Moskorzew, Nagłowice, Oksa, Radków, Secemin, Słupia do roku 2030	Cel strategiczny 2. Gminy objęte Strategią zapewniają swoim mieszkańcom dobre miejsce do życia
	Program Rewitalizacji Gminy Secemin na lata 2016-2030	Cel nr 3 Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych (zdrowotnych, edukacyjnych.).
	Strategia Rozwoju Gminy Włoszczowa na lata 2015-2024	Cel szczegółowy 1.2. Atrakcyjna oferta rekreacji, kultury i edukacji Działanie priorytetowe 1.2.2. Wspieranie rozwoju kultury
	Strategia Rozwoju Gminy Żytno na lata 2024 – 2032 (dokument w trakcie konsultacji)	Cel strategiczny: Podniesienie poziomu aktywności i partycypacji mieszkańców w życie gminy.

	Strategia Rozwoju Gminy Gidle na lata 2016 - 2025	Cel strategiczny 1 Rozwój oraz wspieranie przedsiębiorczości i sektora rolniczego
P.2.3. Rozwój produktów lokalnych	Strategia Rozwoju Gminy Koniecpol do 2025 roku	Cel operacyjny I.4. Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne terenów gminy
	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Gmin Moskorzew, Nagłowice, Oksa, Radków, Secemin, Słupia do roku 2030	Cel strategiczny 1. Rozwój przedsiębiorczości poprzez bardziej efektywne wykorzystanie zasobów rolnych, przyrodniczych i historyczno-kulturowych partnerstwa
	Program Rewitalizacji Gminy Secemin na lata 2016-2030	Cel nr 2 Pobudzenie przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji.
	Strategia Rozwoju Gminy Włoszczowa na lata 2015-2024	Cel szczegółowy 1.2. Atrakcyjna oferta rekreacji, kultury i edukacji Działanie priorytetowe 1.2.1. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej
	Strategia Rozwoju Gminy Żytno na lata 2024 – 2032 (dokument w trakcie konsultacji)	Cel strategiczny: Wzmacnianie konkurencyjności lokalnego rynku gospodarczego.
P.3.1. Przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi	Strategia Rozwoju Gminy Koniecpol do 2025 roku	Cel operacyjny I.5. Poprawa dostępu do internetu oraz usług elektronicznych
	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Gmin Moskorzew, Nagłowice, Oksa, Radków, Secemin, Słupia do roku 2030	Cel strategiczny 2. Gminy objęte Strategią zapewniają swoim mieszkańcom dobre miejsce do życia
	Program Rewitalizacji Gminy Secemin na lata 2016-2030	Cel nr 5 Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wdrażania OZE.
	Strategia Rozwoju Gminy Włoszczowa na lata 2015-2024	Cel szczegółowy 2.2 Wzrost aktywności społecznej.Działanie priorytetowe 2.2.2. Wspieranie inicjatyw oddolnych.
	Strategia Rozwoju Gminy Żytno na lata 2024 – 2032 (dokument w trakcie konsultacji)	Cel strategiczny: Zwiększenie poziomu i zadowolenia z życia mieszkańców gminy, kreowanie otoczenia sprzyjającego życiu, pracy i wypoczynkowi:
P.3.2. Wzmocnienie	Strategia Rozwoju Gminy Koniecpol do 2025 roku	Cel operacyjny II.2. Stworzenie dogodnych warunków dla życia mieszkańców oraz włączenie społeczne

innowacyjnego potencjału NGO	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Gmin Moskorzew, Nagłowice, Oksa, Radków, Secemin, Słupia do roku 2030	Cel strategiczny 2. Gminy objęte Strategią zapewniają swoim mieszkańcom dobre miejsce do życia
	Program Rewitalizacji Gminy Secemin na lata 2016-2030	Cel nr 1 Poprawa jakości życia mieszkańców, wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem poprzez aktywną integrację, uczestnictwo w kulturze i rekreacji, aktywizację obywatelską.
	Strategia Rozwoju Gminy Włoszczowa na lata 2015-2024	Cel szczegółowy 2.2. Wzrost atrakcyjności społecznej. Działanie priorytetowe 2.2.1. Wspieranie organizacji pozarządowych.
	Strategia Rozwoju Gminy Żytno na lata 2024 – 2032 (dokument w trakcie konsultacji)	Cel strategiczny: Podniesienie poziomu aktywności i partycypacji mieszkańców w życie gminy
	Strategia Rozwoju Gminy Radomsko do 2030 roku	Cel strategiczny: Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez realizację projektów inwestycyjnych i społecznych

Tabela 21. Zgodność przedsięwzięć LSR z gminnymi dokumentami strategicznymi.

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju są zgodne ze wszystkimi gminnymi dokumentami strategicznymi obowiązującymi na obszarze LGD „Region Włoszczowski". Oznacza to, że wszystkie przedsięwzięcia będą realizowane na obszarze wszystkich partnerskich gmin.

Komplementarność i synergia przedsięwzięć w LSR

Wszystkie zaplanowane w Lokalnej Strategii Rozwoju przedsięwzięcia charakteryzuje synergia lub komplementarność. Synergia rozumiana jest tu jako współdziałanie przedsięwzięć na drodze do osiągnięcia wyznaczonego celu, a komplementarność to uzupełnianie się różnych przedsięwzięć.

W Lokalnej Strategii Rozwoju wskazano trzy cele zmierzającej do wykorzystywania potencjału rozwoju obszaru i zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb. W ramach pierwszego celu (**Poprawa jakości życia lokalnej społeczności)** zaplanowano trzy przedsięwzięcia. Pierwsze z nich dotyczy poprawy dostępności infrastruktury publicznej (P.1.1), w które to działania zaangażują się jednostki samorządu terytorialnego lub NGO. Kolejne przedsięwzięcie ma posłużyć integrowaniu społeczności oraz włączeniu społecznemu osób w niekorzystnej sytuacji (P.1.2) i w tym przypadku w ramach dwóch projektów grantowych zaplanowano zorganizowanie wydarzeń kierowanych do seniorów, kobiet i młodzieży oraz zakup wyposażenia niezbędnego do realizowania działań statutowych przez organizacje pozarządowe. Cel pierwszy zawiera także przedsięwzięcie służące rozwojowi istniejących przedsiębiorstw (P.1.3), które jest przeznaczone dla branż przetwórstwa przemysłowego, działalności związanych z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz działalności związanych z kulturą, rozrywką i rekreacją. Dzięki temu w działania na rzecz podnoszenia jakości życia zostaną zaangażowani przedsiębiorcy. Wartością dodaną przedsięwzięcia będzie udzielenia wsparcia osobom poszukującym zatrudnienia, dla których będą mogły zostać stworzone miejsca pracy. W przypadku celu 1 komplementarność osiągnięta zostanie zatem dzięki współdziałaniu podmiotów reprezentujących różne lokalne grupy interesu.

Drugi cel (**Wykorzystywanie lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych**) przewiduje przedsięwzięcia dedykowane zarówno mieszkańcom obszaru LGD, jak i odwiedzającym go turystom. Pierwsze przedsięwzięcie polegać będzie na budowie lub modernizacji niekomercyjnej infrastruktury turystycznej (P.2.1). W ramach drugiego celu zaplanowano też operacje służące edukacji liderów życia publicznego i społecznego (P.2.2) (konkursy z udziałem LGD) polegające na zorganizowaniu działań, których celem jest aktywizacja członków społeczności do

bycia liderami w zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego lub kulturowego. Szeroki zakres działań zaplanowano w ramach kolejnego przedsięwzięcia dotyczącego rozwoju produktów lokalnych (P.2.3). Zrealizowany zostanie międzynarodowy projekt partnerski służący wymianie wiedzy na temat promocji produktów lokalnych, a także projekt grantowy zakładający organizację wydarzeń budujących społeczność wokół tych produktów, która będzie wspierać proces ich rozwoju. Cel drugi zawiera zatem szeroki zestaw wzajemnie uzupełniających się działań zmierzających do zrównoważonego wykorzystania lokalnych zasobów.

W ramach trzeciego celu (**Animowanie społeczności do wdrażania innowacji i partnerstwa**) zaplanowano dwa przedsięwzięcia. Pierwsze z nich polega na przygotowaniu koncepcji inteligentnych wsi (P.3.1). Kolejne przedsięwzięcie służące wzmocnieniu innowacyjnego potencjału organizacji pozarządowych (P.3.2) zakłada bardzo szeroki zakres działań i jest ono komplementarne wobec przygotowanych koncepcji inteligentnych wsi (m.in. odpowiada na zdiagnozowane w nich potrzeby). Zaplanowano tutaj operację w partnerstwie polegającą na zakupie wyposażenia niezbędnego do wdrażania innowacji oraz dwa konkursy z udziałem LGD - pierwszy służący sieciowaniu NGO i animujący je do tworzenia innowacji oraz drugi, mający na celu stworzenie inkubatora innowacji społecznych, w ramach którego NGO-sy otrzymają kompleksowe wsparcie (m.in. szkoleniowe, księgowe, prawne). Należy podkreślić, że wszystkie działania w ramach trzeciego celu są ze sobą ściśle powiązane i np. celem operacji dotyczącej sieciowania organizacji pozarządowych jest zaktywizowanie organizacji, które będą mogły następnie skorzystać ze wsparcia w ramach inkubatora innowacji. Można też stwierdzić, że w ramach celu nr 3 zawarte zostały działania, które układają się w kompletny plan na rzecz pobudzania innowacyjnego potencjału obszaru. W jego ramach podejmowane będą nie tylko działania szkoleniowe i aktywizacyjne, ale zostaną również stworzone konkretne propozycje nowych rozwiązań, które będą następnie przygotowane do wdrożenia.

Cele szczegółowe i zaplanowane w ich ramach przedsięwzięcia wzajemnie się więc uzupełniają, tworzą logiczne związki i są spójne. Ich integracja przejawia się na kilku innych poziomach. Należy podkreślić, że przedsięwzięcia będą realizowane we wszystkich gminach obszaru LGD, co wpływa na **zintegrowanie obszaru**. W tym kontekście można zauważyć, że w organizowanych wydarzeniach uczestniczyć będą mogli wszyscy mieszkańcy, a efekty prowadzonych operacji nie będą promowały tylko pojedynczych gmin, ale cały obszar objęty LSR. Istotne jest na pewno **zintegrowanie funkcji** obszaru**.** Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Region Włoszczowski" łączy bowiem funkcje kulturowe, społeczne, środowiskowe i gospodarcze. Konsekwencją tego jest fakt, iż realizowanie przedsięwzięć w ramach jednego obszaru tematyczne, pomaga w osiągnięciu celów w innych wymiarach. Przykładowo, przedsięwzięcia związane z infrastrukturą poprawią jakość życia członków lokalnej społeczności, ale jednocześnie wpłyną też na wzrost atrakcyjności obszaru. To z kolei zwiększa szanse na wykorzystanie jego potencjału związanego z turystyką i rekreacją. Komplementarność założonych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju przedsięwzięć dotyczy też **zaangażowania wszystkich grup interesu**. Do potencjalnych beneficjentów i grup docelowych zaliczono przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji pozarządowych, jednostki samorządu terytorialnego, osoby poszukujące zatrudnienia, seniorów, kobiety i młodzież. Zróżnicowanie podmiotów zaangażowanych we wdrażanie LSR łączy się z szerokim zakresem uzupełniających się działań.

Należy także zwrócić uwagę, że LSR uwzględnia kwestię **integrowania różnych sektorów i branż**, co ma związek z opieraniem planowanych działań na pogłębionym partnerstwie i aktywizacji lokalnej społeczności. Dzięki powiązaniom pomiędzy przedsięwzięciami i rożnymi grupami interesu możliwe będzie zwiększenie korzyści ze wspólnie wykonywanych działań. Przewidziano więc do realizacji przedsięwzięcia adresowane do grup interesu sektora społecznego i gospodarczego, a także możliwość włączenia we wdrażanie LSR podmiotów z grupy interesów sektora publicznego. Pozwoli to na ograniczenia występowania zdiagnozowanych problemów i wpłynie na rozwój obszaru poprzez realizację zaplanowanych przedsięwzięć, które się wzajemnie uzupełniają.

Wdrażanie LSR finansowane jest z dwóch źródeł – EFFROW i EFRR. Oznacza to **integrację działań w ramach różnych EFSI**, sprzyjającą osiągnięciu synergii pomiędzy nimi.

Lokalna Strategia Rozwoju to też **zintegrowanie różnych form realizacji zaplanowanych przedsięwzięć**. Zaplanowano konkursy, projekty grantowe, operacje w partnerstwie i operacje własne (konkursy z udziałem LGD). Dzięki tej różnorodności istnieje możliwość zaangażowania szerokiej grupy podmiotów i partnerów, a dodatkowo zakres działań w ramach przedsięwzięć stanie się lepiej dostosowany do potrzeb obszaru LGD. W ramach wdrażania LSR dojdzie też do **zintegrowania zasobów lokalnych**, w tym w szczególności unikatowych walorów przyrodniczych i kulturowych wyróżniających obszar LGD.

Wartość dodana podejścia LEADER

Realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju umożliwi wygenerowanie wartości dodanej w postaci poprawy jakości kapitału społecznego, wzmocnienia lokalnego partnerstwa i zwiększenia zaufania społecznego na obszarze LGD „Region Włoszczowski". Będzie to możliwe dzięki kluczowym jej cechom związanym z doborem zakresu wsparcia, wyborem dostępnych źródeł finansowania, przyjętymi sposobami i metodami realizacji strategii oraz planowanymi działaniami na rzecz wzmacniania efektów stosowania podejścia LEADER. Te aspekty Lokalnej Strategii Rozwoju zostaną wyjaśnione w poniższych puntach.

- **Dobór zakresu wsparcia w LSR.** Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Region Włoszczowski" zawiera przedsięwzięcia, które mają na celu poprawę jakości życia lokalnej społeczności, wykorzystanie lokalnych zasobów, rozwój infrastruktury turystycznej oraz produktów lokalnych, a także działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Istotnym elementem jest również animowanie społeczności lokalnej do wrażania innowacji i partnerstwa. Tak szeroki zakres działań znajduje uzasadnienie w zgłaszanych przez mieszkańców potrzebach czy przeprowadzonych analizach, a także idealnie wpisuje się w zakres wsparcia jaki umożliwia interwencja LEADER. Dzięki szerokiemu spektrum działań możliwe jest osiągnięcie wartości dodanej w postaci angażowania różnorodnego zestawu aktorów, tworzenia sieci współpracy oraz aktywizacji lokalnej społeczności.

- **Wybór dostępnych źródeł finansowania.** Operacje przewidziane do realizacji będą finansowane z dwóch źródeł z EFFROW (PS WPR) oraz z EFRR (Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego). Dzięki takiemu podejściu możliwe będzie powiązanie interwencji ze zdiagnozowanymi potrzebami i wskazanymi problemami obszaru objętego LSR. Wartością dodaną jest w rezultacie pełniejsze wykorzystywanie szans rozwojowych. Należy także zwrócić uwagę, że Lokalna Grupa Działania planuje pozyskiwać środki na dodatkowe działania, co jeszcze zwiększy efekty inicjatyw podejmowanych w ramach stosowania instrumentu LEADER.

- **Przyjęty sposób wdrażania**. Lokalna Strategia Rozwoju umożliwia właściwe zaspokajanie potrzeb mieszkańców obszaru LGD „Region Włoszczowski" poprzez zastosowanie właściwej sekwencji działań. Po pierwsze, konsultacje społeczne i analizy dały możliwość poznania potrzeb i oczekiwań mieszkańców obszaru. Po drugie, zaplanowano sposoby rozwiązania problemów oraz, po trzecie, opracowano plan działania zakładający właściwą kolejność realizacji poszczególnych przedsięwzięć. Kolejność planowanych działań w ramach wdrażania LSR jest starannie przygotowana. W przypadku każdego celu LSR punktem wyjścia jest sieciowanie partnerów oraz przeprowadzenie operacji, które ukierunkują kolejne działania. Przykładowo, organizacje pozarządowe w pierwszej kolejności otrzymają wsparcie na zakup wyposażenia potrzebnego na prowadzenie działalności statutowej, a w dalszej kolejności realizowane będą interwencje pozwalające na jej rzeczywiste rozszerzenie.

- **Dobór dostępnych metod wdrażania w ramach LSR.** W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju zaplanowano wykorzystanie rozmaitych metod wdrażania przedsięwzięć. Zaplanowano konkursy oraz projekty grantowe, dzięki czemu w realizację LSR zaangażowani zostaną przedstawiciele wszystkich grup interesu. LGD „Region Włoszczowski" może również być beneficjentem w konkursach (może realizować operacje), które mają przynieść wartość dodaną w postaci wzmocnienia pozycji LGD jako aktora odpowiadającego za sieciowanie lokalnych partnerów. Z kolei dodatkową korzyścią wynikającą z projektów partnerskich będzie możliwość

wymiany doświadczeń i dobrych praktyk. Operacje w partnerstwie będą ponadto wzmacniać partnerstwo na obszarze LSR.

- **Wzmocnienie efektów realizacji LSR.** Kluczowym warunkiem skutecznego wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju jest odpowiednie zarządzanie procesem. Wymaga to monitorowania jego postępów, angażowania członków lokalnej społeczności i skutecznej komunikacji z nimi. Te efekty osiągnięte zostaną dzięki realizacji planu komunikacyjnego (więcej informacji w rozdziale III). Działania komunikacyjne LGD „Region Włoszczowski" obejmować będą nie tylko informowanie lokalnej społeczności o realizacji LSR, planowanych konkursach i ich wynikach, ale także pozyskiwanie informacji zwrotnych. Stworzona zostanie możliwość zgłaszania przez mieszkańców obszaru nowych pomysłów na działania oraz uwag dotyczących zarządzania procesem realizacji LSR. Inkluzywność Lokalnej Grupy Działania będzie przejawiać się w ciągłym zachęcaniu mieszkańców obszaru do stawania się członkami Stowarzyszenia. W tym celu wykorzystywane będą kanały komunikacji dostosowane do zdiagnozowanych potrzeb różnych grup lokalnych odbiorców.

Rozdział VI. Cele i wskaźniki

Specyfikacja i opis celów

Diagnoza potrzeb lokalnej społeczności (Rozdział IV) pozwoliła na sformułowanie trzech obszarów tematycznych, w których będą skupiać się przedsięwzięcia podejmowane w czasie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Dążono do tego, by cele LSR bezpośrednio wynikały z przeprowadzonej analizy potrzeb, dlatego działania w każdym z obszarów tematycznych zgrupowane są w ramach odrębnego celu strategii. W poniższej tabeli zobrazowano powiązania pomiędzy wynikami diagnozy a przyjętymi celami LSR.

L.p.	Zdiagnozowane obszary tematyczne	Cele LSR
1	Podnoszenie jakości życia lokalnej społeczności	Cel 1. Poprawa jakości życia lokalnej społeczności
2	Wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych	Cel 2. Wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych
3	Wsparcie organizacji pozarządowych i poszukiwanie nowych sposobów angażowania mieszkańców w działania na rzecz lokalnej społeczności	Cel 3. Animowanie społeczności do wdrażania innowacji i partnerstwa

Tabela 22. Powiązania pomiędzy zdiagnozowanymi obszarami tematycznymi a celami LSR.

W poniższej tabeli zestawiono cele LSR z wynikami analizy SWOT (Rozdział IV). Pozwala to na wykazanie powiązań pomiędzy celami LSR a przeprowadzonymi konsultacjami społecznymi. Dane w tabeli uzasadniają przyjęte cele poprzez wykazanie ich powiązań ze zdiagnozowanymi potrzebami obszaru LSR.

Cel LSR	Wyniki analizy SWOT
Cel 1. Poprawa jakości życia lokalnej społeczności	• Zagrożeniem dla rozwoju obszaru są zjawiska demograficzne, potrzebne jest przeciwdziałanie wyludnianiu obszaru oraz niwelowanie skutków starzenia się społeczeństwa. • Potrzeba wsparcia rozwoju lokalnych przedsiębiorstw. • Należy udzielić wsparcia osobom z grup w niekorzystnej sytuacji: kobietom oraz osobom poszukującym zatrudnienia.
Cel 2. Wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych	• Zasoby przyrodnicze i kulturowe pozwalają wykorzystywać szanse rozwojowe. • Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura obniża atrakcyjność obszaru. • Negatywnie na rozwój obszaru wpływa brak rozpoznawalnych produktów lokalnych.
Cel 3. Animowanie społeczności do wdrażania innowacji i partnerstwa	• Warto wspierać rozwój organizacji pozarządowych, ponieważ ułatwiają one wykorzystanie licznych szans rozwojowych. • Barierą w wykorzystywaniu szans rozwojowych jest niedostateczne zaangażowanie mieszkańców obszaru LGD w lokalne sprawy.

Tabela 23. Powiązanie celów z wnioskami z konsultacji społecznych i wynikami analizy SWOT.

Cel 1. Poprawa jakości życia lokalnej społeczności

Przeprowadzona analiza potrzeb lokalnej społeczności (rozdział IV) wykazała, że doświadcza ona negatywnych następstw zjawisk demograficznych, które występują na obszarach wiejskich w Polsce. Istotnym zagrożeniem dla obszaru jest wyludnianie się spowodowane opuszczaniem go przez młodych mieszkańców. Konieczne jest także

przeciwdziałanie negatywnym następstwom procesu starzenia się społeczności. Zjawiska te powiązane są z sytuacją gospodarczą regionu, w którym brakuje dużych zakładów pracy. To zniechęca młode osoby do pozostawania w rodzinnych miejscowościach oraz obniża ich atrakcyjność osadniczą. Osoby poszukujące zatrudnienia mają problem ze znalezieniem ofert pracy zgodnych z ich aspiracjami i kwalifikacjami. Jest to również kłopot dla przedsiębiorców, którzy nie zawsze mogą liczyć na zatrudnienie odpowiednio wykwalifikowanych pracowników. Szczególnych trudności na rynku pracy doświadczają kobiety, które częściej niż mężczyźni obciążone są wykonywaniem prac domowych czy opieką nad niesamodzielnymi członkami rodzin (dzieci, seniorzy).

Działania podejmowane w ramach realizacji celu nr 1 będą zmierzać do poprawienia jakości życia społeczności lokalnej poprzez komplementarne wobec siebie interwencje w zakresie:

- Zwiększenia dostępności infrastruktury publicznej (np. rekreacyjnej, sportowej, kulturalnej),
- Wspierania osób młodych, seniorów, kobiet oraz osób poszukujących zatrudnienia,
- Wsparcia lokalnych przedsiębiorców oraz tworzenia miejsc pracy dla osób poszukujących zatrudnienia.

Braki w infrastrukturze publicznej wpływają negatywnie na rozwój obszaru, co wykazała analiza SWOT. Są one szczególnie dotkliwe dla osób, które są mniej mobilne, np. seniorów czy osób młodych. Inwestowanie w infrastrukturę nie tylko poprawi jakość życia tych osób, ale także będzie zwiększać atrakcyjność obszaru, co pośrednio może przyczyniać się do rozwiązywania problemów demograficznych.

Organizacje pozarządowe mają potencjał by skutecznie działać na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. Pokazuje to przykład NGO, które prowadzą szkoły, aktywizują seniorów czy prowadzą działalność charytatywną. W ramach przedsięwzięć przypisanych do celu 1 udzielone zostanie im wsparcie, które pozwoli im skuteczniej działać na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji (kobiet oraz osób poszukujących zatrudnienia) oraz seniorów i osób młodych. Przewidziano również dodatkowe wsparcie na rozwój oferty kierowanej do przedstawicieli tych grup.

Powiązanie problemów społecznych obszaru LGD „Region Włoszczowski" z jego sytuacją gospodarczą powoduje, że wskazane jest włączenie w działania na rzecz ich rozwiązania lokalnych przedsiębiorców. Szczególnie potrzebne jest rozwijanie istniejących firm, tak by zwiększać szanse pojawienia się na obszarze większych zakładów pracy. Istotne jest także tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy, do czego może przyczynić się wsparcie planowane w ramach celu 1 ze względu na preferowanie operacji uwzględniających elementy innowacyjne (więcej informacji w rozdziale VII).

Ze względu na skalę problemów społecznych, których doświadczają gminy wchodzące w skład Lokalnej Grupy Działania „Region Włoszczowski" postanowiono, że podejmie ona starania o pozyskanie dodatkowych środków z Europejskiego Funduszu Społecznego + oraz rządowych programów wsparcia osób w wieku senioralnym. Więcej informacji na ten temat znajduje się w opisie przedsięwzięć przypisanych do celu 1.

Cel 2. Wykorzystanie lokalnych zasobów turystycznych i kulturowych

Gminy wchodzące w skład LGD „Region Włoszczowski" posiadają wiele cennych zasobów przyrodniczych. Na uwagę zasługuje także dziedzictwo kulturowe, które zostało opisane w czasie konsultacji społecznych. Analiza SWOT wykazała, że te zasoby pozytywnie wpływają na wykorzystanie wielu szans rozwojowych stojących przed partnerskimi gminami. Z tego względu uzasadnione jest podejmowanie działań na rzecz ochrony i zrównoważonego wykorzystania tego lokalnego dziedzictwa. W ramach celu 2 prowadzone będą interwencje zmierzające do:

- Poprawy infrastruktury turystycznej
- Edukowania liderów lokalnej społeczności i ułatwienia im podejmowania działań na rzecz wykorzystania zasobów przyrodniczych i kulturowych
- Rozwoju produktów lokalnych.

Zaplanowane działania na rzecz dziedzictwa lokalnego składają się więc z szeregu komplementarnych zadań. Wszystkie one są także bezpośrednią odpowiedzią na zdiagnozowane potrzeby obszaru. Działania związane z poprawą stanu infrastruktury turystycznej są uzupełnieniem przedsięwzięcia dotyczącego infrastruktury, które zostało przypisane do celu nr 1. Przedsięwzięcia te różnią się zakresem wsparcia, ponieważ w przypadku celu 1 nacisk położony będzie na zwiększenie dostępności infrastruktury publicznej dla mieszkańców obszaru. W przypadku celu nr 2 dofinansowane zostaną działania na rzecz infrastruktury turystycznej, a więc związane z wykorzystaniem szans rozwojowych związanych z rozwojem turystyki wiejskiej w Polsce. Działania te powinny być powiązane z lokalnymi zasobami przyrodniczymi i kulturowymi, które dzięki lepszej infrastrukturze powinny być skuteczniej wykorzystywane.

Działania związane z edukacją liderów wynikają z przeświadczenia członków Lokalnej Grupy Działania o potrzebnie podejmowania działań, które będą przynosić pozytywne efekty w dłuższej perspektywie czasowej. W ramach wdrażania LSR wyłonieni zostaną liderzy lokalni, którzy będą animatorami lokalnej społeczności oraz inicjatorami kolejnych inicjatyw na rzecz dziedzictwa lokalnego. Edukacja liderów jest więc inwestycją w ich kompetencje, które powinny przyczynić się do długofalowego rozwoju obszaru LGD.

Analiza SWOT wykazała, że istotną słabością „Regionu Włoszczowskiego" jest brak rozpoznawalnych produktów lokalnych. Wykorzystanie potencjału obszaru w zakresie ich rozwoju jest bardzo ważną szansą rozwojową. Wsparcie na rozwój produktów lokalnych obejmować będzie realizację międzynarodowego projektu partnerskiego oraz projektu grantowego. Także w przypadku tego działania LGD kieruje się ideą maksymalizacji efektów wdrażania LSR. Projekt partnerski pozwoli nie tylko przeprowadzić konkretne działania promocyjne, ale również będzie okazją do wymiany wiedzy oraz zdobywania nowych kompetencji. Nie bez znaczenie będzie także zwiększanie zdolności lokalnych organizacji do współpracy z partnerami z kraju i zza granicy. Projekt grantowy pozwoli z kolei na zwiększenie zainteresowania produktami lokalnymi wśród członków społeczności. Powinno to prowadzić do zwiększenia popytu na tego typu produktu wśród mieszkańców partnerskich gmin oraz stworzyć impuls do tworzenia kanałów ich dystrybucji.

Cel 3. Animowanie społeczności do wdrażania innowacji i partnerstwa

W ramach celu 3 zaplanowano działania, które zmierzać będą do zwiększenia innowacyjnego potencjału obszaru LGD. Szczególne nadzieje w tym zakresie wiązane są z organizacjami pozarządowymi. Odgrywają one istotną rolę w wykorzystywaniu szans rozwojowych, ale napotykają bariery w postaci zbyt małej aktywności mieszkańców, w tym zwłaszcza osób młodych. Wykorzystanie potencjału III sektora wymaga więc poszukiwania nowych sposobów aktywizacji mieszkańców. Dobrą okazją do angażowania się w rozwijanie swoich małych ojczyzn może być opracowanie i wdrażanie koncepcji inteligentnych wsi. Koncepcje te były już wspierane w czasie wdrażania poprzedniej LSR, ale także w tym dokumencie strategicznym postanowiono uwzględnić ten instrument, tak by mogło zostać nim objęte jak najwięcej miejscowości. Przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi ułatwi społecznościom je zamieszkującym pozyskiwanie innych środków uwzględnionych w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej. W ramach celu 3 zaplanowano konkurs na operacje w partnerstwie powiązane z koncepcjami inteligentnych wsi. W ramach tych operacji będzie możliwe realizowanie działań komplementarnych wobec innego wsparcia zaplanowanego w PS WPR. Warto zwrócić uwagę, że nieprzypadkowo działanie to przeprowadzone zostanie za pomocą operacji w partnerstwie. Zamierzeniem jest tutaj, by oprócz wsparcia innowacyjnego potencjału lokalnych społeczności, zwiększać jednocześnie potencjał do współpracy pomiędzy ich członkami oraz wzmacniać partnerstwo na obszarze LGD. Więcej informacji na temat innowacji oraz operacji w partnerstwie można znaleźć w rozdziale VII.

Cel 3 obejmuje także działania, które w nowatorski sposób mają zwiększyć innowacyjny potencjał organizacji pozarządowych. Dokonane zostanie to za pomocą dwóch konkursów z udziałem LGD. Celem pierwszej z planowanych operacji będzie aktywizowanie i sieciowanie lokalnych NGO. W ramach drugiej operacji wybranym, najlepiej rokującym organizacjom udzielone zostanie kompleksowe wsparcie w ramach inkubatora innowacji

społecznych. Celem tych działań będzie zwiększenie zdolności organizacji pozarządowych do zdobywania środków finansowych na swoje działania oraz poszukiwania nowych rozwiązań problemów lokalnej społeczności.

Wnioskodawcy przygotowujący propozycje operacji w ramach celu 3 muszą obowiązkowo uwzględnić definicję innowacyjności zamieszczoną w Rozdziale VII. LGD będzie wspierać tworzenie innowacyjnych operacji poprzez działania informacyjne, szkoleniowe i doradcze uwzględnione w planie komunikacji.

Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania

W poniższej tabeli przedstawiono źródła finansowania celów LSR. Wskazano w niej także wskaźniki rezultatu przypisane do programów, z których finansowana będzie realizacji LSR. Dzięki temu możliwe jest ukazanie powiązania pomiędzy celami LSR a źródłami finansowania, którymi są Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027) Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (w ramach Programu „Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027").

Cel LSR	**Źródła finansowania przedsięwzięć w ramach celu LSR**	**Wskaźniki rezultatu zgodne ze wskaźnikami programów, z których finansowana jest realizacja celu**
Cel 1. Poprawa jakości życia lokalnej społeczności	PS WPR (EFRROW)	R.37. Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich R.41. Łączenie obszarów wiejskich w Europie R.42. Promowanie włączenia społecznego
Cel 2. Wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych	FESW (EFRR)	RCR77
	PS WPR (EFRROW)	R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom
Cel 3. Animowanie społeczności do wdrażania innowacji i partnerstwa	PS WPR (EFRROW)	R.1. Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom R.40. Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej. R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.

Tabela 24. Przedstawienie celów LSR z podziałem na źródła finansowania.

Harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników został szczegółowo omówiony w Rozdziale VIII „Plan działania" oraz w załączniku nr 2. W tym miejscu warto jednak omówić podstawowe założenia przyjętej w ramach LSR logiki interwencji.

Harmonogram realizacji LSR przewiduje, że w celu 1 w pierwszej kolejności zrealizowane zostaną przedsięwzięcia dotyczące zwiększania dostępności infrastruktury oraz tworzenia miejsc pracy. Drugi w kolejności będzie projekt grantowy dotyczący wyposażenia niezbędnego organizacjom pozarządowym do prowadzenia działalności statutowej. Realizacja celu 1 domknięta zostanie projektem grantowym, który umożliwi grantobiorcom rozwój oferty kierowanej do osób młodych, seniorów oraz grup osób w niekorzystnej sytuacji.

W przypadku celu nr 2 priorytetem również będzie operacja infrastrukturalna (P.2.1. Budowa lub modernizacja niekomercyjnej infrastruktury turystycznej). Następnie Lokalna Grupa Działania zrealizuje nabór na operację dotyczącą edukacji liderów życia publicznego i społecznego w zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego. W dalszej kolejności przeprowadzony zostanie nabór na operację dotycząca ochrony dziedzictwa kulturowego oraz międzynarodowy projekt partnerski i projekt grantowy przypisane do przedsięwzięcia P.2.3.

Logika interwencji zaplanowanej w celu 3 2 powoduje, że w pierwszej kolejności powinna zostać zrealizowana operacja aktywizująca i sieciująca organizacje pozarządowe. Dzięki temu będą one mogły następnie przystąpić do tworzenia koncepcji inteligentnych wsi oraz wdrażać komplementarne z nimi działania w ramach projektu grantowego. Na tym etapie wdrażania LSR uruchomiony zostanie również inkubator innowacji NGO.

W kolejnych częściach tego rozdziału są zaprezentowane informacje dotyczące sposobu realizacji przedsięwzięć przypisanych do każdego z trzech celów LSR. Informacje te powinny być uwzględnione przez wnioskodawców w czasie opracowania propozycji operacji. Kluczowe informacje na temat przedsięwzięć zostały zebrane w tabelach, co ułatwia szybkie zapoznanie się z działaniami planowanymi do podjęcia w czasie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju.

Opis przedsięwzięć realizujących cele LSR

Przedsięwzięcia w celu 1.

Do celu nr 1 (Poprawa jakości życia lokalnej społeczności) przypisane zostały trzy przedsięwzięcia:

- P.1.1. Poprawa dostępności infrastruktury publicznej
- P.1.2. Integracja społeczności i włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji
- P.1.3. Włączenie przedsiębiorców w działania na rzecz podnoszenia jakości życia mieszkańców.

Przedsięwzięcia te są kompleksową odpowiedzią na potrzeby lokalnej społeczności. Zastosowane zostaną zróżnicowane sposoby realizacji LSR (konkursy i projekty grantowe), co pozwoli zaangażować w osiąganie celu przedstawicieli wszystkich grup interesów występujących na obszarze LSR. Przedsięwzięcia zostały zaplanowane w taki sposób by bezpośrednio odpowiadać na potrzeby grup, które ze względu na swoją sytuację życiową są najbardziej dotknięte zdiagnozowanymi problemami w zakresie jakości życia. Przedsięwzięcia 1.1. oraz 1.2. będą skupiać się w szczególności na działaniach podejmowanych na rzecz seniorów, osób młodych i kobiet. Efekty realizacji przedsięwzięcia 1.3. mają pośrednio przyczynić się do podniesienia komfortu życia wszystkich członków społeczności poprzez zwiększenie dostępności usług świadczonych przez przedsiębiorców. Bezpośrednio skorzystają na jego realizacji osoby poszukujące zatrudnienia.

Działania podejmowane przez „Region Włoszczowski" na rzecz poprawy jakości życia lokalnej społeczności będą jednak wykraczać poza wymienione powyżej przedsięwzięcia finansowane w ramach interwencji LEADER w PS WPR 2023-2027. LGD podejmie starania o pozyskanie dodatkowych środków na inicjatywy wymienione w poniższej tabeli.

Planowane działania	**Proponowane źródło finansowania**
Wykorzystanie instrumentów aktywnej integracji (w szczególności aktywizacji edukacyjnej, społecznej oraz zawodowej) prowadzące do integracji społecznej oraz do zwiększenia zatrudnienia osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji (osób biernych zawodowo, osób z niepełnosprawnościami oraz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym).	Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027, Priorytet 9: Usługi społeczne i zdrowotne, cel szczegółowy (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji.
Projekty związane ze świadczeniem usług społecznych/zdrowotnych dla osób starszych	Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027, Priorytet 9: Usługi społeczne i zdrowotne, cel szczegółowy (k) Zwiększanie

	równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej.
Wspieranie partycypacji publicznej seniorów, tworzenie i rozwój Rad Seniorów w gminach wchodzących w skład LGD.	Program wieloletni na rzecz Osób Starszych „Aktywni+”.
Rozwój kompetencji osób młodych, kobiet oraz osób poszukujących zatrudnienia.	Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027, Priorytet 8: Edukacja na wszystkich etapach życia, cel szczegółowy (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych , lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.

Tabela 25. Proponowane źródło finansowania dodatkowych działań LGD.

Podnoszenie jakości życia jest wyjątkowo ważnym obszarem tematycznym dla LGD, co jest uzasadnione potrzebami społecznymi opisanymi w rozdziale IV. Z tego względu uzasadnione jest by działania planowane w ramach Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność zostały uzupełnione o projekty finansowane z innych źródeł. Taka strategia pozwoli zmaksymalizować efekty realizacji LSR oraz ułatwi osiąganie ambitnych celów, jakie stawia sobie „Region Włoszczowski” w zakresie aktywizacji i włączenia społecznego.

Przedsięwzięcie 1.1. Poprawa dostępności infrastruktury publicznej

Rozwój infrastruktury rekreacyjnej, sportowej i kulturalnej był ważnym zadaniem wspieranym w czasie wdrażania poprzednich Lokalnych Strategii Rozwoju. Potrzeby w tym zakresie są jednak nadal duże. Niedostatki w różnego rodzaju elementach infrastruktury publicznej były bolączką powszechnie zgłaszaną przez mieszkańców w czasie konsultacji społecznych (szczegóły w rozdziale IV). Jest to szczególnie problematyczne dla osób, które doświadczają wykluczenia komunikacyjnego: młodzieży, seniorów, młodych rodziców, osób pozostających bez zatrudnienia.

W ramach przedsięwzięcia 1.1. wspierane będą operacje polegające na budowie lub modernizacji ogólnodostępnej infrastruktury publicznej (rekreacyjnej, sportowej, kulturalnej). Obowiązkowe dla wnioskodawców będzie uwzględnienie w realizowanych projektach kwestii zwiększenia dostępności infrastruktury dla członków jednej z następujących grup:

- Osoby młode do 25 roku życia,
- Osoby w wieku senioralnym powyżej 60 roku życia,
- Kobiety,
- Osoby poszukujące zatrudnienia.

Inwestycje w infrastrukturę będą musiały uwzględniać specyficzne potrzeby tych osób, co będzie musiało być w przekonujący sposób uzasadnione przez wnioskodawców. Jednym ze sposobów na znalezienie właściwych

rozwiązań w kwestii zwiększania dostępności infrastruktury może być zaangażowanie w przygotowanie i realizację operacji osób należących do wymienionych powyżej grup.

Szczegółowe informacje na temat wsparcia dostępnego w ramach przedsięwzięcia 1.1. znajdują się w poniższej tabeli.

Przedsięwzięcie 1.1. Poprawa dostępności infrastruktury publicznej		**Uzasadnienie**
Źródło finansowania; Zakres wsparcia wg WPR	EFRROW (PS WPR)	Działania wpisują się w zakres tematyczny nr 6 interwencji LEADER w ramach PS WPR (Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej).
Sposób realizacji	Konkurs	Sposób realizacji uzasadniony zakresem tematycznym, który wykracza poza działania możliwe do realizacji w ramach grantów.
Możliwość realizacji operacji w partnerstwie z podmiotami z obszaru LSR	Tak	Współpraca lokalnych podmiotów w realizacji projektów infrastrukturalnych będzie maksymalizować efekty wdrażania LSR.
Możliwość realizacji operacji partnerskich z podmiotami spoza obszaru LSR	Nie	Celem przedsięwzięcia jest udzielenie wsparcia osobom w niekorzystnej sytuacji na obszarze LSR. Z tego względu nieuzasadnione jest angażowanie podmiotów spoza niego.
Możliwe zakresy wsparcia	Budowa lub modernizacja infrastruktury rekreacyjnej, sportowej lub kulturalnej, (dotyczy gmin z woj. świętokrzyskiego), Budowa lub modernizacja infrastruktury rekreacyjnej, sportowej lub kulturalnej oraz turystycznej (dotyczy gmin z woj. łódzkiego i śląskiego), która prowadzi do zwiększenia jej dostępności dla osób w niekorzystnej sytuacji.	Zakresy wsparcia precyzyjnie odpowiadają na zdiagnozowane problemy i w pełni wpisują się w zakresy tematyczne interwencji LEADER.
Katalog wnioskodawców	Jednostki sektora finansów publicznych (JSFP), organizacje pozarządowe	Zarówno JSFP jak i NGO mają potencjał do podejmowania działań poprawiających dostęp do infrastruktury.
Poziom dofinansowania	• Dla JSFP: do 75% kosztów kwalifikowanych • Dla NGO: do 100% kosztów kwalifikowanych.	Intensywność wsparcia zgodna z PS WPR.

Maksymalna kwota pomocy	350 000 zł	Kwota zgodna z wytycznymi w zakresie wdrażania LSR
Wskaźnik produktu	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury publicznej	Celem przedsięwzięcia jest zwiększenia dostępności jak największej liczby obiektów infrastruktury.

Tabela 26. Przedsięwzięcie 1.1. Poprawa dostępności infrastruktury publicznej.

Przedsięwzięcie 1.2. Integracja społeczności i włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji

Przedsięwzięcie 1.2. jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy osób w niekorzystnej sytuacji (kobiet, osób poszukujących zatrudnienia), osób młodych oraz seniorów. Mogą one być skutecznie rozwiązywane przez lokalne organizacje pozarządowe. W ramach przedsięwzięcia 1.2. przeprowadzone zostaną dwa projekty grantowe, których celem będzie zwiększanie potencjału NGO do podejmowania działań na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji oraz rozwój oferty wsparcia do nich kierowanej.

Pierwszy projekt grantowy umożliwi organizacjom pozarządowym zakup wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działań statutowych. Wsparcie to ma ułatwić im podejmowanie nowych inicjatyw na rzecz młodzieży, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji.

Drugi grant dotyczyć będzie organizacji wydarzeń, które będą promować nową ofertę dla przedstawicieli i przedstawicielek czterech wyszczególnionych powyżej grup. Termin „oferta" jest tu rozumiany szeroko. Obejmuje on zarówno atrakcyjne formy spędzania czasu wolnego, wsparcie szkoleniowe, opiekę, aktywizację i wszelkie inne działania, które są odpowiedzią na zdiagnozowane potrzeby kobiet, osób poszukujących zatrudnienia, osób młodych i seniorów.

Przedsięwzięcie 1.2. Integracja społeczności i włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji		**Uzasadnienie**
Źródło finansowania; Zakres wsparcia wg WPR	EFRROW (PS WPR)	Przedsięwzięcie wpisuje się w potrzeby, na które odpowiedzią jest interwencja I.13.1. Zakres wsparcia nr 8 (Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji.)
Sposób realizacji	Projekty grantowe	Realizacja pojedynczych grantów ma pozwolić na osiągnięcie celu całego projektu grantowego. Pozwoli to zaangażować znaczną liczbę podmiotów z obszaru LSR w działania na rzecz podnoszenia jakości życia osób w niekorzystnej sytuacji.
Możliwość realizacji operacji w partnerstwie z podmiotami z obszaru LSR	Nie	Zgodnie z wytycznymi w zakresie realizacji LSR operacje w partnerstwie mogą być realizowane jedynie w ramach konkursów.
Możliwość realizacji operacji partnerskich z podmiotami spoza obszaru LSR	Nie	Zgodnie z wytycznymi w zakresie realizacji LSR operacje partnerskie mogą być realizowane jedynie w ramach konkursów.

Możliwe zakresy wsparcia	**Grant 1** Zakup wyposażenia niezbędnego do realizacji działań statutowych ze szczególnym uwzględnieniem działań na rzecz seniorów, osób młodych i osób w niekorzystnej sytuacji.	Zakresy wsparcia uzasadnione są zdiagnozowanymi potrzebami społeczności. Dobrze oddają one również logikę interwencji przyjętą w czasie tworzenia LSR. Jej wdrażanie nie powinno skutkować realizacją punktowych interwencji, które nieprzynoszących wartości dodanej w długiej perspektywie czasowej. Działania powinny być raczej nakierowane na zwiększanie potencjału podmiotów z obszaru LGD do samodzielnego podejmowania kolejnych inicjatyw w przyszłości.
	Grant 2 Tworzenie oferty kierowanej do seniorów, osób młodych oraz osób w niekorzystnej sytuacji zgodnie z potrzebami wskazanymi w Rozdziale IV. W ramach grantu ma zostać zorganizowane inauguracyjne wydarzenie, które zachęci mieszkańców obszaru do korzystania z oferty grantobiorcy.	
Katalog wnioskodawców	Organizacje pozarządowe	Celem przedsięwzięcia jest wzmacnianie potencjału NGO do podejmowania działań na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji.
Poziom dofinansowania	Do 100% kosztów kwalifikowanych	Poziom dofinansowania zgodny z PS WPR i wytycznymi w zakresie wdrażania LSR.
Maksymalna kwota pomocy	50 000 zł	Wartość określona na podstawie danych historycznych. Dotyczy pojedynczego zadania grantowego.
Wskaźnik produktu	**Grant 1** Liczba podmiotów objętych wsparciem	Wskaźnik ukierunkowuje LGD na istotę przedsięwzięcia, czyli wspieranie organizacji działających na rzecz mieszkańców obszaru, w tym w szczególności osób młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji.
	Grant 2 Liczba wydarzeń	Wskaźnik ukierunkowuje grantobiorców na realizację działań niezbędnych do osiągnięcia zakładanych celów całego projektu grantowego.

Tabela 27. Integracja społeczności i włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji.

Przedsięwzięcie 1.3. Włączenie przedsiębiorców w działania na rzecz podnoszenia jakości życia mieszkańców

Celem przedsięwzięcia jest zwiększenie komplementarności działań podejmowanych na rzecz podnoszenia jakości życia członków społeczności lokalnej. W ich realizację powinni zostać włączeni także przedsiębiorcy. Jest to tym istotniejsze, że jedną ze zdefiniowanych w LSR grup osób w niekorzystnej sytuacji są osoby poszukujące zatrudnienia. Powoduje, że tworzenie miejsc pracy jest jednym z wyzwań, które stają przed mieszkańcami obszaru LGD „Region Włoszczowski".

Wszystkim opisywanym tu przedsięwzięciom przyświeca idea maksymalizacji korzyści jakie osiągnięte zostaną dzięki udzieleniu wsparcia na ich realizację. Z tego względu postanowiono stworzyć zamkniętą listę branż, którym udzielane będzie wsparcie na tworzenie miejsc pracy. Wybrano branże, które mają potencjał rozwojowy oraz

związane są z potrzebami obszaru opisanymi w czasie konsultacji społecznych. Kryteria te spełniają trzy branże definiowane zgodnie z sekcjami PKD 2007:

1. Przetwórstwo przemysłowe (sekcja C),
2. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (sekcja I),
3. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (sekcja R).

W konkursach na wybór operacji premiowane będą te, które przyczynią się do stworzenia i utrzymania miejsc pracy dla osób poszukujących zatrudnienia lub osób młodych. Wsparcie otrzymają operacje zawierające elementy innowacyjne zgodnie z definicją innowacyjności zawartą w rozdziale VII. Oznacza to, że warunkiem dostępu jest osiągnięcie przez propozycję operacji co najmniej poziomu innowacji imitującej.

Przedsięwzięcie 1.3. Włączenie przedsiębiorców w działania na rzecz podnoszenia jakości życia mieszkańców		**Uzasadnienie**
Źródło finansowania; Zakres wsparcia wg WPR	EFRROW (PS WPR)	Zgodność z zakresem wsparcia interwencji I.13.1. – LEADER w ramach PS WPR (zakres wsparcia nr 1: Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez: rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej.
Sposób realizacji	Konkurs	Sposób realizacji operacji dostosowany do zakresu tematycznego.
Możliwość realizacji operacji w partnerstwie z podmiotami z obszaru LSR	Tak	Realizacja operacji w partnerstwie jest dopuszczalna zgodnie z wytycznymi w zakresie realizacji LSR. Taki sposób realizacji operacji może zwiększać wartość dodaną podejścia LEADER.
Możliwość realizacji operacji partnerskich z podmiotami spoza obszaru LSR	Nie	Celem przedsięwzięcia jest wspieranie rozwoju gospodarczego obszaru i tworzenie rozwiązań dopasowanych do jego specyfiki. Angażowanie partnerów spoza niego nie zwiększy wartości dodanej realizowanych operacji.
Możliwe zakresy wsparcia	Rozwijanie działalności gospodarczej prowadzące do wdrożenia nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów.	Ze wsparcia będą mogli skorzystać przedsiębiorcy reprezentujący wybrane branże. Przedsięwzięcie pozwoli osiągnąć rezultaty korzystne z punktu widzenia lokalnej społeczności (nowe miejsca pracy). Zostało ono uwzględnione w celu 1 także po to, by zwiększyć komplementarność działań, tzn. zaangażowania w działania na rzecz poprawy jakości życia przedstawicieli wszystkich grup interesów. Warunkiem dostępu jest spełnienie definicji innowacyjności zaprezentowanej w Rozdziale 7, czyli osiągnięcie co najmniej poziomu innowacji imitującej.
Katalog wnioskodawców	Podmioty gospodarcze działające na obszarze LSR.	Operacja ma podnosić jakość życia społeczności lokalnej, dlatego wsparcie będzie udzielane tylko podmiotom działającym na obszarze LSR.

Poziom dofinansowania	Do 65% kosztów kwalifikowanych	Intensywność wsparcia zgodna z wytycznymi w zakresie wdrażania LSR.
Maksymalna kwota pomocy	150 000 zł	Maksymalna kwota wsparcia zgodna z wytycznymi w zakresie wdrażania LSR.
Wskaźnik produktu	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Wskaźnik stosowany w okresie realizacji poprzedniej LSR, który pozwala precyzyjnie określić efekty realizacji operacji związanych z zakładaniem działalności gospodarczej.

Tabela 28. Przedsięwzięcie 1.3. Włączenie przedsiębiorców w działania na rzecz podnoszenia jakości życia mieszkańców.

Do każdego z przedsięwzięć przypisane zostały adekwatne i mierzalne wskaźniki produktu. Pozwolą one prowadzenie monitoringu i ewaluacji procesu wdrażania LSR zgodnie z procedurami opisanymi w rozdziale X. Szczegółowy harmonogram osiągania docelowych wartości wskaźników znajduje się w rozdziale VIII i załączniku nr 2. Dla jasności przekazu oraz dla wygody przyszłych wnioskodawców w poniższej tabeli ujęto zbiorcze zestawienie wszystkich wskaźników produktów przypisanych do przedsięwzięć w celu 1.

Nr przedsięw-zięcia	Nazwa przedsięwzięcia	Sposób realizacji	Wskaźnik produktu	Jednostka miary	Wartość początkowa	Wartość docelowa
P.1.1.	Poprawa dostępności infrastruktury publicznej	Konkurs	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury publicznej	Szt.	0	11
P.1.2.	Integracja społeczności i włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji	Projekt grantowy 1	Liczba podmiotów objętych wsparciem	Szt.	0	11
		Projekt grantowy 2	Liczba wydarzeń	Szt.	0	6
P.1.3.	Włączenie przedsiębiorców w działania na rzecz podnoszenia jakości życia mieszkańców	Konkurs	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Szt.	0	11

Tabela 29. Wskaźniki produktu w przedsięwzięciach w celu 1.

Przedsięwzięcia w celu 2.

Cel nr 2 składa się z trzech przedsięwzięć. Pierwsze z nich finansowane będzie z Europejskiego Funduszu Regionalnego w ramach Programu „Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027". Pozostałe przedsięwzięcia wpisują się w zakresy wsparcia interwencji LEADER i będą finansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Przedsięwzięcia w celu 2 składają się na zestaw komplementarnych działań, które mają pobudzać rozwój obszaru objętego LSR dzięki wykorzystaniu jego unikatowych zasobów:

- P.2.1. Budowa lub modernizacja niekomercyjnej infrastruktury turystycznej
- P.2.2. Edukacja liderów życia publicznego i społecznego
- P.2.3. Rozwój produktów lokalnych.

Ze względu na źródło finansowania, wsparciem objęte zostaną jedynie operacje realizowane przez podmioty działające w gminach położnych na terenie województwa świętokrzyskiego i dotyczące obiektów znajdujących się w ich granicach.

Przedsięwzięcie 2.1. Budowa lub modernizacja niekomercyjnej infrastruktury turystycznej

Realizacja przedsięwzięcia 2.1. finansowana będzie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach programu „Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027". Oznacza to, że zakres operacji będzie musiał być zgodny ze Szczegółowym Opisem Priorytetów programu opracowanym przez Samorząd Województwa. Realizacja operacji będzie musiała przyczyniać się do zwiększania potencjału turystycznego obszaru. Inwestycje w infrastrukturę będą musiały odbywać się z poszanowaniem lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych oraz umożliwiać ich zrównoważone wykorzystanie.

Przedsięwzięcie 2.1. Budowa lub modernizacja niekomercyjnej infrastruktury turystycznej		**Uzasadnienie**
Źródło finansowania	FESW (EFRR)	Przedsięwzięcie odpowiada na zdiagnozowane potrzeby i jest zgodne z celem szczegółowym FESW: RSO5.2. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie
Sposób realizacji	Projekt grantowy	Projekt finansowany w ramach FESW (EFRR). Sposób realizacji dostosowany do źródła finansowania.
Możliwość realizacji operacji w partnerstwie z podmiotami z obszaru LSR	Nie	Zgodnie z regulacjami dotyczącymi Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność możliwość realizacji operacji we współpracy z innymi podmiotami ograniczona jest do projektów wybieranych w trybie konkursowym.
Możliwość realizacji operacji partnerskich z podmiotami spoza obszaru LSR	Nie	
Możliwe zakresy wsparcia	Budowa lub modernizacja infrastruktury sprzyjającej wykorzystaniu turystycznego potencjału obszaru.	Zakresy wsparcia zgodny z wynikami konsultacji społecznych oraz spójny z FESW.
Katalog wnioskodawców	JST (z woj. świętokrzyskiego)	JST mają potencjał do podejmowania działań poprawiających dostęp do infrastruktury.
Poziom dofinansowania	do 85% kosztów kwalifikowanych	Intensywność wsparcia zgodna z wytycznymi w zakresie wdrażania LSR.

Maksymalna kwota pomocy	125 000 zł	Wysokość wsparcia określona na podstawie danych historycznych. Dotyczy pojedynczego zadania grantowego.
Wskaźnik produktu	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	Wskaźnik zgodny z FESW.

Tabela 30. Przedsięwzięcie 2.1. Budowa lub modernizacja niekomercyjnej infrastruktury turystycznej.

Przedsięwzięcie 2.2. Edukacja liderów życia publicznego i społecznego

Na przedsięwzięcie 2.2. składają się operacje, które maja być bardzo precyzyjną odpowiedzią na zdiagnozowane potrzeby. Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski" dąży do tego, by podnosić zdolność społeczności lokalnej do podejmowania długofalowych działań na rzecz rozwoju. Oznacza to, że strategicznym celem nie jest prowadzenie punktowych, wyizolowanych interwencji, które nie przynoszą wartości dodanej. Zadaniem LGD jest raczej budować kompetencje i sieci współpracy, które umożliwią członkom lokalnej społeczności podejmowanie samodzielnych działań w przyszłości. Spowoduje to, że unikatowe zasoby obszaru będą mogły być wykorzystywane skuteczniej i w bardziej zrównoważony sposób.

Mieszkańcy obszaru, którzy brali udział w konsultacjach społecznych w czasie powstawania LSR zwracali uwagę, że w lokalnej społeczności brakuje liderów, którzy mogą inicjować działania związane z lokalnymi zasobami. Jest to zjawisko powiązane ze starzeniem się społeczności. Jest ono zarazem typowe dla wiejskich organizacji pozarządowych, które często zarządzane są w sposób liderski i nie przykładają uwagi do przygotowania zmiany pokoleniowej. Celem operacji przypisanych do przedsięwzięcia 2.2. jest zmiana tego stanu rzeczy. Każda z operacji będzie polegać na organizacji dwóch wydarzeń edukacyjno-sieciujących, których celem będzie wyłonienie i aktywizacja potencjalnych liderów życia publicznego. Z punktu widzenia celów LSR istotne jest by działania te objęły swoim zasięgiem cały obszar „Regionu Włoszczowskiego" oraz by aktywizowanie liderów prowadziło jednocześnie do sieciowania podejmowanych przez nich inicjatyw.

Zamierzeniem twórców Lokalnej Strategii Rozwoju jest stosowanie kompleksowego podejścia zarówno do rozwiązywania problemów obszaru, jak również wykorzystania jego atutów. Z tego względu zdecydowano się na zaplanowanie złożenia przez LGD w ramach naborów z przedsięwzięcia 2.2 dwóch bliźniaczych operacji poświęconych edukacji liderów życia publicznego. Będą one różnić się jednak kluczowymi zasobami, które zostaną w nich ujęte. W ramach jednej operacji przeprowadzone zostaną działania edukacyjne i sieciujące dla potencjalnych liderów w zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego, podczas gdy druga skupi się na ochronie dziedzictwa kulturowego. Dzięki temu obie duże grupy zasobów zostaną uwzględnione w przyszłych działaniach. Można spodziewać się, że zbiory liderów podejmujących tematykę związaną z wykorzystaniem różnych zasobów nie będą w pełni rozłączne. Rozdzielenie planowanych działań na dwie operacje jest jednak uzasadnione dążeniem do tego, by włączyć w nie jak największą liczbę przedstawicieli lokalnej społeczności. Dzięki temu stworzona zostanie oferta zarówno dla osób bardziej zainteresowanych ochroną dziedzictwa przyrodniczego, jak i liderów, którzy działać będą w sferze kultury.

Przedsięwzięcie 2.2. Edukacja liderów życia publicznego i społecznego		**Uzasadnienie**
Źródło finansowania; Zakres wsparcia wg WPR	EFRROW (PS WPR)	Przedsięwzięcie wpisuje się w potrzeby, na które odpowiedzią jest interwencja I.13.1. – LEADER i

		wpisuje się w jej zakres tematyczny nr 7 (Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych).
Sposób realizacji	Konkurs z udziałem operacji własnej LGD	Planowany zakres przedsięwzięcia uzasadnia złożenie w ramach konkursu operacji własnych LGD.
Możliwość realizacji operacji w partnerstwie z podmiotami z obszaru LSR	Nie	Nie przewiduje się realizacji w ramach przedsięwzięcia operacji w partnerstwie z podmiotami z obszaru LSR.
Możliwość realizacji operacji partnerskich z podmiotami spoza obszaru LSR	Nie	Nie przewiduje się realizacji w ramach przedsięwzięcia operacji partnerskich z podmiotami spoza obszaru LSR.
Możliwe zakresy wsparcia	Konkurs 1: organizacja dwóch wydarzeń edukacyjno-sieciujących dotyczących ochrony dziedzictwa przyrodniczego	Działania mają wspomóc proces wymiany pokoleniowej w organizacjach pozarządowych i doprowadzić do wyłonienia nowych liderów. Zostały one podzielone na dwie operacje dotyczące różnych istotnych elementów lokalnego dziedzictwa. Wynika to z dążenia do zagwarantowania, że obie te grupy zasobów zostaną uwzględnione w działaniach LGD. Dodatkowo ułatwi to zaangażowanie organizacji zajmujących się różną tematyką.
	Konkurs 2: organizacja dwóch wydarzeń edukacyjno-sieciujących dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego	
Katalog wnioskodawców	Stowarzyszenia, w tym LGD, z wyjątkiem podmiotów zarejestrowanych w Rejestrze Przedsiębiorców	Ograniczenie katalogu wnioskodawców wynika z przyjętegozakresu rzeczowego przedsięwzięcia.
Poziom dofinansowania	Do 100% kosztów kwalifikowanych	Intensywność wsparcia zgodne z PS WPR.
Maksymalna kwota pomocy	337 500 zł (dla każdego z konkursów)	Kwoty wsparcia oszacowane zostały na podstawie danych historycznych i doświadczenia LGD w realizacji podobnych działań.
Wskaźnik produktu	Liczba wydarzeń	Wskaźnik ma pozwolić monitorować efekty realizacji pojedynczychoperacji.

Tabela 31. Przedsięwzięcie 2.2. Edukacja liderów życia publicznego i społecznego.

Przedsięwzięcie 2.3. Rozwój produktów lokalnych

Przedsięwzięcie 2.3. obejmuje dwa typy działań, które mają dać mocny impuls do rozwoju produktów lokalnych na terenie LGD. Pierwszym z nich będzie międzynarodowy projekt partnerski, a drugim projekt grantowy.

Celem projektów partnerskich ma być wymiana wiedzy z podmiotami zagranicznymi. Wiedza ta powinna w szczególności dotyczyć tworzenia i promocji produktów lokalnych. Efektem operacji powinno być stworzenie nowych narzędzi ich promowania. Działania te zostały zaplanowane tak, by uzyskać maksymalną możliwą wartość dodaną. Oczekuje się, że międzynarodowe projekty partnerskie doprowadzą do podniesienia kompetencji przedstawicieli podmiotów działających na obszarze LSR. Jednocześnie wiedza ta powinna zostać wykorzystana do przeprowadzenia inicjatyw pozwalających wykorzystać mocne strony gmin wchodzących w skład „Regionu Włoszczowskiego". Współpraca ma również doprowadzić do sieciowania lokalnych organizacji z podmiotami działającymi poza obszarem LSR, profesjonalizować ich działania i zwiększać zdolność do realizowania ambitnych projektów związanych z rozwojem produktów lokalnych w przyszłości.

Ważne informacje dotyczące projektów partnerskich, które powinny być uwzględnione przez wnioskodawców zamierzających ubiegać się o wsparcie na ich realizację znajdują się w rozdziale VII.

Zaplanowanych w ramach przedsięwzięcia 2.3 projekt grantowy ma za zadanie włączenie mieszkańców obszarów w działania związane z rozwojem produktów lokalnych. Innymi słowy, chodzi tu o budowanie społeczności, która będzie wspierać proces tworzenia produktów lokalnych i generować na nie wewnętrzny popyt na obszarze objętym LSR. Dla rozwoju tego typu produktów kluczowe jest stworzenie stabilnej bazy popytowej, która zachęci członków lokalnej społeczności do inwestowania w nie. Produkty, które są rozpoznawalne i dostępne na danym obszarze mogą następnie stawać się elementem oferty dla turystów. Pierwszym krokiem powinno być jednak zbudowanie ich pozycji w społeczności lokalnej. W ramach projektu grantowego powinny zostać zorganizowane wydarzenia, które zapoczątkują ten proces. Należy przy tym zwrócić na ich istotną wartość dodaną. Wydarzenia związane z lokalnym dziedzictwem mają duży potencjał do integrowania społeczności lokalnej oraz wzmacniania partnerstwa na obszarze objętym LSR. Będzie to dodatkowa korzyść płynąca z inicjatyw na rzecz zachęcania członków społeczności do rozwoju produktów lokalnych.

Przedsięwzięcie 2.3. Rozwój produktów lokalnych		**Uzasadnienie**
Źródło finansowania; Zakres wsparcia wg WPR	PS WPR	Przedsięwzięcie wpisuje się w potrzeby, na które odpowiedzią jest interwencja I.13.1. – LEADER (Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich, stymulowanie rozwoju lokalnego) i wpisuje się w jej zakres tematyczny nr 7: Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości,a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych; oraz 9: ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi;
Sposób realizacji	Konkurs dla podmiotów zamierzających zrealizować projekt partnerski	Współpraca z partnerami spoza obszaru LSR jest uzasadniona zakresem tematycznym przedsięwzięcia. Dodatkowo oczekuje się, że działanie to przyniesie wartość dodaną w postaci profesjonalizacji lokalnych NGO.
	Projekt grantowy	Zamierzeniem jest włączenie lokalnych NGO w działania na rzecz rozwoju produktów lokalnych. Zaangażowanie organizacji powinno z kolei przełożyć się na tworzenie grup mieszkańców wspierających rozwój tego rodzaju produktów.

Możliwość realizacji operacji w partnerstwie z podmiotami z obszaru LSR	nie	Partnerstwo na obszarze LSR wspierane jest w ramach innych zaplanowanych przedsięwzięć. W przypadku przedsięwzięcia 2.3. celem jest pozyskiwanie nowej wiedzy, stąd decyzja o tworzeniu partnerstw lokalnych podmiotów z organizacjami działającymi poza partnerskimi gminami.
	Projekt grantowy: nie	Zgodnie z zasadami wdrażania strategii RLKS projekty w partnerstwie zarezerwowane są dla operacji wybieranych w trybie konkursowym.
Możliwość realizacji operacji partnerskich z podmiotami spoza obszaru LSR	Projekt partnerski: Tak	Przyjęty sposób realizacji oznacza, że w konkursie dopuszczone będą jedynie projekty partnerskie uwzględniające podmioty działające poza obszarem „Regionu Włoszczowskiego", w tym w innych krajach Unii Europejskiej. Jest to uzasadnione ze względu na dążenie do zainicjowania procesu wymiany wiedzy i tworzenia innowacji w zakresie produktów lokalnych.
	Projekt grantowy: nie	Zgodnie z zasadami wdrażania strategii RLKS projekty w partnerstwie zarezerwowane są dla operacji wybieranych w trybie konkursowym.
Możliwe zakresy wsparcia	Projekt partnerski: operacje powinny uwzględniać istniejące lub potencjalne produkty oraz tworzyć nowe narzędzia ich promocji.	LGD dąży do osiągnięcia jak największej wartości dodanej, dlatego promocja produktów lokalnych nie jest jedynym celem operacji, lecz również okazją do profesjonalizowania lokalnych organizacji i zdobywania nowej wiedzy.
	Projekt grantowy: działania w ramach grantu mają polegać na organizacji wydarzeń dla członków lokalnej społeczności. Wydarzenia mają być bezpośrednio powiązane z istniejącymi lub rozwijanymi produktami lokalnymi.	Celem projektu jest budowanie poparcia społecznego dla rozwoju produktów lokalnych. Włączenie w realizację projektu lokalnych NGO korzystnie wpłynie na osiągnięcie jego celów. W przyszłości ułatwi to też budowanie wewnętrznego popytu na produkty lokalne na obszarze działania LGD „Region Włoszczowski".
Katalog wnioskodawców	Projekt partnerski: NGO	Zamierzeniem jest profesjonalizacja NGO i zwiększenie ich potencjału do współpracy z podmiotami spoza obszaru LSR.
	Projekt grantowy: NGO	Projekt ma zaangażować lokalne organizacje w działania na rzecz budowania społeczności skupionej wokół produktów lokalnych.
Poziom dofinansowania	Projekt partnerski: do 100% kosztów kwalifikowanych	Zgodne z PS WPR.
	Projekt grantowy: do 100% kosztów kwalifikowanych	
Maksymalna kwota pomocy	Projekt partnerski: 67 500 zł	Zgodne z PS WPR.
	Projekt grantowy: 45 000 zł	Kwota ustalona na podstawie danych historycznych. Dotyczy pojedynczego zadania grantowego.

Wskaźniki produktu	Liczba działań promocyjnych	Wskaźnik ma ukierunkować beneficjentów na maksymalizowanie liczby działań na rzecz rozwoju produktów lokalnych
	Liczba wydarzeń	Wskaźnik ma pozwolić na precyzyjne określenie liczby wydarzeń związanych z produktami lokalnymi.

Tabela 32. Przedsięwzięcie 2.3. Rozwój produktów lokalnych.

W poniższej tabeli ujęto zbiorcze zestawienie wszystkich wskaźników produktu przypisanych do przedsięwzięć w celu 2. Wszystkie miary są adekwatne, tzn. odnoszą się bezpośrednio do oczekiwanych bezpośrednich efektów realizacji operacji. Są one również mierzalne, co objawia się tym, że możliwe jest przedstawienie ich w formie liczbowej.

Nr przedsięw-zięcia	Nazwa przedsięwzięcia	Sposób realizacji	Wskaźnik produktu	Jednostka miary	Wartość począt-kowa	Wartość docelowa
P.2.1.	Budowa lub modernizacja niekomercyjnej infrastruktury turystycznej	Projekt grantowy	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Szt.	0	1
			Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	Szt.	0	5
P.2.2.	Edukacja liderów życia publicznego i społecznego	Konkurs z udziałem operacji własnej LGD	Liczba wydarzeń	Szt.	0	2
		Konkurs z udziałem operacji własnej LGD	Liczba wydarzeń	Szt.	0	2
P.2.3.	Rozwój produktów lokalnych	Konkurs dla podmiotów zamierzających zrealizować projekt partnerski	Liczba działań promocyjnych	Szt.	0	5
		Projekt grantowy	Liczba wydarzeń	Szt.	0	6

Tabela 33. Wskaźniki produktu w przedsięwzięciach w celu 2.

Przedsięwzięcia w celu 3.

Cel nr 3 obejmuje dwa przedsięwzięcia, których realizacja zwiększy zdolność lokalnej społeczności do tworzenia innowacji:

- P.3.1. Przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi
- P.3.2. Wzmocnienie innowacyjnego potencjału NGO.

Przedsięwzięcie 3.1. Przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi

Przedsięwzięcie 3.1. to projekt grantowy, którego celem będzie opracowanie koncepcji inteligentnych wsi. Pozwoli to na stworzenie propozycji innowacji, które będą wdrażane na poziomie miejscowości. Proces ten będzie angażował ich mieszkańców, co powoduje, że dobrze wpisze się on w działania LGD podejmowane na rzecz animowania społeczności do wdrażania innowacji. Należy zwrócić uwagę, że koncepcje inteligentnych wsi zostały uwzględnione już w poprzedniej Lokalnej Strategii Rozwoju. Przedsięwzięcie 3.1. należy zatem traktować jako uzupełnienie tych działań oraz wyraz inkluzywności Lokalnej Grupy Działania, która stwarza szanse do włączenia się w inicjatywy na rzecz tworzenia innowacji nowym osobom i podmiotom.

Realizacja grantów powinna doprowadzić do stworzenia koncepcji inteligentnych wsi, które zawierają co najmniej następujące elementy:

a) opis procesu opracowania koncepcji, w tym przeprowadzenia ze społecznością obszaru konsultacji wyników prac partnerstwa,
b) uproszczoną analizę SWOT obszaru objętego tą koncepcją,
c) plan włączenia społeczności w późniejszą ewentualną realizację tej koncepcji, z uwzględnieniem roli sołtysa lub rady sołeckiej w tym procesie,
d) listę projektów, które składać się będą na realizację tej koncepcji, uwzględniających komponent cyfrowy, środowiskowy lub klimatyczny.

Wnioskodawcy przygotowujący propozycje grantów powinni uwzględnić w nich definicję innowacyjności opisaną w Rozdziale VII LSR. Oczekuje się również, że innowacje będą wspierać działania na rzecz ochrony dziedzictwa przyrodniczego i/lub kulturowego. Wskazane jest także uwzględnianie potrzeb osób młodych, seniorów, kobiet oraz osób poszukujących zatrudnienia.

Przedsięwzięcie 3.1. Przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi		**Uzasadnienie**
Źródło finansowania; Zakres wsparcia wg WPR	EFRROW (PS WPR)	Przedsięwzięcie wpisuje się w potrzeby, na które odpowiedzią jest interwencja I.13.1. – LEADER i w szczególności w przypisany do niej zakres wsparcia nr 5: Przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi.
Sposób realizacji	Projekt grantowy	Sposób realizacji zgodny z wytycznymi PS WPR
Możliwość realizacji operacji w partnerstwie z podmiotami z obszaru LSR	Nie	Zgodnie z wytycznymi w zakresie realizacji LSR operacje w partnerstwie mogą być realizowane jedynie w ramach konkursów.
Możliwość realizacji operacji partnerskich z podmiotami spoza obszaru LSR	Nie	Zgodnie z wytycznymi w zakresie realizacji LSR operacje partnerskie mogą być realizowane jedynie w ramach konkursów.
Możliwe zakresy wsparcia	Projekt grantowy: opracowanie koncepcji	Zakres zgodny z PS WPR.

	inteligentnej wsi zgodnej z wymogami określonymi w PS WPR	
Katalog wnioskodawców	Projekt grantowy: NGO, sołtysi	Grantobiorcy zgodni z PS WPR.
Poziom dofinansowania	Pomoc w wysokości 4 000 zł	Kwota i intensywność wsparcia zgodne z PS WPR.
Maksymalna kwota pomocy	J.w.	
Wskaźnik produktu	Liczba przygotowanych koncepcji inteligentnych wsi	Wskaźnik ma pozwolić monitorować efekty realizacji pojedynczych grantów.

Tabela 34. Przedsięwzięcie 3.1. Przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi.

Przedsięwzięcie 3.2. Wzmocnienie innowacyjnego potencjału NGO

W ramach przedsięwzięcia 3.2. podjęte zostaną trzy grupy działań. Na pierwszą z nich złożą się operacje w partnerstwie realizowane przez lokalne organizacje pozarządowe. Dwie kolejne interwencje będą realizowane w drodze konkursów, w których wnioskodawca może być również LGD.

Operacje w partnerstwie będą uzupełnieniem działań związanych z tworzeniem koncepcji inteligentnych wsi. Ich celem będzie doposażenie organizacji pozarządowych. Beneficjenci będą mogli zakupić lub zmodernizować wyposażenie niezbędne do wdrażania innowacji w zakresie ich działań statutowych albo dokonać budowy lub modernizacji infrastruktury publicznej. Innowacje te mają być zgodne z definicją innowacyjności zawartą w rozdziale VII oraz komplementarne wobec koncepcji inteligentnych wsi (realizacja operacji zgodnych z co najmniej jedną koncepcją inteligentnej wsi opracowaną na obszarze LSR jest warunkiem dostępu). Oznacza to, że preferowane będą rozwiązania uwzględniające potrzeby co najmniej jednej z następujących grup osób: seniorów, osób młodych, kobiet oraz osób poszukujących zatrudnienia. Kolejnym atutem tych operacji powinno być uwzględnienie kwestii ochrony zasobów przyrodniczych i/lub kulturowych.

Potencjalni wnioskodawcy zainteresowani pozyskaniem wsparcia na opisane powyżej działania powinni uwzględnić specyficzny sposób realizacji LSR, który został do nich przypisany. Będą to operacje w partnerstwie, czyli operacje realizowane wspólnie przez co najmniej dwa podmioty z obszaru LGD „Region Włoszczowski". Więcej informacji na temat wymogów stawianych podmiotom realizującym operacje w partnerstwie można znaleźć w rozdziale VII. Realizacja operacji w partnerstwie przyniesie korzyści istotne z punktu widzenia rozwoju obszaru LGD. Umożliwią one nie tylko wsparcie procesu wdrażania koncepcji inteligentnych wsi, ale pozwolą także na sieciowanie różnych lokalnych organizacji. Zwiększanie ich potencjału do kooperacji powinno ułatwić im podejmowanie kolejnych wspólnych działań w przyszłości.

Przedsięwzięcie 3.2. Wzmocnienie innowacyjnego potencjału sektora społecznego		**Uzasadnienie**
Źródło finansowania; Zakres wsparcia wg WPR	EFRROW (PS WPR)	Operacja wpisuje się w cele WPR związane z rozwojem obszarów wiejskich oraz zakresy wsparcia interwencji LEADER (zakres nr 4: Poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz operacji w zakresach wymienionych punktach 1 – 3, Zakres nr 6: poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej).

Sposób realizacji	Konkurs na realizację operacji w partnerstwie	Realizacja operacji w partnerstwie będzie sprzyjać generowaniu wartości dodanej podejścia LEADER.
Możliwość realizacji operacji partnerskich z podmiotami spoza obszaru LSR	Nie	Realizacja operacji partnerskich nie będzie dodatkowo premiowana. Wynika to z zakresu operacji, który dotyczyć będzie podnoszenia potencjału lokalnych organizacji do wdrażania innowacyjnych rozwiązań.
Możliwe zakresy wsparcia	~~Zakup lub modernizacja wyposażenia potrzebnego do prowadzenia działań statutowych pod warunkiem iż będą one uwzględniać rozwiązania zgodne z przyjętą w LSR definicją innowacyjności.~~ Zakup lub modernizacja wyposażenia albo budowa lub modernizacja infrastruktury rekreacyjnej, sportowej, kulturalnej lub turystycznej, niezbędnej do prowadzenia działań statutowych, pod warunkiem iż będą one uwzględniać rozwiązania zgodne z przyjętą w LSR definicją innowacyjności.	Wsparcie ma wzmocnić potencjał organizacji pozarządowych do podejmowania działań w długiej perspektywie czasowej. Z tego względu należy udzielić im wsparcia, które ułatwi podejmowanie w przyszłości samodzielnych działań. Wsparcie ma także ukierunkować przedstawicieli NGO na wdrażanie realnych innowacji, w tym innowacji społecznych. Warunkiem dostępu jest realizacja operacji zgodnych z co najmniej jedną koncepcją inteligentnej wsi opracowaną na obszarze LSR.
Katalog wnioskodawców	Organizacje pozarządowe	Wsparcie będzie kierowane do organizacji pozarządowych, ponieważ posiadają one potencjał do angażowania mieszkańców w swoje działania. Dzięki temu wzmocnione zostaną działania LGD podejmowane na rzecz animowania lokalnej społeczności do wdrażania innowacji. Warunkiem dostępu jest spełnienie definicji innowacyjności zaprezentowanej w Rozdziale 7, czyli osiągnięcie co najmniej poziomu innowacji imitującej.
Poziom dofinansowania	Do 100% kosztów kwalifikowanych	Zgodnie z PS WPR.
Maksymalna kwota pomocy	120 000 zł	Zgodnie z PS WPR.
Wskaźnik produktu	Liczba podmiotów objętych wsparciem.	Celem przedsięwzięcia jest wsparcie możliwie dużej liczby lokalnych organizacji. Wskaźnik ukierunkowuje beneficjentów na tworzenie szerokich partnerstw.

Tabela 35. Przedsięwzięcie 3.2. Wzmocnienie innowacyjnego potencjału sektora społecznego – operacje partnerskie.

Planowane w ramach przedsięwzięcia 3.2. operacje są ze sobą ściśle powiązane. Pierwsza z nich skupiać się będzie na sieciowaniu lokalnych organizacji pozarządowych. W tym sensie będzie ona wsparciem dla wielu innych przedsięwzięć realizowanych w czasie wdrażania LSR, które umożliwiają działania w partnerstwie. Sieciowanie w ramach operacji ma doprowadzić do włączenia nowych organizacji w realizację LSR oraz przeszkolenie ich w

zakresie tworzenia innowacji społecznych. Jest to bezpośrednią odpowiedzią na zdiagnozowane problemy związane z dominacją na obszarze LSR innowacji pozornych, o niskim stopniu oryginalności. Lokalna Grupa Działania stawia sobie ambitne założenia odnośnie do wielkości tworzonej sieci NGO. W operacji ze wsparcia ma skorzystać co najmniej 14 organizacji pozarządowych, a za ich pośrednictwem z doradztwa lub szkoleń lub wymiany wiedzy ma skorzystać 140 osób. Stworzą oni znaczącą grupę liderów, która będzie inspirować członków lokalnej społeczności do wdrażania innowacji.

Celem drugiej operacji jest udzielenie bardziej zindywidualizowanego wsparcia organizacjom, które zostały zaktywizowane do wdrażania innowacji. W czasie realizacji operacji stworzony zostanie inkubator innowacji społecznych, w ramach którego NGO otrzymają kompleksowe wsparcie doradcze, szkoleniowe oraz usługi księgowe, prawne i doradztwo podatkowe. Operacja ma doprowadzić do usamodzielnienie organizacji pozarządowych. Oczekuje się, że zyskają one potencjał do prowadzenia odpłatnej działalności statutowej i/lub działalności gospodarczej. Dzięki temu zyskają one źródło finansowania swojej działalności i większą łatwość w utrzymywaniu trwałości wdrażanych innowacji.

Zamiar złożenia przez LGD w ramach konkursów z przedsięwzięcia 3.2 operacji własnych związanych z sieciowaniem NGO oraz zwiększaniem ich innowacyjnego potencjału wynika z faktu, że Lokalna Grupa Działania dysponuje unikatowym doświadczeniem w realizacji tego typu inicjatyw. Warto zwrócić uwagę, że w poprzednim okresie programowania Unii Europejskiej, LGD „Region Włoszczowski" brało udział w realizacji projektu współpracy „Kreator przedsiębiorczości", w którym udzielano wsparcia przyszłym przedsiębiorcom. Te doświadczenia można przenieść na grunt organizacji pozarządowych i wykorzystać w celu ich usamodzielnienia. Istotna jest także kwestia utrzymania trwałości operacji. Lokalna Grupa Działania będzie mogła odgrywać rolę podmiotu sieciującego i wspierającego inne NGO także po zakończeniu realizacji działań w ramach operacji, w których LGD będzie wnioskodawcą (beneficjentem).. Ich przeprowadzenie umocni także pozycję „Regionu Włoszczowskiego" jako organizacji parasolowej wobec innych organizacji pozarządowych.

Przedsięwzięcie 3.2. Wzmocnienie innowacyjnego potencjału sektora społecznego – operacje własne		**Uzasadnienie**
Źródło finansowania	EFRROW (PS WPR)	Przedsięwzięcie wpisuje się w potrzeby, na które odpowiedzią jest interwencja I.13.1. – LEADER (zakres nr 4: Poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz operacji w zakresach wymienionych punktach 1 – 3; zakres nr 7: kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno- spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości , a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych)
Sposób realizacji	Konkurs z udziałem operacji własnej LGD	Wykorzystanie potencjału LGD do sieciowania lokalnych podmiotów.
Możliwość realizacji operacji w partnerstwie z podmiotami z obszaru LSR	Nie	Nie przewiduje się realizacji w ramach przedsięwzięcia operacji w partnerstwie z podmiotami z obszaru LSR.

Możliwość realizacji operacji partnerskich z podmiotami spoza obszaru LSR	Nie	Nie przewiduje się realizacji w ramach przedsięwzięcia operacji partnerskich z podmiotami spoza obszaru LSR.
Możliwe zakresy wsparcia	Konkurs 1: sieciowanie lokalnych organizacji pozarządowych	Z diagnozy potrzeb wynika, że potrzebne jest pobudzanie innowacyjności obszaru. W tym celu zaktywizowana zostanie grupa NGO.
	Konkurs 2: stworzenie inkubatora innowacji społecznych.	Dążenie do stworzenia grupy organizacji, które będą mogły działać na rzecz rozwiązywania problemów społecznych obszaru w długiej perspektywie czasowej.
Katalog wnioskodawców	Stowarzyszenia, w tym LGD, z wyjątkiem podmiotów zarejestrowanych w Rejestrze Przedsiębiorców	Ograniczenie katalogu wnioskodawców wynika z przyjętego zakresu rzeczowego przedsięwzięcia.
Poziom dofinansowania	Do 100% kosztów kwalifikowanych	Intensywność wsparcia zgodne z PS WPR.
Maksymalna kwota pomocy	337 500 zł (odrębnie dla sieciowania organizacji pozarządowych oraz stworzenia inkubatora innowacji społecznych)	Kwoty wsparcia oszacowane zostały na podstawie danych historycznych i doświadczenia LGD w realizacji podobnych działań.
Wskaźnik produktu	Liczba podmiotów objętych wsparciem	Wskaźnik ma pozwolić monitorować efekty realizacji pojedynczych operacji .

Tabela 36. Przedsięwzięcie 3.2. Wzmocnienie innowacyjnego potencjału sektora społecznego – operacje własne.

W poniższej tabeli zestawiono informacje na temat wszystkich planowanych do osiągnięcia wskaźników produktu przypisanych do przedsięwzięć w celu nr 3.

Nr przedsięwzięcia	Nazwa przedsięwzięcia	Sposób realizacji	Wskaźnik produktu	Jednostka miary	Wartość początkowa	Wartość docelowa
P.3.1.	Przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi	Projekt grantowy	Liczba przygotowanych koncepcji inteligentnych wsi	Szt.	0	5
P.3.2.	Wzmocnienie innowacyjnego potencjału NGO	Konkurs na realizację operacji w partnerstwie	Liczba podmiotów objętych wsparciem	Szt.	0	12
		Konkurs z udziałem operacji własnej LGD	Liczba podmiotów objętych wsparciem	Szt.	0	14

		Konkurs z udziałem operacji własnej LGD	Liczba podmiotów objętych wsparciem	Szt.	0	10

Tabela 37. Wskaźniki produktu w przedsięwzięciach w celu 3.

Rozdział VII. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD

LGD działa jako stowarzyszenie posiadające osobowość prawną. LGD, oprócz organów wymaganych na podstawie art. 11 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach, jest obowiązana posiadać organ, do którego właściwości należy wybór operacji, które będą wspierane w ramach realizacji LSR oraz ustalenie kwoty wsparcia. W przypadku LGD „Region Włoszczowski" organem tym jest Rada LGD. Jest ona wybierana przez Walne Zebranie Członków. Jeżeli członkowie Rady wyrazili na to zgodę w formie dokumentowej, głosowanie poza posiedzeniami komisji lub rady może odbywać się z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej.

Wewnętrzna organizacja pracy LGD oraz sposób wyboru i oceny operacji zgodny jest zapisami Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności. Opisane poniżej, ogólne założenia dotyczące sposobu wyboru i oceny operacji znajdują odzwierciedlenie w następujących dokumentach:

- Procedura wyboru i oceny operacji w ramach LSR
- Regulamin organu decyzyjnego (Rady LGD).
- Kryteria wyboru operacji wraz z procedurą ustalania kryteriów
- Procedura wyboru i oceny grantobiorców
- Kryteria wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych, wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów.

Dokumenty te dostępne są na stronie internetowej LGD. Członkowie Stowarzyszenia oraz mieszkańcy obszaru LSR mogą zgłaszać swoje uwagi i propozycje zmian w tych dokumentach za pomocą formularzy kontaktowych i fiszek z pomysłami (więcej informacji na ten temat w Rozdziale III). Wnioskodawcy przygotowujący propozycje operacji powinni zawsze zapoznawać się z zapisami LSR oraz aktualnymi procedurami i kryteriami wyboru operacji lub grantobiorców obowiązującymi dla naboru, w ramach którego składany będzie wniosek.

LSR realizowana jest na podstawie umowy ramowej zawartej pomiędzy LGD a Zarządem Województwa. Umowa ramowa określa między innymi zasady realizacji LSR, w tym zasady dokonywania wyboru operacji realizowanych przed podmioty inne niż LGD oraz zasady dokonywania wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych. Wymienione powyżej procedury i kryteria wyboru zostaną przez LGD przekazane do zatwierdzenia do Zarządu Województwa w terminie do 60 dni od zawarcia umowy ramowej.

Wsparcie na wdrażanie LSR udzielane jest podmiotom na realizację operacji wybranych przez LGD. Warunkiem otrzymania wsparcia jest złożenie wniosku zgodnego z regulaminem naboru wniosku o wsparcie. Wdrażanie LSR może także być realizowane poprzez projekty grantowe. W tego typu projektach LGD jest beneficjentem wsparcia, który następnie udziela wsparcia (przyznaje granty) innym podmiotom na realizację zadań w ramach projektu grantowego. Poniżej w pierwszej kolejności omówione zostaną wybrane elementy procesu wyboru operacji przez LGD. Następnie podane zostaną podstawowe informacje na temat realizacji projektów grantowych, w tym sposób ustalania procedur i kryteriów wyboru grantobiorców.

Nabory wniosków o wsparcie w ramach wdrażania LSR

LGD podaje do publicznej wiadomości na swojej stronie internetowej uzgodniony z zarządem województwa harmonogram naborów wniosków o wsparcie na kolejny rok. Harmonogram może zostać zaktualizowany w uzgodnieniu z zarządem województwa.

Wniosek o wsparcie na operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD składa się w terminie wskazanym w ogłoszeniu o naborze wniosków o wsparcie. Ogłoszenie o naborze podawane jest do publicznej wiadomości. Ogłoszenie jest zamieszczane co najmniej na stronie internetowej LGD. Zawiera ono informacje m.in. o podmiotach

uprawnionych do ubiegania się o wsparcie, terminie i miejscu składania wniosków o wsparcie oraz miejscu publikacji regulaminu naboru.

LGD w uzgodnieniu z Zarządem Województwa przyjmuje regulamin naboru wniosków. Regulamin określa m.in. kryteria wyboru operacji. LGD dokonuje wyborów operacji, które są objęte wnioskami o wsparcie złożonymi zgodnie z wymogami opisanymi w ogłoszeniu o naborze wniosków o wsparcie. LGD może wezwać wnioskodawcę do złożenia wyjaśnień lub dokumentów niezbędnych do oceny wniosku o wsparcie.

LGD przekazuje wnioskodawcy informację o wyniku oceny spełnienia warunków udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR lub wyniku wyboru wniosków o wsparcie wraz z uzasadnieniem oceny i podaniem liczby punktów otrzymanych przez operację. LGD umieszcza na swojej stronie internetowej listę operacji spełniających warunki udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR oraz listę operacji wybranych. Ta druga lista zawiera informację o operacjach, które mieszczą się w limicie środków przeznaczonych na udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR w ramach danego naboru wniosków. Wnioskodawcy przysługuje prawo wniesienia protestu od wyników oceny spełnienia warunków udzielania wsparcia, wyniku oceny spełnienia kryteriów wyboru operacji lub wyniku wyboru operacji. Protest może być wniesiony w ciągu 7 dni od dnia doręczenia informacji o wyniku oceny spełnienia warunków udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR lub wyniku wyboru wniosków o wsparcie. Protest jest wnoszony za pośrednictwem LGD i rozpatrywany przez Zarząd Województwa. O wniesionym proteście LGD informuje niezwłocznie zarząd województwa w terminie 7 dni od dnia wniesienia protestu. LGD w terminie 14 dni od dnia otrzymania protestu weryfikuje wyniki dokonanej przez siebie oceny operacji. Weryfikacja ta może skutkować zmianą podjętego wcześniej rozstrzygnięcia lub skierowaniem do Zarządu Województwa protestu wraz ze swoim stanowiskiem o braku podstaw do zmiany podjętego rozstrzygnięcia. Zarząd Województwa rozpatruje protest, weryfikując prawidłowość oceny operacji oraz przekazuje wnioskodawcy informację o wyniku rozpatrzenia jego protestu. W przypadku nieuwzględnienia protestu, negatywnego wyniku ponownej oceny operacji lub pozostawienia protestu bez rozpatrzenia wnioskodawca może w tym zakresie wnieść skargę do sądu administracyjnego

Po dokonaniu przez LGD wyboru operacji Zarząd Województwa dokonuje ostatecznej weryfikacji kwalifikowalności i udziela wsparcia na wdrażanie LSR lub odmawia jego udzielenia.

Kluczowe zadania organów LGD oraz biura LGD związane z wyborem i oceną operacji zostały wyszczególnione w poniższej tabeli.

Biuro LGD	• Zamieszczenie na stronie LGD ogłoszenia o konkursie o udzielenie wsparcia na realizację LSR • Przyjmowanie wniosków o udzielenie wsparcia • Przekazywanie wnioskodawcom informacji w sprawie uzupełnień i/lub wyjaśnień wniosków • Przekazywanie wnioskodawcom informacji o wynikach oceny i wynikach wyboru wniosków • Przyjmowanie protestów składanych przez wnioskodawców • Informowanie Zarządu województwa oraz członków Rady LGD o wniesionym proteście • Informowanie wnioskodawców o uwzględnieniu protestu lub przekazywanie protestu Zarządowi województwa. • Zamieszczanie na stronie internetowej informacji o wynikach oceny wniosków oraz listy wybranych wniosków.
Zarząd LGD	• Ustanawianie i zmiana procedur wyboru operacji • Ustanawianie i zmiana kryteriów wyboru operacji • Rozpatrywanie propozycji zmian procedur i/lub kryteriów wyboru operacji zgłaszanych przez członków LGD lub mieszkańców obszaru LSR • Wdrażanie rekomendacji dotyczących zmian procedur i/lub kryteriów wyboru formułowanych w czasie ewaluacji wewnętrznej.
Rada LGD	• Ocena wniosków

	• Kontrola zachowania parytetów w składzie Rady podczas dokonywania wyboru wniosków • Wybór wniosków • Weryfikacja oceny wniosków pod wpływem wniesionych protestów lub sformułowanie stanowiska dotyczące braku podstaw do zmiany podjętego rozstrzygnięcia

Tabela 38. Zadania organów LGD oraz biura LGD związane z wyborem i oceną operacji.

Realizacja projektów grantowych

LGD może uzyskać wsparcie na realizację projektów grantowych. Projektem grantowym jest operacja, w której LGD udziela grantów na realizację zadań służących osiągnięciu celu tej operacji przez grantobiorców. Grantobiorcą jest podmiot publiczny albo prywatny wybrany w drodze otwartego konkursu ogłoszonego przez LGD w ramach realizacji projektu grantowego. Grantem są środki finansowe programu, które LGD powierzyła grantobiorcy na podstawie umowy na realizację zadań służących osiągnięciu celu projektu grantowego. Minimalny zakres zapisów umowy dotyczącej powierzenia środków finansowych określone są w Ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.

LGD odpowiedzialne jest za przygotowanie i przekazanie Zarządowi Województwa procedur wyboru i oceny grantobiorców uwzględniających kryteria wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych, wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów. Procedury wyboru są zatwierdzane przez Zarząd Województwa.

Zadania organów i biura LGD w czasie realizacji projektów grantowych wykraczają poza zadania opisane w tabeli dotyczącej procedur udzielania wsparcia na realizację LSR. Z punktu widzenia grantobiorców istotną różnicą jest to, że środki na realizację grantu powierza im LGD, które jest odpowiedzialne za podpisanie umów oraz rozliczenie realizacji umów z grantobiorcami. Inna istotna różnica związana jest z tym, że działania podejmowane w ramach grantu muszą pozwalać na osiąganie celów projektu grantowego. Środki na realizację grantów mogą być zatem przyznane tylko na działania, które w pełni wpisują się w założenia projektu grantowego. Powinny one być zgodne z zapisami z LSR oraz wymogami określonymi w ogłoszeniu o naborze grantów.

Decyzja o wyborze projektów grantowych jako sposobu realizacji LSR poparta została wynikami diagnozy potrzeb obszaru. Głównym argumentem za ich uwzględnieniem w strategii jest dążenie do włączenia jak największej liczby lokalnych organizacji we wdrażanie LSR. Sprzyjać to będzie rozwijaniu partnerstwa na obszarze LSR. Projekty grantowe pozwolą również zwiększyć komplementarność przedsięwzięć w ramach poszczególnych celów. Ten sposób realizacji LSR pozwoli również na lepsze dopasowanie działań do potrzeb lokalnej społeczności, której przedstawiciele sami będą decydować o szczegółach inicjatyw podejmowanych w ramach grantu. Jest to szczególnie istotne w przypadku działań dotyczących osób w niekorzystnej sytuacji, ochrony lokalnych zasobów oraz innowacyjności.

Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

Kryteria wyboru operacji w ramach wdrażania LSR oraz kryteria wyboru grantobiorców ustanawia Zarząd LGD. W przypadku każdego naboru wniosków, kryteria te są elementem jego regulaminu, który jest uzgadniany z Zarządem Województwa. Kryteria muszą być sformułowane w taki sposób, by ukierunkowywały przyznawane wsparcie na zdiagnozowane potrzeby społeczności. Informacje na temat potrzeb oraz celów i przedsięwzięć LSR zostały w rozbudowanej formie opisane w Rozdziałach IV i VI. W poniższej tabeli zawarto skrót najistotniejszych informacji.

Cel LSR	Przedsięwzięcia	Zdiagnozowane potrzeby, które należy uwzględnić w kryteriach wyboru
Cel 1. Poprawa jakości życia lokalnej społeczności	P.1.1. Poprawa dostępności infrastruktury publicznej	• uwzględnienie potrzeb osób młodych i/lub seniorów i/lub kobiet i/lub osób poszukujących zatrudnienia • promowanie operacji realizowanych w partnerstwie • realizacja operacji innowacyjnych
	P.1.2. Integracja społeczności i włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji	• uwzględnienie potrzeb osób młodych i/lub seniorów i/lub kobiet i/lub osób poszukujących zatrudnienia • realizacja operacji innowacyjnych
	P.1.3. Włączenie przedsiębiorców w działania na rzecz podnoszenia jakości życia mieszkańców	• uwzględnienie potrzeb osób młodych i/lub seniorów i/lub kobiet i/lub osób poszukujących zatrudnienia • promowanie tworzenia miejsc pracy dla osób młodych i/lub poszukujących zatrudnienia i/lub kobiet • realizacja operacji dotyczących branż opisanych w Rozdziale VI • promowanie operacji realizowanych w partnerstwie • realizacja operacji innowacyjnych
Cel 2. Wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych	P.2.1. Budowa lub modernizacja niekomercyjnej infrastruktury turystycznej	• uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • realizacja operacji innowacyjnych
	P.2.2. Edukacja liderów życia publicznego i społecznego.	• uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • uwzględnienie potrzeb osób młodych i/lub seniorów i/lub kobiet i/lub osób poszukujących zatrudnienia.
	P.2.3. Rozwój produktów lokalnych	• realizacja operacji innowacyjnych • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych
Cel 3. Animowanie społeczności do wdrażania innowacji i partnerstwa	P.3.1. Przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi	• realizacja operacji innowacyjnych • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • uwzględnienie potrzeb osób młodych i/lub seniorów i/lub kobiet i/lub osób poszukujących zatrudnienia
	P.3.2. Wzmocnienie innowacyjnego potencjału NGO (operacje w partnerstwie)	• realizacja operacji innowacyjnych • realizacja operacji w partnerstwie • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • uwzględnienie potrzeb osób młodych i/lub seniorów i/lub kobiet i/lub osób poszukujących zatrudnienia • realizacja operacji zgodnych z co najmniej jedną koncepcją inteligentnej wsi opracowaną na obszarze LSR (warunek dostępu dla operacji w partnerstwie – patrz tabela 35).

Tabela 39. Zagadnienia uwzględniane przy ustanawianiu i zmianie kryteriów wyboru.

Dodatkowe aspekty, które muszą zostać uwzględnione przy ustanawianiu lub zmianie kryteriów wyboru:

1. Kryteria wyboru grantobiorców w projekcie grantowym finansowanym z FERR (przedsięwzięcie 2.1.) muszą być zgodne z kryteriami ustanowionymi dla programu regionalnego w odniesieniu do danego typu projektu.
2. Cele i przedsięwzięcia w LSR zostały oparte na diagnozie potrzeb mieszkańców i opracowane w taki sposób by wspierały realizację inicjatywy „Nowy Europejski Bauhaus" zapoczątkowanej przez Komisję Europejską. LGD oświadcza, że kryteria wyboru będą formułowane w taki sposób, by promowane były projekty wpisujące się w NEB.
3. Zmiany kryteriów wyboru nie mogą prowadzić do utraty komplementarności przedsięwzięć opisanej w Rozdziale V.
4. Procesy ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru muszą być prowadzone w sposób transparentny.

Decyzje o zmianie kryteriów wyboru operacji lub kryteriów wyboru grantobiorców podejmuje Zarząd LGD. Zmiany mogą być dokonywane z inicjatywy Zarządu, na podstawie wniosków zgłoszonych przez członków LGD bądź mieszkańców obszaru lub na podstawie wyników ewaluacji wewnętrznej. Zarząd odpowiedzialny jest za monitorowanie obowiązujących kryteriów wyboru operacji pod kątem ich zgodności z obowiązującymi regulacjami oraz wytycznymi w zakresie wdrażania LSR.

Innowacyjność i partnerstwo na obszarze LSR

Treści zawarte w tym podrozdziale są uzupełnieniem ogólnych wytycznych, które Zarząd LGD musi uwzględnić ustanawiając lub zmieniając kryteria wyboru. Wyjaśnienia te pomocne będą w czasie oceny operacji. Z tego względu wnioskodawcy przygotowujący propozycje operacji w ramach wdrażania LSR powinni zwrócić szczególną uwagę na kwestie innowacyjności oraz partnerstwa z innymi podmiotami. W przypadku wielu przedsięwzięć uwzględnienie tych aspektów w przygotowywanych propozycjach operacji znacząco zwiększy szanse na uzyskanie wsparcia. Realizacja operacji innowacyjnych oraz uwzględniających partnerstwo przyczyni się do zwiększenia wartości dodanej podejścia LEADER (więcej informacji na ten temat w Rozdziale V).

Definicja innowacyjności

Z przeprowadzonej diagnozy potrzeb wynika, że rozwiązanie problemów obszaru LGD oraz wykorzystanie jego szans rozwojowych wymaga stosowania innowacyjnych rozwiązań. Przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny).

Zmiany generowane w ramach realizacji innowacyjnych operacji mogą cechować się zróżnicowanym poziomem oryginalności. W czasie naborów wniosków będą szczególnie promowane operacje, które prowadzić będą do wdrożenia autorskich, kreatywnych rozwiązań. Z tego względu kryteria wyboru muszą różnicować oceny operacji w zależności od stopnia oryginalności stosowanych rozwiązań zgodnie ze wskazówkami zawartymi w poniższej tabeli.

Stopień oryginalności rozwiązań	**Uszczegółowienie kryterium**
Kreatywne	Rozwiązania, które dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub sposobów organizacji. Rozwiązania te muszą powstać w wyniku autorskiego pomysłu wnioskodawcy. Definicja innowacji odnosi się do nowych rozwiązań na obszarze LSR, ale w ograniczony sposób stosuje się do rozwiązań oryginalnych. Wymóg zastosowania autorskiego rozwiązania implikuje, że

	powinno być ono unikatowe nie tylko na obszarze LSR, ponieważ w innym przypadku oznaczałoby to zastosowanie innowacji imitującej.
Imitujące	Rozwiązania imitujące są wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub sposobach organizacji. W szczególności odnosi się to do rozwiązań, które są nowe na obszarze LSR, ale wcześniej były stosowane poza nim. Innowacyjność takich kopiowanych od podmiotów spoza obszaru LSR rozwiązań powinna polegać na tym, że zostaną one osadzone w lokalnym kontekście. Oznacza to ich implementacje na obszarze LSR, w której wykorzystane zostaną lokalne zasoby przyrodnicze, historyczne, kulturowe czy społeczne.
Pozorne	Innowacje pozorne to drobne zmiany, które nie mają znaczącego wpływu na tworzenie nowych produktów, usług, procesów lub sposobów organizacji.

Tabela 40. Ocena oryginalności rozwiązań w ramach kryterium innowacyjności.

Innowacyjność przedsięwzięć w ramach wdrażania LSR jest ich znaczącym aspektem zwiększającym wartość dodaną podejścia LEADER. Z tego punktu widzenia, niekorzystną byłaby sytuacja, w której praktyka stosowania kryterium innowacyjności doprowadziłaby do premiowania innowacji pozornych. Kryteria wyboru powinny jasno wskazywać, że obowiązek udowodnienia innowacyjności rozwiązania spoczywa na wnioskodawcy. Powinny być wskazane informacje, które należy zawrzeć we wniosku by możliwe było przyznanie punktów przypisanych do określonego poziomu innowacyjności.

Kryterium innowacyjności powinno w dużym stopniu różnicować oceny operacji i propozycji grantów. Należy przewidywać, że maksymalną liczbę punktów za zastosowanie rozwiązania kreatywnego będzie otrzymywać stosunkowo niewielka grupa wnioskodawców, którzy będą w stanie udowodnić nowatorskość swojego rozwiązania poprzez przedłożenie patentów, ekspertyz naukowych lub audytów proponowanego rozwiązania. Powszechniejszą praktyką będzie z pewnością stosowanie innowacji imitujących. W ich przypadku wnioskodawca musi jednak udowodnić wykorzystanie w czasie ich wdrażania na obszarze LSR lokalnych zasobów. Innymi słowy, oryginalność tych rozwiązań musi polegać na tym, że w odróżnieniu od swoich pierwowzorów wykorzystują zasoby charakterystyczne dla obszaru LSR i to decyduje o ich oryginalności.

Tworzenie propozycji innowacyjnych rozwiązań będzie dużym wyzwaniem dla wnioskodawców. LGD zaplanowała działania informacyjne, edukacyjne oraz animacyjne, które ułatwią przeprowadzenie tego procesu. Działania te zostały uwzględnione w planie komunikacji. W LSR zaplanowano także metody wdrażania innowacji, które zostały wpisane w strukturę celów i przedsięwzięć. Zaplanowano działania nakierowane na tworzenie propozycji innowacji (np. przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi) oraz realizowane po nich przedsięwzięcia, w ramach których wsparcie zostanie udzielone na wdrażanie innowacyjnych rozwiązań. Plan wdrażania innowacji został tym samym wpisany w strukturę matrycy logicznej LSR oraz powiązany z nią harmonogram realizacji strategii. Jest to rozwiązanie kompleksowe, które zwiększa komplementarność przedsięwzięć oraz powoduje, że powstające innowacje będą precyzyjnie odpowiadać na zdiagnozowane potrzeby społeczności.

Innowacyjne rozwiązania mogą być stosowane w operacjach dotyczących wszystkich zakresów tematycznych. Nie odnoszą się one jedynie do wprowadzania nowych produktów lub usług przez przedsiębiorców. Przykładowo, możliwe jest stosowanie innowacji w projektach infrastrukturalnych (np. nowatorskie metody zwiększania dostępności elementów infrastruktury) lub aktywizujących (np. zastosowanie nowych metod pracy ze społecznością na obszarze LSR). Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski" podążając za wynikami analizy potrzeb zgłaszanych przez członków lokalnej społeczności zdecydowanie stawia na realizację jak największej liczby operacji innowacyjnych. Z tego względu innowacyjność będzie istotnym kryterium w czasie oceny większości przedsięwzięć, w tym w szczególności:

- P.1.1. Poprawa dostępności infrastruktury publicznej
- P.1.2. Integracja społeczności i włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji
- P.1.3. Włączenie przedsiębiorców w działania na rzecz podnoszenia jakości życia mieszkańców

- P.2.1. Budowa lub modernizacja niekomercyjnej infrastruktury turystycznej
- P.2.3. Rozwój produktów lokalnych
- P.3.1. Przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi
- P.3.2. Wzmocnienie innowacyjnego potencjału NGO.

Innowacyjność w ramach przedsięwzięć przypisanych do pierwszego celu może skupiać się na nowatorskich sposobach zaspokajania potrzeb osób w niekorzystnej sytuacji: kobiet i osób poszukujących zatrudnienia oraz seniorów i osób młodych. Dotyczyć to będzie zarówno działań na rzecz zwiększenia dostępności infrastruktury, rozwoju działalności statutowej organizacji pozarządowych oraz rozwoju działalności gospodarczej.

Przedsięwzięcie 2.1. zakłada, że tworzenie infrastruktury turystycznej odbędzie się z poszanowaniem lokalnym zasobów. Możliwe jest poszukiwanie innowacyjnych sposobów ich ochrony, ale także wykorzystania na cele turystyczne. Uwzględnienie w tych operacjach lokalnych zasobów ułatwi osiągnięcie poziomu co najmniej innowacji imitującej. Jeśli chodzi o cel nr 2, to innowacje powinny też być efektem międzynarodowego projektu partnerskiego. Ich źródłem może być np. wymiana wiedzy z partnerami spoza obszaru LGD „Region Włoszczowski". Innowacje będą mogły być uwzględnione także w projekcie grantowym przypisanym do przedsięwzięcia 3.2 oraz operacjach dla których wnioskodawcą (beneficjentem) będzie LGD (przedsięwzięcie 2.2.).

Zdecydowanie największe znaczenie dla promowania innowacyjności na obszarze LGD powinny mieć przedsięwzięcia w ramach celu nr 3. Jest on bezpośrednio nakierowany na animowanie społeczności do innowacji, co będzie uskuteczniane poprzez prace nad koncepcjami inteligentnych wsi oraz projekt grantowy, który pozwoli na wdrożenie komplementarnych do nich rozwiązań. W kontekście innowacyjności dużo oczekuje się również od planowanych operacji realizowanych przez LGD, w ramach których organizacje pozarządowe otrzymają kompleksowe wsparcie w celu profesjonalizacji działań i zwiększenia ich potencjału innowacyjnego. Szczegółowe informacje na temat zakresów tematycznych wymienionych tu przedsięwzięć znajdują się w rozdziale VI.

Premiowanie współpracy z innymi podmiotami

Ważnym celem LGD jest rozwój partnerstwa na obszarze swojego działania. W ramach LSR przewiduje się także działania, które mają ułatwić współprace podmiotów z obszaru LGD z partnerami spoza niego. Wartość dodana takich operacji polega na ich potencjalne do generowania kapitału społecznego, czyli relacji społecznych, zdolności do współdziałania oraz zwiększania poziomu zaufania społecznego.

Podobnie, jak w przypadku innowacyjności budowanie partnerstw będzie inicjowane przez działania szkoleniowe, animacyjne i doradcze, które są uwzględnione w planie komunikacji. (więcej informacji na ten temat w Rozdziale III). Analogicznie, przewidziano także przedsięwzięcia, w ramach których partnerstwo będzie mogło się urzeczywistnić. Możliwe będzie realizowanie operacji w partnerstwie oraz międzynarodowych projektów partnerskich. Operacje w partnerstwie to projekty realizowane wspólnie przez partnerów w obszaru LSR. Z kolei projekty partnerskie realizowane są przez co najmniej jeden podmiot z obszaru LGD „Region Włoszczowski" wspólnie z podmiotem działającym na innym obszarze LSR znajdującym się w Polsce.

Opisy przedsięwzięć zawarte w Rozdziale VI precyzyjnie wskazują te z nich, które dopuszczają możliwość realizacji operacji w partnerstwie. Co do zasady operacje w partnerstwie będą mogły być przeprowadzane we wszystkich przedsięwzięciach uwzględniających konkurs jako sposób realizacji LSR. Ich przeprowadzanie wymaga wcześniejszego podpisania umowy partnerskiej, która określa zadania każdego z partnerów. Umowa partnerska jest załącznikiem do wniosku o przyznanie wsparcia. Wymagane jest w niej wskazanie partnera koordynującego, który będzie reprezentował pozostałych partnerów podczas wyboru operacji przez LGD oraz postępowania w sprawie przyznania pomocy prowadzonego przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego. Rekomenduje się też, żeby umowa partnerska zawierała ustalenia dotyczące wniesienia zabezpieczenia wspólnej realizacji przyszłej umowy o przyznanie pomocy. Należy zwrócić uwagę, że poziom dofinansowania dla poszczególnych beneficjentów może się różnić w zależności od ich typów (np. może być niższy dla podmiotów publicznych). Partnerzy z obszaru jednego

LGD składają jeden, wspólny wniosek o przyznanie wsparcia na realizację operacji w partnerstwie. LGD będzie przeprowadzać nabory dedykowane operacjom w partnerstwie, ale możliwe jest także składanie takich wniosków w pozostałych konkursach.

Międzynarodowe projekty partnerskie realizowane są przez partnerów z obszarów różnych LSR z Polski i pozostałych krajów Unii Europejskiej. W przypadku tego typu projektów konieczne jest również zawarcie umowy partnerskiej precyzującej zadania poszczególnych partnerów. Należy wyznaczyć partnera koordynującego cały projekt oraz partnerów koordynujących zadania związane z pozyskaniem wsparcia we wszystkich województwach, w których prowadzone będą postępowania w sprawie przyznania pomocy. Poziom dofinansowania dla poszczególnych beneficjentów może się różnić w zależności od ich typów (np. może być niższy dla podmiotów publicznych). Umowa partnerska jest załącznikiem do wniosku o przyznanie wsparcia. Partnerzy z obszarów różnych LSR składają osobne wnioski w naborach prowadzonych przez właściwe Lokalne Grupy Działania.

Współpraca z partnerami spoza obszaru LSR powinna przynieść następujące korzyści:

- Profesjonalizacja organizacji pozarządowych z obszaru LSR dzięki wzbogaceniu operacji partnerskich o działania związane z koordynacją prac różnych podmiotów, które nie występują w standardowych operacjach,
- Wymiana wiedzy z partnerami z innych obszarów Polski, która będzie zwiększać potencjał do tworzenia innowacji,
- Zwiększanie potencjału do wspólnego pozyskiwania środków na realizację kolejnych operacji z partnerami z innych obszarów LSR,
- Zwiększanie rozpoznawalności obszaru LSR,
- Propagowanie efektów operacji realizowanych w ramach wdrażania LSR.

Rozdział VIII. Plan działania

Plan działania zawiera szczegółowy harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu określonych dla przedsięwzięć, z uwzględnieniem przedziałów czasowych i procentowego wykazania realizacji wskaźnika produktu. Do każdego z celów zostały też przypisane wskaźniki rezultatu. Są one zgodne z PS WPR dla przedsięwzięć finansowanych z EFRROW lub z programem regionalnym FEŚ 2021-2027 dla działań realizowanych w ramach EFRR. Wskaźniki produktu są w bezpośredni sposób powiązane z celami i przedsięwzięciami i pozwalają na monitorowanie osiąganych postępów w ich realizacji. W planie działania zostały uwzględnione wartości wskaźników produktu konieczne do osiągnięcia w poszczególnych przedziałach czasowych, tzw. kamienie milowe. Do 30.06.2026 roku zaplanowano osiągnięcie min. 40% środków finansowych na realizację przedsięwzięć w LSR.

Szczegółowe informacje na temat planowanych do osiągnięcia wartości wskaźników znajdują się w załączniku nr 2 do LSR.

W ramach celu szczegółowego nr 1 (Poprawa jakości życia lokalnej społeczności) realizowane będą w pierwszej kolejności działania mające na celu poprawę dostępności infrastruktury publicznej oraz włączenia przedsiębiorców w działania na rzecz podnoszenia jakości życia mieszkańców. Logiczną konsekwencją takiej decyzji będzie wdrażanie w dalszej kolejności działań polegających na doposażeniu istniejących miejsc służącym integracji społeczności i włączeniu osób w niekorzystnej sytuacji oraz wdrożenie działania poszerzającego ofertę wydarzeń skierowanych do osób w niekorzystnej sytuacji.

Podobna logika interwencji została zastosowana w pozostałych dwóch celach. W celu drugim (Wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych) jako pierwsze wdrożone będzie działanie mające na celu budowę lub modernizację niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, a w dalszej kolejności realizowane będą przedsięwzięcia aktywizujące członków lokalnej społeczności oraz promujące lokalne dziedzictwo kulturowe, przyrodnicze oraz produkty lokalne.

Wdrażanie celu trzeciego (Animowanie społeczności do wdrażania innowacji i partnerstwa) rozpoczęte będzie realizacją operacji własnej, mającej na celu sieciowanie lokalnych NGO, a dalszym krokiem będzie utworzenie inkubatora zapewniającego kompleksowe wsparcie doradcze, szkoleniowe oraz usługi księgowe, prawne, podatkowe. Powiązane ze sobą będą również przedsięwzięcia nr 3.1 i 3.2 . W pierwszej kolejności utworzone będą koncepcje inteligentnych wsi, a następnie doposażone będą organizacje pozarządowe, aby moc realizować innowacyjne działania.

Plan działania należy uznać za racjonalny, gdyż zaplanowano go w sposób gwarantujący spełnienie celów i założeń zawartych w LSR.

Rozdział IX. Plan finansowy

Budżet Lokalnej Strategii Rozwoju został skalkulowany na kwotę 2 603 586 Euro i zakłada finansowanie z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027) oraz z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (w ramach programu regionalnego FEŚ 2021-2027). Wysokość środków przewidzianych w budżecie wynika z liczby mieszkańców obszaru LSR, która zgodnie z danymi GUS na dzień 31 grudnia 2020 roku wynosiła 67 932 osoby. Kwoty wsparcia finansowego zaplanowane w budżecie LSR nie przekraczają kwot na LSR określonych w załączniku nr 2 i 4 do Regulaminu konkursu na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Budżet podzielony jest na dwa zakresy wsparcia:

- wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060), kwota wsparcia 2 141 086 EUR, w tym 141 086 EUR z programu regionalnego FEŚ 2021-2027 w ramach EFRR, przeznaczona na realizacje celów szczegółowych zaplanowanych w LSR,
- zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060), kwota wsparcia 462 500 EUR przeznaczona m.in.: na funkcjonowanie biura LGD w tym doradztwo (koszty obejmują m.in. wynagrodzenie pracowników, utrzymanie biura, usługi telekomunikacyjne i pocztowe, obsługę informatyczną biura, zwroty kosztów dojazdu, obsługę konta, zakup materiałów biurowych oraz koszty związane z świadczeniem doradztwa), kampanię informacyjną oraz koszty związane ze szkoleniami i warsztatami dla potencjalnych beneficjentów.

W budżecie zaplanowano następujące kwoty na poszczególne cele szczegółowe:

- Cel 1 „Poprawa jakości życia lokalnej społeczności" – 1 305 490 EUR
- Cel 2 „Wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych" – 361 086 EUR
- Cel 3 „Animowanie społeczności do wdrażanie innowacji i partnerstwa" – 474 510 EUR

W LSR zaplanowano realizację projektu partnerskiego międzynarodowego na kwotę 15 000 EUR, określając przy tym szczegółowo cele i wskaźniki LSR jakie ten projekt będzie realizować. Przewidziano również realizację 4 operacji własnych (operacji, dla których beneficjentem będzie LGD) na łączną kwotę 295 000 EUR co stanowi 14,75 % wartości środków PS WPR przeznaczonych na wdrażanie LSR. W ramach środków z programu regionalnego FEŚ 2021-2027 (EFRR) przewidziano wsparcie na budowę lub modernizację niekomercyjnej infrastruktury turystycznej (przedsięwzięcie 2.1) na kwotę 141 086 EUR. W budżecie zaplanowano również środki na działania infrastrukturalne finansowane w ramach komponentu PS WPR w wysokości 758 640 EUR. Kwota ta stanowi 37,93% środków PS WPR przeznaczonych na wdrażanie LSR. Środki te będą przeznaczone na operacje jednostek sektora finansów publicznych w zakresie wsparcia związanego z budową/przebudową infrastruktury publicznej. Na działania związane z aktywizacją mieszkańców oraz organizacji pozarządowych zaplanowano 253 210 EUR na projekty grantowe co stanowi 11,82% budżetu. Poziom dofinansowania dla operacji w ramach projektów grantowych będzie wynosił 100%. Dodatkowo w kryteriach wyboru operacji zakłada się premiowanie operacji, w ramach których beneficjenci gwarantują udział partnerów. Plan działania oraz Plan finansowy zaplanowane zostały tak, aby w możliwie jak największym stopniu przyczyniały się do niwelowania zdiagnozowanych problemów obszaru i jego mieszkańców. Szczegółowe powiązanie budżetu z celami i przedsięwzięciami wskazano w rozdziale VI Cele i wskaźniki.

Zgodnie z kamieniami milowymi do 30.06.2026 r. zaplanowano 40% kontraktacji środków a do 31.12.2027 r. co najmniej 80% kontraktacji środków na wdrażanie LSR.

Lokalna Grupa Działania podejmie starania o pozyskanie dodatkowych środków na realizację działań wynikających z przedstawionej w rozdziale IV diagnozy potrzeb. Będą to zadania komplementarne do przedsięwzięć w ramach celu szczegółowego nr 1, które będą związane z aktywną integracją społeczną i zawodową. Planuje się ich finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus oraz rządowego Programu wieloletniego na rzecz Osób

Starszych „Aktywni+”. Działania te przyczynią się do wzrostu aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców. Więcej informacji na ich temat można znaleźć w rozdziale VI.

Zaplanowany budżet LSR jest w bezpośredni sposób powiązany z planem działania oraz celami i przedsięwzięciami. Został on skalkulowany w oparciu o planowane do osiągnięcia wartości wskaźników zaplanowanych dla przedsięwzięć, które są niezbędne do osiągnięcia celów szczegółowych. Budżet w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia zawarto w **załączniku nr 3 do LSR**. Natomiast plan wykorzystania budżetu LSR przedstawiający wykorzystanie środków w podziale na poszczególne fundusze i lata zawarto w **załączniku nr 4 do LSR**.

Rozdział X. Monitoring i ewaluacja

Monitoring i ewaluacja Lokalnej Strategii Rozwoju to kluczowe elementy skutecznego procesu wdrażania dokumentu. Ich realizacja zapewni pozyskanie informacji dotyczących postępów prowadzonych działań, przede wszystkim w kontekście realizacji przyjętych celów strategicznych i operacyjnych. Dodatkowo stanowią bardzo istotne narzędzie kontroli i oceny, które umożliwia korektę nieprawidłowości w procesie wdrażania LSR i samego funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania, poprzez wprowadzanie koniecznych modyfikacji i uaktualnień w trakcie wdrażania.

Opis procesu monitorowania realizacji LSR

Monitoring realizacji LSR, to w najprostszym ujęciu, równoległy do wdrażania dokumentu strategicznego, ciągły i rutynowy proces polegający na zbieraniu i analizie danych oraz raportowaniu pozyskanych wyników. Dane powinny dotyczyć przede wszystkim oceny stanu realizacji i funkcjonowania samego LGD. W poniższej tabeli wyszczególniono elementy podlegające monitorowaniu oraz opisano sposób pozyskiwania danych niezbędnych do prowadzenia monitoringu.

Monitorowane elementy	**Źródła danych**
Poszukiwanie nowych sposobów działania	Nabór fiszek z pomysłami na działania
Propozycje zmian w LSR oraz usprawnień w funkcjonowaniu LGD	Formularz kontaktowy na stronie internetowej
Wskaźniki planu komunikacji	Statystyki stron internetowych, dokumentacja fotograficzna, zestawienia wyników badań ankietowych, ewidencja doradztwa w biurze LGD, raporty z warsztatów refleksyjnych
Wskaźniki produktu i rezultatu	Ankiety monitorujące wypełniane przez beneficjentów, informacje przekazywane przez Urząd Marszałkowski, dane własne LGD
Zgodność realizacji działań i naborów z przyjętym harmonogramem	Dane własne LGD
Postęp finansowy w realizacji LSR	Informacje przekazywane przez Urząd Marszałkowski, dane własne LGD
Badanie ankietowe mieszkańców	Zestawienie wyników badania ankietowego (przygotowane co dwa lata w I kwartale najpóźniej 4 dni przed terminem warsztatu refleksyjnego, pierwsze w 2025 roku).
Efektywność doradztwa	Zestawienie wyników badania ankietowego (przygotowane co roku w I kwartale każdego roku realizacji LSR, najpóźniej 4 dni przed terminem warsztatu refleksyjnego), ewidencja doradztwa w biurze LGD

Tabela 41. Monitoring wdrażania LSR.

Zakres monitorowanych zjawisk jest bardzo szeroki. Ma to związek z rozbudowanym i precyzyjnym systemem wskaźników, który będzie pokazywał postęp w realizacji LSR. Istotnym czynnikiem jest w tym aspekcie plan komunikacji, wśród którego celów wymienić można: wzmacnianie wewnętrznego partnerstwa, wzmacnianie partnerstwa na obszarze LSR i animowanie społeczności do partnerstwa z innymi podmiotami, animowanie społeczności do wdrażania innowacji, aktywizacja ludzi młodych, informowanie społeczności o możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań, wzmacnianie efektów realizacji LSR. Do każdego z celów przypisane zostały konkretne działania oraz wskaźniki. Monitorowanie realizacji samego planu komunikacji pozwoli na zebranie bardzo szerokiego zestawu informacji na temat sposobu, w jaki LGD „Region Włoszczowski” zarządza procesem wdrażania LSR. Pozwoli to na skorygowanie ewentualnych nieprawidłowości.

Opis elementów podlegających ewaluacji

Ewaluacja prowadzona będzie na podstawie danych uzyskanych w procesie monitorowania wdrażania LSR i stanowić będzie badanie jakości podejmowanych interwencji oraz ocenę ich efektów. Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski" w trakcie realizowania LSR prowadzić będzie ewaluację wewnętrzną i zewnętrzną.

Ewaluacja wewnętrzna będzie miała formę warsztatów refleksyjnych, przeprowadzanych na początku każdego roku kalendarzowego. Podstawowym ich celem będzie analiza procesu wdrażania LSR, ocena jego efektów oraz zmian dokonujących się na obszarze objętym strategią. Podstawą do dyskusji będą udostępnione uczestnikom dane pochodzące z monitoringu, które będą przekazane uczestnikom.

Opis elementów podlegających ewaluacji wewnętrznej	
Postępy w realizacji LSR	• Rzeczowa realizacja LSR • Finansowa realizacji LSR • Realizacja planu działania
Jakość składanych w naborach propozycji operacji	• Jakość wniosków w poszczególnych zakresach tematycznych LSR • Wpływ jakości wniosków na osiąganie celów LSR • Działania zapewniające właściwą jakość wniosków
Kryteria wyboru operacji	• Praktyka stosowania kryteriów wyboru przez organ decyzyjny • Jednoznaczność i obiektywność kryteriów • Wątpliwości odnośnie do kryteriów zgłaszane przez wnioskodawców
Zgodność zakresu realizacji operacji z faktycznymi potrzebami mieszkańców obszaru	• Zmiany w sytuacji społeczno-gospodarczej, które mogą mieć wpływ na dezaktualizację LSR • Zróżnicowanie potrzeb pomiędzy gminami • Efekty realizowanych projektów
Trafność stosowanych wskaźników realizacji LSR i planu komunikacji oraz rzetelność danych zbieranych w ramach monitoringu	• Sposób pomiaru wartości wskaźników • Stosowane źródła danych • Jakość pozyskiwanych danych
Procedury naboru wniosków	• Praktyka stosowania procedur wyboru • Uwagi odnośnie do procedur zgłaszane przez beneficjentów
Działalność biura LGD	• Działania animacyjne • Doradztwo dla wnioskodawców i beneficjentów • Realizacja planu komunikacji
Zgłaszane przez członków Stowarzyszenia oraz innych mieszkańców obszaru propozycje zmian w działalności LGD	• Propozycje nowych kierunków działań • Funkcjonowanie organów LGD

Tabela 42. Opis elementów podlegających ewaluacji wewnętrznej.

Efektem prowadzonych warsztatów będzie raport, udostępniony w biurze LGD członkom Lokalnej Grupy Działania i wszystkim zainteresowanym osobom. Raport, prócz analizy danych, powinien zawierać rekomendacje dotyczące zmian w funkcjonowaniu LGD, w tym systemu zarządzania realizacją dokumentów strategicznych i ewentualnych nowych kierunków działalności. Organem odpowiedzialnym za ewaluację wewnętrzną będzie Zarząd LGD.

Prowadzenie warsztatów refleksyjnych i przygotowanie sprawozdań może być powierzone natomiast wyspecjalizowanym podmiotom zewnętrznym.

Realizacja ewaluacji wewnętrznej w formie warsztatu refleksyjnego będzie odbywać się w zgodzie z zasadami inkluzywności i transparentności. Oznacza to, że będą mogli w nim uczestniczyć wszyscy zainteresowani, a dodatkowo Lokalna Grupa Działania będzie zobligowana do podania do publicznej wiadomości informacji o miejscu i terminie organizacji warsztatu. Charakter ewaluacji wewnętrznej wymaga, by w spotkaniu brali udział co najmniej pracownicy biura LGD, członkowie Rady i Zarządu LGD oraz mieszkańcy obszaru. Należy jednak podkreślić, że LGD zaprosi do udziału również przedstawicieli wszystkich sektorów, reprezentantów innych lokalnych grup działania, beneficjentów i przedstawicieli samorządu województwa.

Ewaluacja zewnętrzna stanowić będzie kompleksową ocenę wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Przeprowadzana zostanie ona najwcześniej w 2028 roku przez niezależnego zewnętrznego ewaluatora.

Opis elementów podlegających ewaluacji zewnętrznej	
Realizacja celów LSR	• Stopień osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu
Wpływ procesu realizacji LSR na kapitał społeczny	• Zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne • Zaufanie • lokalnej społeczności • Potencjał do współpracy, usieciowienie organizacji z obszaru LGD
Rozwój przedsiębiorczości	• Wpływ realizacji LSR na rozwój przedsiębiorczości • Sytuacja w branżach szczególnie istotnych z perspektywy celów LSR • Udział przedsiębiorców w działaniach na rzecz rozwoju obszaru LGD
Turystyka	• Lokalny potencjał w zakresie turystyki • Jakość oferty kierowanej do turystów • Obserwowane zmiany w nasileniu ruchu turystycznego • Wpływ turystyki na lokalną gospodarkę i jakość życia mieszkańców
Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze	• Działania na rzecz ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego • Ocena zrównoważenia sposobu zarządzania dziedzictwem
Wsparcie dla grup w niekorzystnej sytuacji	• Trafność przyjętej definicji grup osób w niekorzystnej sytuacji • Wpływ realizacji LSR na poziom wykluczenia społecznego na obszarze LGD • Jakość wsparcia kierowanego do grup w niekorzystnej sytuacji • Włączenie osób w niekorzystnej sytuacji w proces realizacji LSR
Innowacyjność	• Trafność przyjętej definicji innowacyjności na obszarze LGD • Jakość wsparcia udzielonego podmiotom realizującym innowacyjne operacje • Ocena poziomu innowacyjności zrealizowanych operacji
Stan wewnętrznego partnerstwa	• Inkluzywność Stowarzyszenia • Reprezentatywność organów LGD • Aktywność członków Stowarzyszenia.
Ocena funkcjonowania LGD	• Sposób zarządzania procesem realizacji LSR • Realizacja planu komunikacji • Skuteczność i efektywność działań aktywizacyjnych
Ocena procesu wdrażania	• Komplementarność realizowanych operacji • Stosowanie procedur naboru wniosków • Kryteria wyboru operacji • Efektywność doradztwa w biurze LGD

Wartość dodana podejścia LEADER	• Współpraca LGD z innymi organizacjami na obszarze • Aktywizacja lokalnej społeczności • Rozwój partnerstwa • Pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację celów LSR • Powstawanie nowych organizacji pozarządowych i profesjonalizacja istniejących • Działania w partnerstwie podejmowane przez podmioty z obszaru LGD

Tabela 43. Opis elementów podlegających ewaluacji zewnętrznej.

Sposób wykorzystania wyników ewaluacji i analizy danych monitoringowych

Wyniki monitoringu i ewaluacji zostaną wykorzystane na szereg sposobów. Jednym z najistotniejszych efektów będzie wsparcie procesu zarządzania wdrażaniem LSR. Zgromadzone dane będą na bieżąco wykorzystywane do podejmowania przez LGD decyzji czy też wprowadzania korekt. Należy także podkreślić, iż realizacja monitoringu i ewaluacji stanowić będzie wsparcie dla rozwoju partnerstwa na obszarze, ponieważ umożliwi członkom społeczności współudział w procesie kontrolowania działalności Stowarzyszenia.

Nadzorem nad monitoringiem zajmować się będzie Zarząd. Dane, w postaci zestawień tabelarycznych, będą na bieżąco aktualizowane. Lokalna Grupa Działania będzie zobowiązana do wykonywania obowiązków sprawozdawczych i bazą do tego będą właśnie dane monitoringowe. Dane te będą poddawane szczegółowej analizie i ocenie w trakcie warsztatów refleksyjnych.

Ewaluacja, w tym zarówno wewnętrzna i zewnętrzna, prowadzić będzie do opracowania raportów. Ich istotnym elementem będą rekomendacje, a za wdrożenie zaleceń odpowiedzialny będzie Zarząd LGD. Rekomendacje odnosić się powinny do nowych pomysłów dotyczących kierunków prowadzonej działalności i proponowanych usprawnień zgłaszanych przez mieszkańców obszaru LGD. Bardzo istotne jest to, iż wszystkie sugestie muszą być zbierane w ramach realizacji planu komunikacji i wykorzystane w trakcie działań monitoringowych i ewaluacyjnych.

Spis literatury

1. Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.
2. Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody Generalnej Dyrekcji Ochrony Przyrody.
3. Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027.
4. Lokalna Strategia Rozwoju Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2021 LGD „Region Włoszczowski".
5. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027.
6. *Podręcznik monitoringu i ewaluacji lokalnych strategii rozwoju* (2017) , Joanna Abramowicz, Andrzej Gołoś, Izabela Grabowska, Agnieszka Haber, Tomasz Kupiec, Bartosz Ledzion, Agata Rauzer, Ego Lider Ewaluacji.
7. *Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020*, Materiał zredagowany w Departamencie Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na podstawie wyników prac Zespołu Roboczego ds. Opracowania Zakresu Lokalnych Strategii Rozwoju przy Grupie tematycznej ds. Podejścia Leader, Warszawa 2015 Wydanie III uzupełnione i zaktualizowane.
8. Program Rewitalizacji Gminy Secemin na lata 2016-2030.
9. Raport z ewaluacji zewnętrznej Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanego przez Społeczność za lata 2016-2022 LGD „Region Włoszczowski".
10. Strategia Rozwoju Gminy Koniecpol do 2025 roku.
11. Strategia Rozwoju Gminy Włoszczowa na lata 2015-2024
12. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Gmin Moskorzew, Nagłowice, Oksa, Radków, Secemin, Słupia do roku 2030
13. Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+"

Załącznik nr 1: Cele i przedsięwzięcia LSR

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 Poprawa jakości życia lokalnej społeczności	Grupy docelowe	Sposób realizacji
758 640	P.1.1. Poprawa dostępności infrastruktury publicznej	Jednostki sektora finansów publicznych, NGO, mieszkańcy obszaru, Osoby w niekorzystnej sytuacji kobiety, osoby poszukujące zatrudnienia, osoby młode, seniorzy	Konkurs
Projekt grantowy 1: 133 200	P.1.2. Integracja społeczności i włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji	Osoby w niekorzystnej sytuacji kobiety, osoby poszukujące zatrudnienia, osoby młode, seniorzy, NGO	Projekt grantowy
Projekt grantowy 2: 55 500			
358 150	P.1.3. Włączenie przedsiębiorców w działania na rzecz podnoszenia jakości życia mieszkańców	Przedsiębiorcy, osoby młode, kobiety, osoby poszukujące zatrudnienia	Konkurs

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2 Wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych	Grupy docelowe	Sposób realizacji
141 086	P.2.1 Budowa lub modernizacja niekomercyjnej infrastruktury turystycznej	Jednostki sektora finansów publicznych, mieszkańcy obszaru, turyści	Projekt grantowy
Konkurs 1: 72 500	P.2.2. Edukacja liderów życia publicznego i społecznego	Osoby w niekorzystnej sytuacji kobiety, osoby poszukujące zatrudnienie, osoby młode, seniorzy, NGO	Konkurs z udziałem operacji własnej
Konkurs 2: 72 500			
Konkurs: 15 000	P.2.3. Rozwój produktów lokalnych	NGO, przedsiębiorcy, mieszkańcy obszaru	Konkurs dla podmiotów zamierzających zrealizować projekt partnerski
Projekt grantowy: 60 000			Projekt grantowy

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.3 Animowanie społeczności do wdrażania innowacji i partnerstwa	Grupy docelowe	Sposób realizacji
4 510	P.3.1. Przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi	NGO, mieszkańcy obszaru, sołtysi	Projekt grantowy
Konkurs: 320 000	P.3.2. Wzmocnienie innowacyjnego potencjału NGO	NGO	Konkurs na realizację operacji w partnerstwie
Konkurs 1: 75 000			Konkurs z udziałem operacji własnej
Konkurs 2: 75 000			

Załącznik nr 2: Plan działania

CEL	lata	Do 31.12.2024		Do 31.12.2025		Do 31.12.2026		Do 31.12.2027		Do 31.12.2028		Do 31.12.2029		PROGRAM
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1	Poprawa jakości życia lokalnej społeczności													
Przedsięw-zięcie P.1.1	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury publicznej	0	0	11 sztuk	100	11 sztuk	100	11 sztuk	100	11 sztuk	100	11 sztuk	100	PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.2	Liczba podmiotów objętych wsparciem	0	0	0	0	11 podmiotów	100	11 podmiotów	100	11 podmiotów	100	11 podmiotów	100	PS WPR
	Liczba wydarzeń	0	0	0	0	0	0	6 wydarzeń	100	6 wydarzeń	100	6 wydarzeń	100	PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.3.	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	0	0	11 operacji	100	11 operacji	100	11 operacji	100	11 operacji	100	11 operacji	100	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.1	R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i	0	0	11 000 osób	100	11 000 osób	100	11 000 osób	100	11 000 osób	100	11 000 osób	100	PS WPR

	infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. Jednostka miary: liczba osób.													
Wskaźnik rezultatu W.1.2.	R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Jednostka miary: liczba osób.	0	0	0	0	5500 osób	100	5500 osób	100	5500 osób	100	5500 osób	100	PS WPR
	R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Jednostka miary: liczba osób	0	0	0	0	0	0	180 osób	100	180 osób	100	180 osób	100	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.3.	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR. Jednostka miary: liczba utworzonych miejsc pracy	0	0	11 miejsc pracy	100	11 miejsc pracy	100	11 miejsc pracy	100	11 miejsc pracy	100	11 miejsc pracy	100	PS WPR

CEL	lata	Do 31.12.2024		Do 31.12.2025		Do 31.12.2026		Do 31.12.2027		Do 31.12.2028		Do 31.12.2029		PROGRAM
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.2	Wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych													
Przedsięwzięcie P.2.1	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	0	0	1 szt.	100	1 szt.	100	1 szt.	100	1 szt.	100	1 szt.	100	PS WPR
	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	0	0	5 obiektów	100	5 obiektów	100	5 obiektów	100	5 obiektów	100	5 obiektów	100	PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.2	Liczba wydarzeń	0	0	2 wydarzenia	100	2 wydarzenia	100	2 wydarzenia	100	2 wydarzenia	100	2 wydarzenia	100	PS WPR
	Liczba wydarzeń	0	0	0	0	0	0	2 wydarzenia	100	2 wydarzenia	100	2 wydarzenia	100	PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.3	Liczba działań promocyjnych	0	0	0	0	0	0	5 działań	100	5 działań	100	5 działań	100	PS WPR

	Liczba wydarzeń	0	0	0	0	0	0	6 wydarzeń	100	6 wydarzeń	100	6 wydarzeń	100	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.1 (1)	RCR 77 „Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem” jednostka miary: osoby odwiedzające /rok	0	0	500/ rok	100	500/ rok	100	500/ rok	100	500/ rok	100	500/ rok	100	EFRR
Wskaźnik rezultatu W.2.2.	R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami. Jednostka miary: liczba osób.	0	0	400 osób	100	400 osób	100	400 osób	100	400 osób	100	400 osób	100	PS WPR
	R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w	0	0	0	0	0	0	400 osób	100	400 osób	100	400 osób	100	PS WPR

	grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami. Jednostka miary: liczba osób.													
Wskaźnik rezultatu W.2.3.	R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami. Jednostka miary: liczba osób.	0	0	0	0	0	0	100 osób	100	100 osób	100	100 osób	100	PS WPR
	R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z	0	0	0	0	0	0	600 osób	100	600 osób	100	600 osób	100	PS WPR

	doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami. Jednostka miary: liczba osób.													

CEL	**lata**	**Do 31.12.2024**		**Do 31.12.2025**		**Do 31.12.2026**		**Do 31.12.2027**		**Do 31.12.2028**		**Do 31.12.2029**		**PROGRAM**
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.3	Animowanie społeczności do wdrażanie innowacji i partnerstwa													
Przedsięwzięcie P.3.1	Liczba przygotowanych koncepcji inteligentnych wsi	0	0	0	0	5 koncepcji	100	5 koncepcji	100	5 koncepcji	100	5 koncepcji	100	PS WPR

Przedsięwzięcie P.3.2	Liczba podmiotów objętych wsparciem	0	0	0	0	0	0	12 podmiotów	100	12 podmiotów	100	12 podmiotów	100	PS WPR
	Liczba podmiotów objętych wsparciem	0	0	14 podmiotów	100	14 podmiotów	100	14 podmiotów	100	14 podmiotów	100	14 podmiotów	100	PS WPR
	Liczba podmiotów objętych wsparciem	0	0	0	0	0	0	10 podmiotów	100	10 podmiotów	100	10 podmiotów	100	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.3.1.	R.40 Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi. Jednostka miary: Liczba strategii.	0	0	0	0	5 strategii	100	5 strategii	100	5 strategii	100	5 strategii	100	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.3.2.	R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Jednostka miary: liczba osób.	0	0	0	0	0	0	2400 osób	100	2400 osób	100	2400 osób	100	PS WPR
	R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną	0	0	140 osób	100	140 osób	100	140 osób	100	140 osób	100	140 osób	100	PS WPR

	efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami. Jednostka miary: liczba osób.													
	R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami. Jednostka miary: liczba osób.	0	0	0	0	0	0	100 osób	100	100 osób	100	100 osób	100	PS WPR

Załącznik nr 3: Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	**Program/Fundusz**			**Środki ogółem (EUR)**
	PS WPR	**EFRR**	**EFS+***	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	2 000 000,00	141 086,00	0	2 141 086,00
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	462 500,00	0	0	462 500,00
Razem	2 462 500,00	141 086,00	0	2 603 586,00
*Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW. ** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.				

Załącznik nr 4: Plan wykorzystania budżetu LSR.

Fundusz	Środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFRROW	0	0	1 264 290	63,21	1 264 290	63,21	1 402 000	70,10	2 000 000	100	2 000 000	100	2 000 000	100
EFS+	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0
EFRR	0	0	141 086	100			141 086	100	141 086	100	141 086	100	141 086	100
RAZEM	-	-	1 405 376	65,64			1 543 086	72,07	2 141 086	100	2 141 086	100	2 141 086	100